

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI

2002

2003

2004

2005

YILLIK RAPOR

© KKTC Merkez Bankası, 2006

Adres

Bedreddin Demirel Caddesi,
Lefkoşa - KKTC

Yazışma Adresi

P.K. 857, Lefkoşa- KKTC

Telefon

0392 - 228 32 16 (10 Hat)

Fax

+0392 - 228 21 31
+0392 - 228 52 40

Telex

57493

Websitesi

<http://www.kktcmb.trnc.net>

E-mail

ileti@kktcmb.trnc.net

Bu Rapor, KKTC Merkez Bankası
Yönetim Kurulu'nun onayı ile
hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Bu raporda yayımlanan veriler geçici verilerden derlenmiştir. Önceki raporlar ve/veya internet sitemizdeki verilerle karşılaştırıldığında farklılıklar görmek mümkün olup, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu rapordaki veriler kanıt gösterilmek suretiyle KKTC Merkez Bankası / TMSF'den herhangi bir hak veya değişiklik talebinde bulunulamaz.

Bu yayının tüm hakları saklıdır. Sadece, ticari amaçlı olmayan eğitim, araştırma vb. çalışmalarda kaynak gösterilerek kullanılabilir.

A. KISALTMALAR

\$/Dolar	Amerikan Doları
KKTCMB/Banka	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası
MB	Merkez Bankası
MDC	Menkul Değerler Cüzdanı
MMK	Mevduatı Munzam Karşılıkları
TL/TP	Türk Lirası
YP	Yabancı Para
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
OECD	Organisation for Economic Co-operation and development
EFTA	European Free Trade Association
RoA	Return on Assets
RoE	Return on Equity

B. TANIMLAR

Döner Değerler = Likit Aktifler

Likit Aktifler = Nakit Değerler + Merkez Bank. Alacaklar + Bankalardan Alacaklar

Duran Değerler = Menkuller + Gayrimenkullar

Mevduat Munzam Karşılıkları = Yasal Karşılıklar

31 Aralık 2005 tarihinde

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI
YÖNETİM KURULU**

BAŞKAN

ERDOĞAN KÜÇÜK

ÜYE

VARGIN VARER

ÜYE

TAŞKENT ATASAYAN

ÜYE

RİFAT GÜNAY

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

SUNUŞ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin 2002 yılından itibaren yakaladığı canlanma sürecinin 2005 yılında da devam etmesi beklenmektedir. Ekonomik faaliyetler ve buna bağlı olarak büyümenin, 2004 yılına kıyasla, yavaşlayarak da olsa artışını sürdüreceği anlaşılmaktadır. Enflasyon ve faiz oranları bu yıl da tahmin edildiği gibi gerilemiştir. Fert başına milli gelirin yükseleceği öngörülmektedir. Bir taraftan ekonomide bu olumlu gelişmeler meydana gelirken, diğer taraftan bütçe açığında, dış ticaret dengesinde ve cari işlemler dengesinde bazı olumsuzlukların yaşanması beklenmektedir. 2002-2005 dönemi içerisinde yaşanan gelişmeler, ülke ekonomisinin büyüme-daralma çevrimlerinden kurtulma yönünde önemli yol aldığını göstermektedir. Ancak 2001 krizinden sonra ekonomide elde edilen kazanımların bazı önemli tedbir ve/veya değişimlerden kaynaklandığı doğru olmakla beraber ekonomideki başarılı performansın kalıcı veya köklü olup olmadığı, bir diğer deyişle ekonomide yapısal dönüşümün hedeflendiği şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin açığa çıkabilmesi için önümüzdeki iki yılın beklenmesi ve sağlıklı değerlendirmelerin buna göre yapılmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Ekonomik performanstaki iyileşme bankacılık sektörü bilanço büyüklüğüne, yapısına ve davranışına aynı şekilde yansımıştır. Bu gelişmeler bankacılık sektörünün, aracılık fonksiyonunu daha sağlıklı bir şekilde yerine getirmesine imkan yaratmıştır. Bankacılık sektörü bilanço büyüklüğü bir önceki yıla göre yüzde 16,20 oranında büyüyerek 3.1 milyar dolara ulaşmıştır. 2005 sonunda bilançonun gerek aktif gerekse pasif yapısı içerisinde YTL kalemlerin payı artmıştır. Likit aktiflerin toplam aktifler içerisindeki payı azalırken, brüt kredilerin payı yüzde 37,19'a ulaşmıştır. AB15 ortalamasının altında kalmakla beraber brüt kredilerin GSYİH olan oranı yüzde 51'den yüzde 53'e yükselmiştir. Mevduatlar 0.3 milyar dolar artarak 2.7 milyar dolar olmuştur. YTL mevduatlar yüzde 30 oranında artarken YP mevduatlar yüzde 2 oranında gerilemiştir. Sektör özkaynakları yüzde 46,5 oranında büyümüştür. Risklere karşı bir güven göstergesi olarak kabul edilen sermaye yeterliliği standart rasyosu asgari yüzde 8 olan yasal sınırın üzerinde ve yüzde 19,65 olarak gerçekleşmiştir. Aktif karlılığındaki iyileşmeye karşın özkaynak karlılığında azalma olmuştur. Bu duruma sorunlu krediler için ayrılan karşılıklarda muhafazakar tutumun devam etmesi yanı sıra faiz marjlarındaki daralma etkili olmuştur.

Yaşanan tüm bu olumlu gelişmelere karşın ülkemiz bankacılık sektörünün çok küçük ve sıg bir yapısı bulunmaktadır. Nitekim AB 15'in toplam aktifler/banka sayısı ortalaması 3.5 milyar euro iken bu oran ülkemiz için sadece 115.5 milyon euro düzeyinde bulunmaktadır. Uluslararası piyasalarda meydana gelen oynaklıklar, makro ekonomideki dengesizlikler, bankacılık sektörü bilançosundaki büyüme ve yapısal değişiklikler ile kaynakların vade yapısı dikkate alındığı zaman, risklerin yönetimi de ayrıca büyük önem kazanmaktadır.

Bu nedenle Kurumumuz nezdinde risk yönetimine yönelik olarak yapılan düzenlemeler tamamlanma aşamasındadır. Aynı şekilde Kurumumuz finansal sektörün sağlıklı olarak büyümesi ve sektör sorunlarına sağlıklı çözümler üretilebilmesi amacıyla gelişmeleri takip etmekte ve bu çerçevede bankacılık kanununda, uluslararası düzenlemelerdeki değişiklikler ve sektörümüzün de ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çalışmalar sürdürmektedir.

Kurumumuz belirlediği ilkeler dahilinde tüm organları ve personeliyle sektörün istikrarlı gelişimine katkı koyabilmek için gerekli görevlerini birtamam yerine getirme çabasını göstermektedir. Ancak bankacılık sektörü dışındaki finansal kuruluşların da aynı çaba içerisinde olması, daha güçlü bir finans sektörünün oluşması için önem arz etmektedir.

KKTC Merkez Bankası'nın bilançosu bir önceki yıla göre yüzde 28,70 oranında büyümüştür. Bu büyümeye en önemli katkıyı kaynak olarak mevduatlar ve özkaynaklar yapmıştır. Kullanım tarafında ise likit aktifler ve menkul değerler toplamının yüzde 74,7'den yüzde 75,5'e yükseldiği, kredi toplamının aktif toplamı içerisindeki payının ise yüzde 17,83'den yüzde 15,61'e gerilediği görülmektedir. Bu gerileme bankacılık sektörüne ve TMSF'ye kullanılan kredilerdeki artışa rağmen kamu kredilerinin daha hızlı azalmasından kaynaklanmıştır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na ait düzenlemeler, özellikle de mevduat sigorta sistemi tasarruf sahipleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi bu işlevi KKTC Merkez Bankası bünyesindeki TMSF yürütmektedir. Fona devredilen ve tasfiye edilen bankalardaki maliyetin azaltılması için fon yönetim kurulu kendisine verilen yetkiler dahilinde çalışmalarını başarılı bir şekilde yürütmekte gayreti göstermektedir.

'2005 yılı Faaliyet Raporu' KKTC Merkez Bankası'nın son bir yıl içerisindeki faaliyetlerine ait bilgileri ayrıntılı biçimde kamuoyunun bilgisine taşımaktadır. Birinci bölümde KKTC ekonomisinin 2005 yılına ait gerçekleşmiş ve/veya gerçekleşmesi tahmin edilen ekonomik bilgileri değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra bu bölümde yenilik olarak gelişmiş ülkeler ile yükselen piyasa ekonomileri ve gelişmekte olan ülkelere ait seçilmiş ekonomik göstergelere yer verilmiştir. İkinci bölümde bankacılık sektörü detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki mali kesime ait toplulaştırılmış özet bilgiler, elde edilebildiği kadarıyla, ilk kez bir araya getirilmiş ve yayımlanmıştır. Bu hizmetin kamuoyuna sunulmasında katkısı olan ilgililere teşekkür ederken diğer sektörlerle ve/veya ülkelerle mukayese edilebilmesi açısından önemli bir eksikliğin giderilmesine önemli katkı koyacağı düşünülmektedir. Bölümdeki diğer yenilikler Avrupa Birliği'ne üye onbeş ülkenin ve bazı yeni üyelerin kredi kuruluşlarına ve/veya bankacılık sektörüne ait verilerin karşılaştırmasını, bankacılık sektörümüzün performans rasyolarının ise bir önceki yıl ile kıyaslanmasını ve risk değerlendirmesini içermektedir. Üçüncü bölümde Merkez Bankası'nın, dördüncü bölümde TMSF'nin faaliyetlerine yer verilmiştir. Beşinci bölüm yeni bir bölüm olarak ilave edilmiş ve Ülkemizdeki kıyı bankacılığı faaliyetlerine ait bilgiler kısıtlı da olsa verilmektedir.

Önemli bir ihtiyacı karşılayacağına inandığım bu raporun tüm kullanıcılara yararlı olmasını temenni eder, hazırlanmasında emeği geçen çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Erdoğan KÜÇÜK
Başkan

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
1. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EKONOMİSİ _____	1
1.1. Temel Ekonomik Göstergeler _____	4
1.2. Ekonominin Genel Dengesi _____	9
1.2.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Ana Sektörlerde Yıllık Büyüme _____	10
1.3. Kamu Maliyesi _____	13
1.4. Ödemeler Dengesi _____	18
1.4.1. Cari İşlemler _____	20
1.4.1.1. Dış Ticaret Dengesi _____	21
1.4.1.2. Görünmeyen İşlemler Dengesi _____	25
1.4.2. Sermaye Hareketleri _____	26
1.4.3. Genel Denge _____	27
1.4.4. Rezerv Hareketleri _____	27
1.4.5. Net Hata ve Noksan _____	27
2. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER _____	29
2.1. Genel Değerlendirme _____	29
2.2. Aktif Yapısındaki Gelişmeler _____	36
2.2.1. Döner Değerler (Likit Aktifler) _____	37
2.2.2. Likidite Yapısı _____	39
2.2.3. Menkul Değerler Cüzdanı _____	42
2.2.4. Mevduat Munzam Karşılıkları _____	44
2.2.5. Krediler (Brüt) _____	45
2.2.6. Tahsili Gecikmiş Alacaklar, Ayrılan Karşılıklar ve Takibe Dönüşme Oranı _____	50

2.2.7.	Diğer Aktifler _____	52
2.3.	Pasif Yapısındaki Gelişmeler _____	53
2.3.1.	Mevduat _____	55
2.3.2.	Özkaynaklar _____	58
2.4.	Bilanço Dışı İşlemler _____	60
2.5.	Sermaye Yeterliliği _____	60
2.6.	Gelir-Gider Yapısındaki Gelişmeler _____	62
2.7.	Bankacılık Sektörü Riskleri ve Değerlendirmesi _____	65
2.7.1	Kredi Riski _____	65
2.7.2	Piyasa Riski _____	68
2.7.3	Likidite Riski _____	69
2.8	Yasal ve İdari Düzenlemeler _____	69
3.	MERKEZ BANKASI _____	71
3.1.	Para Reformu: Yeni Türk Lirasına (YTL) Geçiş _____	71
3.1.1.	Giriş _____	71
3.1.2.	Gerekçeler _____	71
3.1.3.	Ülkemizde Yapılan Çalışmalar _____	72
3.2.	Yönetim Kurulu _____	75
3.3.	Kadro ve Personel Durumu _____	75
3.4.	Eğitim Faaliyetleri _____	77
3.5.	Bilgi Sistemleri ve Teknik Donanım Çalışmaları _____	78

3.6.	Kuruluş, Yetkilendirme ve İzin Faaliyetleri	78
3.7.	Bilanço Açıklaması	78
3.7.1.	Aktif Hesaplar	80
3.7.1.1.	Nakit Değerler ve Bankalardan Alacaklar	80
3.7.1.2.	Menkul Değerler Cüzdanı	80
3.7.1.3.	Krediler (Toplam)	80
3.7.1.4.	Takipteki Alacaklar (Net)	81
3.7.2.	Pasif Hesaplar	82
3.7.2.1.	Mevduat	82
3.7.2.2.	Mevduat Munzam Karşılıkları	82
3.7.2.3.	Özkaynaklar	83
3.8.	2005 Yılı Kar- Zarar Hesabı	84
3.9.	Yasal ve İdari Düzenlemeler	86
3.10.	Ödeme Sistemleri	87
3.10.1.	Giriş	87
3.10.2.	Mevcut Durum	87
3.10.3.	Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler	88
4.	TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU	93
4.1.	Giriş	93
4.2.	Mevduat Sigorta Sistemi Temel Yapısal Özellikleri	93

4.3.	Ülkemizdeki Mevcut Uygulama _____	95
4.4.	Bankacılık Krizlerinde Mevduat Sigorta Sisteminin Rolü ve Önemi _____	96
4.5.	Fonun Kaynakları, Yetki ve Görevleri ile Faaliyetleri ____	97
	4.5.1. Fon Kaynakları _____	97
	4.5.2. Yetki ve Görevler _____	97
	4.5.3. Faaliyetler _____	98
4.6.	TMSF'ye Devredilen Bankalar ile İlgili Gelişmeler _____	98
4.7.	Finansal ve Operasyonel Yeniden Yapılandırma _____	100
4.8.	Tahsilat Bilgileri _____	102
4.9.	Borç Yeniden Yapılandırma Çalışmaları _____	104
4.10.	Banka Hakim Ortakları/Grup Kredileri Hakkındaki Gelişmeler _____	105
4.11.	Tasfiye Kapsamındaki Krediler _____	105
5.	KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE OFF-SHORE BANKACILIĞI ve GELİŞİMİ _____	107
5.1.	Giriş _____	107
5.2.	Tanım _____	107
5.3.	Özellikler _____	107
5.4.	Yapısal Koşullar _____	108
5.5.	Yararlar ve Sakıncalar _____	108
5.6.	Ülkemizdeki Mevcut Durum _____	109
	İSTATİSTİK TABLOLARI _____	113
	GRAFİKLER _____	135

T A B L O L A R

Tablo-1	Dünya Ekonomisine Ait Seçilmiş Göstergeler_____	3
Tablo-2	Makroekonomik Göstergeler_____	8
Tablo-3	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla)_____	10
Tablo-4	GSYİH Büyümesi ve Ana sektörlerin GSYİH İçindeki Payları_____	13
Tablo-5	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla) _____	14
Tablo-6	Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla)_____	16
Tablo-7	Bütçe Göstergeleri (%) _____	18
Tablo-8	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD\$)_____	19
Tablo-9	İhracatın Sektörlere Göre Dağılımı (Milyon ABD\$)_____	22
Tablo-10	İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı (Milyon ABD\$) _____	23
Tablo-11	İthalatın Ülkelere Göre Dağılımı (Milyon ABD\$)_____	25
Tablo-12	KKTC Mali Sektörü_____	29
Tablo-13	KKTC Bankacılık Sektörü Performans Rasyoları_____	31
Tablo-14	Sektörün Bilanço Büyüklüklerinin Seçilmiş AB Ülkeleri İle Karşılaştırması_____	32
Tablo-15	Banka, Şube ve Personel Sayısı_____	33
Tablo-16	Banka, Şube ve Personel Başına Düşen Kişi Sayısı_____	34
Tablo-17	Grup Paylarındaki Gelişmeler (%)_____	34
Tablo-18	Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma (%)_____	35
Tablo-19	Banka Büyüklükleri_____	36
Tablo-20	Seçilmiş Aktif Büyüklükleri_____	37
Tablo-21	Döner Değerler_____	38
Tablo-22	Gruplar İtibarıyla Likit Aktifler (Bin YTL)_____	38
Tablo-23	Banka Grupları İtibarıyla Menkul Kıymetler Portföyü_____	44
Tablo-24	Gruplar İtibarıyla Mevduat Munzam Karşılıkları (Bin YTL)	45

Tablo-25	Banka Grupları İtibarıyla Toplam Krediler _____	46
Tablo-26	Kredilerin Sektörlere Göre Dağılımı _____	49
Tablo-27	Tahsili Gecikmiş Alacaklar, Ayrılan Karşılıklar ve Takibe Dönüşme Oranı _____	51
Tablo-28	Diğer Aktiflerin Toplam Aktif İçindeki Payı _____	53
Tablo-29	Bankacılık Sektörünün Pasif Yapısı _____	54
Tablo-30	Banka Grupları İtibarıyla Pasif Yapısı _____	54
Tablo-31	Banka Grupları İtibarıyla Mevduat ve Toplam İçindeki Payları (%) _____	56
Tablo-32	Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı _____	56
Tablo-33	Mevduatın Vadelerine Göre Dağılımı _____	57
Tablo-34	Özkaynaklar _____	59
Tablo-35	Bilanço Dışı İşlemler (Nazım Hesaplar) _____	60
Tablo-36	Sermaye Yeterliliği Rasyosu ve Alt Kalemleri _____	61
Tablo-37	Seçilmiş Kâr/Zarar Kalemleri _____	64
Tablo-38	Brüt Kredilerin Aktifler İçindeki Payı _____	67
Tablo-39	Kredilerin TP – YP Kompozisyonu _____	67
Tablo-40	Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi _____	67
Tablo-41	Tahsili Gecikmiş Alacaklar İçin Ayrılan Karşılıkların Gelişimi _____	67
Tablo-42	Kamu ve Özel Sektöre Kullandırılan Kredilerin Dağılımı _____	67
Tablo-43	Brüt Kredilerin / Mevduata Oranı _____	67
Tablo-44	Toplam Kredilerin Sektörlere Göre Dağılımı _____	67
Tablo-45	Seçilmiş Kredi Rasyolarının Banka Yoğunlaşması _____	67
Tablo-46	Personelin Hizmet Gruplarına Göre Dağılımı _____	75
Tablo-47	Personelin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı _____	76
Tablo-48	Eğitim Programları ve Katılım _____	77
Tablo-49	KKTC Merkez Bankası Bilançosu _____	79

Tablo-50	Toplam Aktiflerin TP-YP Kompozisyonu (%) _____	81
Tablo-51	Toplam Pasiflerin TP-YP Kompozisyonu (%) _____	83
Tablo-52	KKTC Merkez Bankası Kâr-Zarar Tablosu _____	85
Tablo-53	Bankacılık Sektörüne İlişkin Yasal Düzenlemeler ve Merkez Bankası İdari Kararları _____	86
Tablo-54	Bankacılık Sektörü İle İlgili Alınan Kararlar _____	86
Tablo-55	KKTC Merkez Bankası 31.12.2005 Bilançosu (Aktif) _____	89
Tablo-56	KKTC Merkez Bankası 31.12.2005 Bilançosu (Pasif) _____	90
Tablo-57	KKTC Merkez Bankası 31.12.2004 Bilançosu (Aktif) _____	91
Tablo-58	KKTC Merkez Bankası 31.12.2004 Bilançosu (Pasif) _____	92
Tablo-59	Tasarruf Mevduatının Toplam Mevduat İçerisindeki % Payı	95
Tablo-60	TMSF'ye Devredilen Bankaların Devir Gerekçeleri _____	99
Tablo-61	TMSF'ye Devredilen Bankaların Listesi _____	100
Tablo-62	TMSF ve Tasfiye Halindeki Bankaların Şube ve Personel Sayısı _____	102
Tablo-63	TMSF'nin Tasfiye Halindeki Bankaların Kredilerinden Sağladığı Nakit Girişler (31.12.2005 itibarıyla) _____	103
Tablo-64	TMSF'nin Kredilerden Sağladığı Nakit Girişler (31.12.2005 itibarıyla) _____	103
Tablo-65	Geri Ödeme Planına Bağlanan Alacaklar (Hakim Ortaklar Dahil) _____	104
Tablo-66	Hakim Ortaklarla Yapılan Protokoller (ABD\$) _____	105
Tablo-67	Off-Shore Bankacılık Sektörü Özet Bilançosu (31.12.2005 İtibarıyla) _____	110
Tablo-68	KKTC'de Faaliyet Gösteren Off-Shore Bankalar (31.12.2005 İtibarıyla) _____	111
Tablo-69	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla) _____	113
Tablo-70	KKTC'de 1978-2005 Dönemi ABD Dolar Kuru Değişim Oranı ile Enflasyon Oranı (%) _____	114

Tablo-71	Kamu Hizmetlerinin GSYİH İçerisindeki Reel Payı ve Kamu Hizmetleri Çalışanların Toplam Çalışan Nüfusa Oranı (%)_____	114
Tablo-72	KKTC’de 1977-2005 Dönemi Bütçe Açığının GSMH’ya Oranı (%)_____	115
Tablo-73	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla)_____	115
Tablo-74	Dış Ticaret Dengesi_____	116
Tablo-75	KKTC’de 1982-2005 Yıllarında Kamu Harcanabilir Gelirleri Ve Kamu Giderleri İle Kamu Finansman Gereği (1977 Fiyatlarıyla YTL)_____	116
Tablo-76	Mali Müesseselerin GSYİH İçerisindeki Payı ve GSYİH’ye Katma Değerinin Reel Büyüme Hızı (1977 Fiyatlarıyla, %) _____	117
Tablo-77	KKTC’de 1977-2003 Dönemi Kamu Sektörü İç Borç Stokunun GSYİH’ya Oranı (Milyar TL)_____	117
Tablo-78	Kamu/Özel Yatırımların ve Tasarrufların GSYİH’ye Oranı (%) _____	118
Tablo-79	Uluslararası Finansal Gelişmeler_____	118
Tablo-80	KKTC Merkez Bankası Mevduat Faiz Oranı, Kurlar ve GSYİH’deki Gelişmeler _____	119
Tablo-81	Bankacılık Sektörü Bilançosu _____	120
Tablo-82	Aktif Büyüklüğüne Göre Bankalar _____	121
Tablo-83	Gruplar İtibarıyla Aktif Büyüklüğündeki Gelişmeler _____	122
Tablo-84	Toplam Kredilerin Toplam Aktiflere ve Özkaynaklara Oranı (%)_____	122
Tablo-85	Banka Grupları İtibarıyla Kredilerin Grup Aktif Toplamı İçindeki Payı (%)_____	123
Tablo-86	Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Kredi ve Avansların Toplam Plasmanlar İçindeki Payı ve Yüzde Değişimi _____	123
Tablo-87	Gruplar İtibarıyla Likit Aktifler (ABD\$)_____	124
Tablo-88	Likit Aktiflerin Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)_____	124
Tablo-89	Likit Aktiflerin Dağılımı (%)_____	125

Tablo-90	Likit Aktiflerin Gruplara Göre Gelişimi (%)_____	125
Tablo-91	Likit Aktiflerin Mevduatı Karşılama Oranı (%)_____	126
Tablo-92	Gruplar İtibarıyla Mevduat Munzam Karşılıkları (ABD\$)___	126
Tablo-93	Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Plasmanlara Oranı (ABD\$)_____	126
Tablo-94	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamının Toplam Aktifler İçindeki Payı_____	127
Tablo-95	Hazine Borçlarının Merkez Bankası Toplam Aktiflerine Oranı_____	128
Tablo-96	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamının Yükümlülükleri Karşılama Oranı_____	129
Tablo-97	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamı___	130
Tablo-98	Likit Aktifler+MDC, Yasal Karşılıklar ve Hazine'nin Merkez Bankası'na Olan Toplam Borç Miktarı_____	131
Tablo-99	Hazinenin Kullanabileceği Borç Miktarının Yasal Üst Sınırı ile Gerçekleşen Borç Oranlarının Karşılaştırılması_____	132
Tablo-100	KKTC Bütçe Açıkları ve Hazinenin Merkez Bankası'na olan Borç Toplamı_____	133

G R A F İ K L E R

Grafik-1	KKTC'de 1978-2005 Dönemi Reel Büyüme Hızı (%)_____	4
Grafik-2	Fert Başına GSMH (ABD\$)_____	5
Grafik-3	Enflasyon Oranı (%)_____	6
Grafik-4	KKTC Bütçe Açığının GSMH'ya Oranı (%)_____	7
Grafik-5	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)_____	7
Grafik-6	Kamu Finansman Gereğinin GSMH İçindeki Payı (%)_____	15
Grafik-7	Cari İşlemler Dengesi (Milyon ABD\$)_____	20
Grafik-8	Dış Ticaret Dengesi (Milyon ABD\$)_____	21

Grafik-9	2005 Yılında Güney Kıbrıs'a Yapılan İhracatın Ana Mal Gruplarına Göre Dağılımı (%)_____	24
Grafik-10	Sermaye Hareketleri Dengesi (Milyon ABD\$)_____	26
Grafik-11	Cari İşlemler Dengesi ve Sermaye Hareketleri Dengesi (Milyon ABD\$)_____	27
Grafik-12	Likit Aktiflerin Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)_____	39
Grafik-13	Likit Aktiflerin Dağılımı (%)_____	40
Grafik-14	Likit Aktiflerin Gruplara Göre Gelişimi (%)_____	41
Grafik-15	Likit Aktiflerin ve MDC'nin Mevduatı Karşılama Oranı (%)__	42
Grafik-16	Menkul Değerler Cüzdanının Grup Aktif Toplamı İçindeki Payı (%)_____	43
Grafik-17	Bankacılık Sektörü Krediler Toplamı (1985-2005)_____	46
Grafik-18	Banka Gruplarına Göre Kredilerin Kendi Grup Aktifleri Toplamı İçindeki Payı (%)_____	47
Grafik-19	Kamu Kredilerinin Toplam Plasmanlara Oranı (%)_____	48
Grafik-20	Kredi Faiz Oranları_____	50
Grafik-21	Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Plasmanlara Oranı (%)_____	52
Grafik-22	Bankacılık Sektörü Mevduatlar Toplamı (1985-2005)_____	55
Grafik-23	Mevduat Faiz Oranları_____	58
Grafik-24	Bankacılık Sektörü Özkaynaklar Toplamı (1985-2005)_____	59
Grafik-25	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri (%)_____	63
Grafik-26	Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler (%)_____	64
Grafik-27	1978-2005 Döneminde Dolar Kuru Değişim Oranı (%)_____	135
Grafik-28	Dış Ticaret Açığının GSMH'ya Oranı (Dolar Fiyatlarıyla)_____	135
Grafik-29	1977 Fiyatlarıyla Yatırım-Tasarruf Dengesi_____	136
Grafik-30	1977 Yılı Fiyatlarıyla Mali Müesseselerin GSYİH'ya Katma Değerlerinin Reel Büyüme Hızı (%)_____	136

Grafik-31	Kamu Kesiminin GSYİH Payı İle Çalışan Nüfus İçerisinde Kamu Çalışanlarının Payı (%)_____	137
Grafik-32	1978-2005 Dönemi Kamu Sektörünün GSYİH'ya Katma Değerinin Reel Büyüme Hızı (%)_____	137
Grafik-33	1977-2004 Dönemi Kamu Sektörünün Yurtiçi Toplam Borç Stoku (ABD\$)_____	138
Grafik-34	KKTC'de Seçilmiş Yıllar İtibarıyla Tarım, Sanayi ve Hizmetler Sektörünün GSYİH'ya Oranı (%)_____	138
Grafik-35	KKTC'de 1977-2005 Dönemi ABD\$ Kuru Değişim Oranı İle Enflasyon Oranı (%)_____	139
Grafik-36	KKTC'de 1982-2004 Yıllarında Kamu Harcanabilir Gelirleri ve Kamu Giderleri ile Kamu Finansman Gereği (1977 Fiyatlarıyla Milyon TL)_____	139
Grafik-37	İç Borç Stoku / GSYİH (%)_____	140
Grafik-38	Bankacılık Sektörü Aktif Özetleri (1985-2005-ABD\$)_____	140
Grafik-39	Bankacılık Sektörü Likit Aktifler ve MDC Toplamı (1985-2005)_____	141
Grafik-40	Bankacılık Sektörü Yasal Karşılıklar Toplamı (1985-2005)_____	141
Grafik-41	Menkul Kıymetler Cüzdanının Banka Grupları İçindeki Payı (%)_____	142
Grafik-42	Bankacılık Sektörü Krediler Toplamı (1985-2005)_____	142
Grafik-43	Kamu Kredilerinin ve Toplam Plasmanların Yıllara Göre Değişimi_____	143
Grafik-44	Gruplar İtibarıyla Kredilerin Takibe Dönüşme Oranı (%)_____	143
Grafik-45	Gruplar İtibarıyla Kredilerin Aktif Toplamı İçindeki Payı (%)_____	144
Grafik-46	Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Kredilere Oranı (%)_____	144
Grafik-47	Bankacılık Sektörü Diğer Aktifler Toplamı (1985-2005)_____	145
Grafik-48	Banka Grupları İtibarıyla Pasif Yapısı (%)_____	145
Grafik-49	Bankacılık Sektörü Mevduatlar Toplamı (1985-2005)_____	146

Grafik-50	Bankacılık Sektörü Özkaynaklar Toplamı (1985-2005)_____	146
Grafik-51	Bankacılık Sektörü Diğer Pasifler Toplamı (1985-2005)____	147
Grafik-52	Bankacılık Sektörü Kullanılan Krediler Toplamı (1985-2005)_____	147
Grafik-53	Bilanço Dışı İşlemler (%)_____	148
Grafik-54	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamı ____	148
Grafik-55	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamının Toplam Aktifler İçerisindeki Payı_____	149
Grafik-56	KKTC Merkez Bankası Likit Aktifler ve MDC Toplamının Yükümlülükleri Karşılama Oranı_____	149
Grafik-57	Hazine Borçlarının Merkez Bankası Toplam Aktiflerine Oranı_____	150
Grafik-58	KKTC Merkez Bankası Yasal Karşılıklar Toplamı_____	150
Grafik-59	KKTC Merkez Bankası Yasal Karşılıklar Toplamının Toplam Pasifler İçerisindeki Payı_____	151
Grafik-60	Çek Kullanmaktan Men Edilenlerin 2004-2005 Yılları Dağılımı_____	151
Grafik-61	2004-2005 Yılları Arasında Kullanılan Re-eskont Kredilerinin Dolar Cinsinden Sektörel Bazda Dağılımı ____	152

1. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ EKONOMİSİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi Ekim 2000 yılından itibaren uygulanan 'Ekonomik İstikrar Programı', siyasal beklentilerin yarattığı olumlu ortam ile Türkiye Cumhuriyeti'nin makroekonomik performansındaki iyileşmeye bağlı olarak 2005 yılında da büyümeye devam etmiştir. 2002 yılında başlayan büyümenin, son dört yılda kesintisiz devam ettiği görülmektedir. Bu dönem içerisindeki büyüme hızının 2005 yılı büyüme beklentileri de dahil edildiği zaman kümülatif olarak yüzde 44,3 oranına ulaştığı gözlenmektedir. Ancak 2005 yılına ait büyüme hızının 2002-2004 dönemi ile kıyaslandığında, yavaşlayacağı tahmin edilmektedir. 2005 yılına yönelik büyüme beklentilerinin devam etmesi nedenleri arasında enflasyon oranındaki düşüş, kredi faizlerinin gerilemesi, Türk Lirasının değer kazanması ve global ekonominin olumlu seyretmesi gibi nedenler bulunmaktadır. Diğer taraftan 2002-2004 döneminde görülen büyümede etkili olduğu düşünülen siyasi gelişmelerin devamlılığının çeşitli nedenlerle sürdürülememesinden dolayı büyüme hızının 2005 yılında yavaşlaması, tersi bir durumda ise büyüme tahminlerinin aşılması beklenmektedir.

2002 yılından beri devam eden büyüme süreci içerisinde 941,4 milyon dolar olan gayrisafı milli hasıla (GSMH) 2004 sonunda 1.765,2 milyon dolar olarak gerçekleşerek yüzde 87,5 oranında büyümüştür. 2005 sonu itibarıyla milli gelirin beklendiği gibi 2.257,4 milyon dolara ulaşması halinde GSMH'deki büyüme yüzde 139,8 oranına yükselecektir. Buna paralel olarak fert başına milli gelir, gayri safi milli hasıladaki büyümeye benzer bir trend içerisinde olmuştur. Belirtilen dönemde fert başına GSMH 2004 sonuna göre yüzde 83,6 oranında büyüyerek 4.409 dolardan 8.095 dolara yükselmiş, 2005 sonuna göre ise yüzde 132,4 oranında büyüyerek 10.248 dolara ulaşması beklenmektedir. Söz konusu bu büyümede, kurun değer kazanmasının yanı sıra fert başına GSMH'deki yüzde 132,4'ye ulaşan artış hızının, nüfustaki yüzde 3,06 oranındaki artış hızından çok daha büyük olması etkili olmuştur.

Enflasyondaki düşüş 2005 yılında da devam etmiş ve yüzde 2,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran aynı zamanda 1977 yılından bugüne ülke tarihindeki en düşük enflasyon oranını ifade etmektedir. Enflasyon oranındaki gerilemenin kurların değer kazanması, kamu mali disiplini ve ithal tüketim mallarına uygulana fonların kısmen veya tamamen kaldırılmasının belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Ancak büyüme, enflasyon, milli gelir ve fert başına milli gelirden olumlu gelişmeler meydana gelirken diğer taraftan bütçe açığında, dış ticaret dengesinde ve cari işlemler dengesinde 2002-2004 yılları arasında meydana

gelen olumlu gelişmelerin aksine 2005 yılı sonu itibarıyla bütçe dış ticaret dengesinde ve cari işlemler dengesinde artış olacağı öngörülmektedir.

Bütçe açığı 2002 yılında 225,1 milyon dolardan 2004 sonunda 120,9 milyon dolar gerileyerek 104,2 milyon dolara düşmüştür. Ancak 2005 sonunda bütçe açığının 95,4 milyon dolar artarak 199,6 milyon dolara yükseleceği tahmin edilmektedir. 2002 yılında bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 23,9 iken 2004 sonunda yüzde 6'ya gerilemiştir. 2005 sonu itibarıyla bu oranın yüzde 8,8'e yükseleceği öngörülmektedir. Bütçe açığı/GSMH oranındaki 2,8 puanlık artış beklentisi, GSMH artış hızının bütçe açığındaki artış hızından daha az olmasından kaynaklanmaktadır.

İthalatın ihracat artışından daha hızlı olması nedeniyle 2002 sonunda yüzde 14,7 olan ihracatın ithalatı karşılama oranının yüzde 5,8'e gerilemesi beklenmektedir. 2002 ve 2003 yıllarında sırasıyla 13,7 ve 19,4 milyon dolar fazla veren cari işlemler dengesi 2004 sonunda 14,1 milyon dolarlık açığa dönüşmüştür. 2005 sonunda bu açığın gerçekleşme tahmini 83,1 milyon dolardır.

Ülkemiz ekonomisinde bu gelişmeler beklenirken dünya ekonomisine ait 2005 yılı beklenti verileri incelendiği zaman, 'Gelişmiş Ülkeler' grubunun hasılasının önceki yıla göre yüzde 2,5, 'Yükselen Piyasa Ekonomileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler' grubu hasılasının ise yüzde 6,4'lük bir değişim göstermesi beklenmektedir. Bu değişimlerin sonucunda dünya hasılasının ise yüzde 4,3'lük bir değişim göstereceği tahmin edilmektedir. Öte yandan bu ülke gruplarına ait 2005 yılı tüketici fiyatları endeksinin -bir başka deyişle enflasyonun- sırasıyla yüzde 2,2 ve yüzde 5,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Tablo-1: Dünya Ekonomisine Ait Seçilmiş Göstergeler

	2002	2003	2004	2005*
Dünya Hasılası (%Değişim)	3,0	4,0	5,1	4,3
Gelişmiş Ülkeler	1,5	1,9	3,3	2,5
ABD	1,6	2,7	4,2	3,5
Japonya	1,4	1,4	2,7	2,8
Euro Alanı	0,9	0,7	2,0	1,7
Almanya	0,1	-0,2	1,6	0,8
Yükselen Piyasa Ekonomileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler	4,8	6,5	7,3	6,4
Çin	8,3	9,5	9,5	9,0
Hindistan	4,7	7,4	7,3	7,1
Arjantin	-10,9	8,8	9,0	7,5
Brezilya	1,9	0,5	4,9	3,3
Rusya	4,7	7,3	7,2	5,5
Dış Ticaret Hacmi (% Değişim)	3,4	5,4	10,3	7,0
İhracat				
Gelişmiş Ülkeler	2,2	3,1	8,3	5,0
Yükselen Piyasa Ekonomileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler	6,7	10,8	14,5	10,4
İthalat (% Değişim)				
ABD	3,4	4,6	10,7	6,6
Euro Alanı	0,4	2,9	6,2	4,1
Almanya	-1,4	5,1	7,0	4,2
Cari İşlemler Dengesi (Milli Gelire Oranı, %)				
ABD	-4,5	-4,7	-5,7	-6,1
Euro Alanı	0,7	0,3	0,5	0,2
Almanya	2,2	2,1	3,8	4,3
Japonya	2,8	3,2	3,7	3,3
Yeni Sanayileşen Asya Ülkeleri**	5,5	7,4	7,2	5,5
Çin	2,8	3,2	4,2	6,1
Hindistan	1,4	1,2	-0,1	-1,8
Rusya	9,0	8,2	10,3	13,2
Orta Doğu Ülkeleri	4,6	8,0	12,4	21,1
Arjantin	8,5	5,8	2,0	1,3
Brezilya	-1,7	0,8	1,9	1,7
Gelişmekte Olan Ekono. Sermaye Akımları (Milyar ABD \$)	68,2	158,2	232	132,9
Doğrudan Yatırımlar (net)	142,7	153,4	189,1	209,2
Portföy Yatırımları (net)	-87,6	-7,3	64,0	-28,6
İşsizlik Oranı (%)				
Gelişmiş Ülkeler	6,4	6,6	6,3	6,1
Yeni Sanayileşen Asya Ülkeleri	4,2	4,4	4,1	4,0
Kamu Kesimi Genel Dengesi (Milli Gelire Oranı, %)				
ABD	-4,0	-4,6	-4,0	-3,7
Japonya	-7,9	-7,8	-7,2	-6,7
Euro Alanı	-2,5	-2,8	-2,7	-3,0
Tüketici Fiyatları (% Değişim)				
Gelişmiş Ülkeler	1,5	1,8	2,0	2,2
ABD	1,6	2,3	2,7	3,1
Euro Alanı	2,3	2,1	2,1	2,1
Japonya	-1,0	-0,2	0,0	-0,4
Yükselen Piyasa Ekonomileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler	5,9	6,0	5,8	5,9

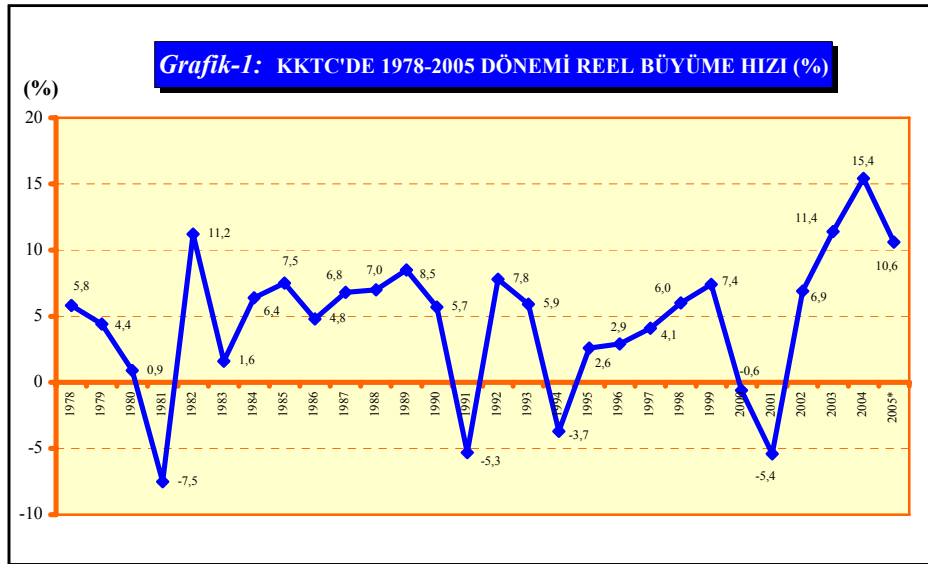
Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Eylül 2005. BDDK 2005 Yıllık Raporu. Euro Alanı ve Japonya için 2005 bütüme rakamları ilgili ülke otoritelerinden alınmıştır.

* Tahmin

** G. Kore, Tayvan, Singapur ve Hong Kong

1.1 Temel Ekonomik Göstergeler

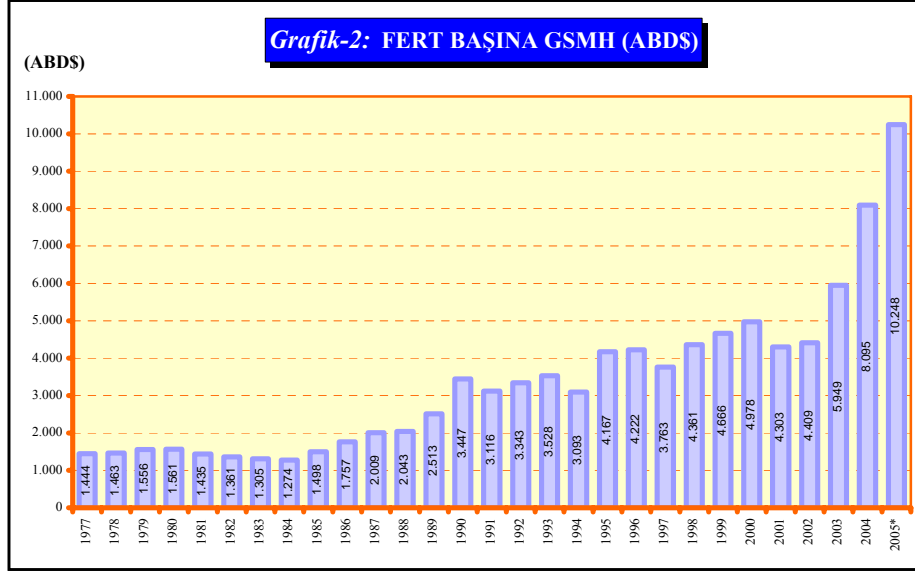
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi 2000 ve 2001 yıllarında yaşadığı daralma döneminden sonra, 2002 yılından itibaren yeniden büyüme trendine girmiş ve 2003 yılında yüzde 11,4 2004 yılında ise geçmişten günümüze gerçekleşen en yüksek reel büyüme oranı olan yüzde 15,4'lük bir reel büyüme göstermiştir. Ülke ekonomisinde yaşanan pozitif gelişmeler ve makroekonomik veriler ışığında yapılan tahminler neticesinde, 2005 yılında da ekonomideki reel büyümenin çift haneli rakamlarla ifade edileceği öngörülmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Ekonomide beklenen reel büyüme sonucunda, 2004 yılı sonunda 1.765,2 milyon dolar olarak gerçekleşen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti GSMH'sının, 2005 yılı sonunda 492,2 milyon dolar artarak 2.257,4 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir. 2005 yılı için öngörülen bu ekonomik büyümeye en büyük katkıyı ticaret-turizm ile serbest meslek ve hizmetler ana sektörlerinin yapacağı tahmin edilmektedir. Söz Konusu sektörlerin katkısıyla, GSMH'nin cari fiyatlarla yüzde 20,2 ve GSYİH'nin ise 20,0 oranında artması beklenmektedir. Ülke nüfus artışının, GSMH büyüme hızının oldukça altında kalacağı, dolayısıyla 2004 yılı sonunda 8.095 dolar olarak gerçekleşen fert başına GSMH tutarının 2005 yılı sonunda ülke tarihinde ilk kez olmak üzere 10 bin dolar sınırını aşarak 10.248 dolara yükseleceği tahmin edilmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

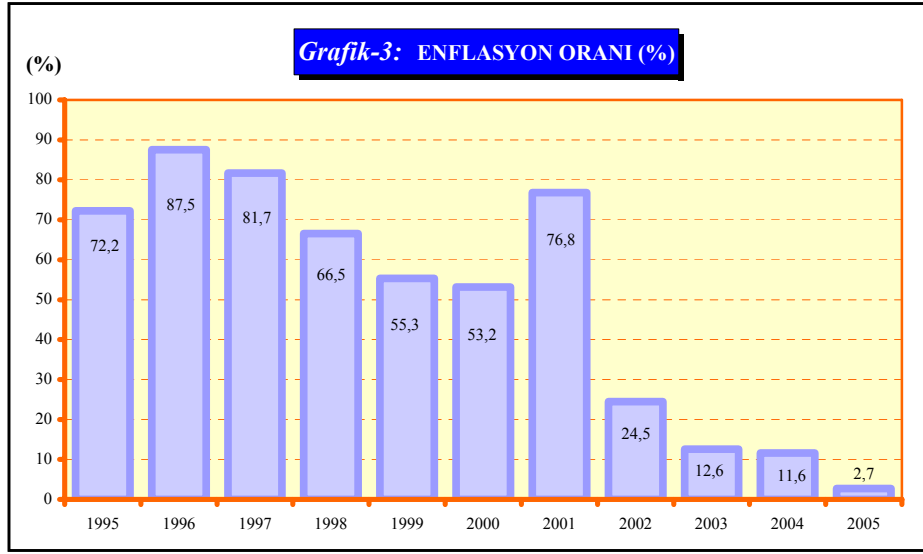
Ekonomimizde yinelenmesi beklenen çift haneli reel büyüme oranının yurtiçi yatırımları ve buna bağlı olarak istihdamı artırıcı bir etki yapması beklenmektedir.

Türkiye’de uygulanan ekonomik programın temel hedeflerinden biri olan enflasyonla mücadelede başarılı olunması ile ülkemizde yürürlükte bulunan fiyat ve mali disipline yönelik politikalar neticesinde 2005 yılında da enflasyon oranı düşmeye devam etmiş ve önceki yıla göre 8,9 puan azalarak yüzde 2,7 olarak gerçekleşmiştir. Enflasyon oranındaki bu düşüşte etkin faktörler arasında, Yeni Türk Lirasının yabancı paralara karşı değerlenmesi, ve buna bağlı ithalat maliyetlerinin düşmesi ile TC Merkez Bankası’nın 2004 yılında olduğu gibi 2005 yılında da sürdürdüğü “örtük enflasyon hedeflemesi” politikası çerçevesinde uyguladığı kararlı para politikası yer almaktadır.

Enflasyonla mücadelede ülkemizde kullanılan YTL para biriminden dolayı para politikaları üzerinde belirleyici herhangi bir etkimiz olmaması, maliye politikalarının önemini artırmaktadır. 2004 yılında olduğu gibi, 2005 yılında da mali disiplinin sağlanmasına yönelik politikaların devam ettirilmesinin bir sonucu olarak, 2005 yılında kamu kesiminde uygulanan fiyat politikaları ve dalgalı kur politikasının enflasyonla mücadeleyi olumlu etkilemiştir. Tüm bunların yanında, ithal tüketim mallarına uygulanan fonların tamamen veya büyük oranda kaldırılması Tüketici Fiyatları Endeksine (TÜFE) olumlu

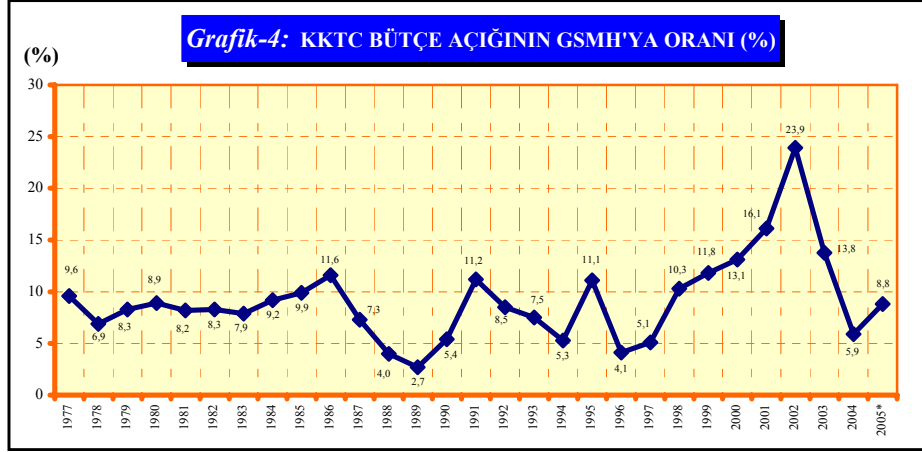
yansımış ve ülkemizdeki enflasyon oranı TC'deki oranın oldukça gerisinde kalmıştır.

Türkiye'de sürdürülebilir enflasyon hedefine ulaşabilmek için dalgalı kur rejimi uygulaması altında, esas politika aracı olarak kısa vadeli faiz oranlarının fiyat istikrarının sağlanması yönünde aktif olarak kullanılmasına 2005 yılında da devam edilmiştir.

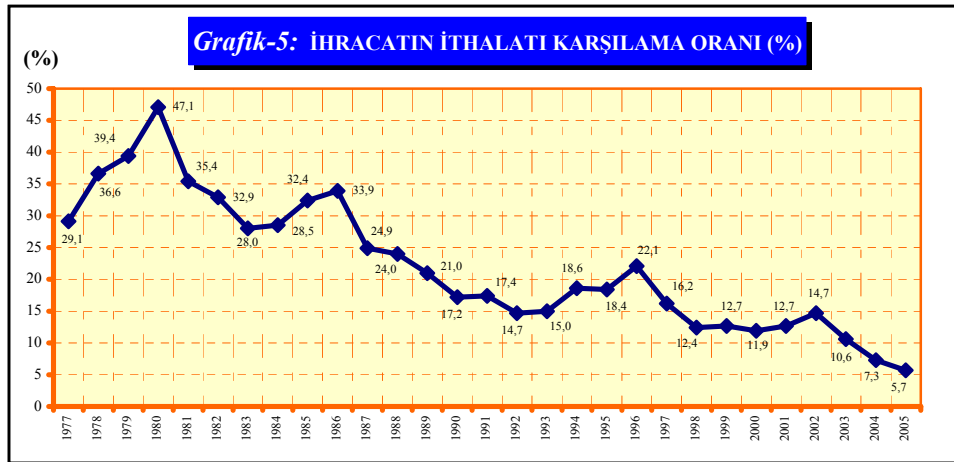
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Ekonomik programla uyumlu sıkı maliye politikasının izlenmesi ve ekonomideki iyileşmenin, bütçe performansına olumlu bir şekilde yansması sonucu bütçe açığı 2004 yılı sonunda 104,2 milyon dolara gerilemiştir. Ancak bütçe giderlerindeki yüzde 18,5 oranındaki cari artışa karşın bütçe yerel gelirlerinin sadece yüzde 6,1 oranında büyümesi nedeniyle bütçe açığının 2005 yılında 95,4 milyon dolar artarak 199,6 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2004 yılında bütçe açığının GSMH'ya oranı yüzde 6,0 iken 2005 yılı sonunda bu oranın 8,8'e yükseleceği öngörülmektedir. Bütçe açığının GSYİH'ya oranının da aynı şekilde bir seyir takip ederek yüzde 6,06'dan yüzde 9,08'e tırmanacağı tahmin edilmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

2005 yılı sonunda 1.186,3 milyon dolarlık ithalata karşın ihracatın 68,1 milyon dolar olarak gerçekleşmesi sonucu, dış ticaret dengesindeki açık bir önceki yıla göre 327,1 milyon dolar büyüyerek 1.118,2 milyona ulaşmıştır. Bunun neticesinde ise 2004 yılında yüzde 7,3 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2005 yılı sonunda yüzde 5,7'ye gerilemiştir. İthalattaki yüksek artış, ekonomideki büyümenin etkisiyle ithal edilen malların talebindeki artışın yanı sıra tüketimdeki talep artışından ve dövizin ucuzlamasından kaynaklanmaktadır.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

2004 yılı sonunda 14,1 milyon dolar olan açık veren cari işlemler dengesindeki açığın 2005 yılında da devam etmesi ve söz konusu açığın artarak 83,1 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. Turizm ve diğer görünmeyen işlemler kalemlerinden oluşan görünmeyen işlemler dengesinde meydana gelmesi beklenen 1.047,9 milyon dolarlık bakiyenin, dış ticaret dengesinde öngörülen açığı kapamakta yeterli olmamasının, cari işlemler dengesinin açık vermesindeki en önemli etken olacağı düşünülmektedir. Cari işlemler dengesinin GSMH'ya oranının yüzde -3,7 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tablo-2: MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

	2002	2003	2004	2005*
GSMH (Milyon \$)	941,4	1.283,7	1.765,2	2.257,4
GSYİH (Milyon \$)	934,1	1.263,7	1.720,3	2.197,1
GSMH Reel Büyüme Hızı (%)	6,9	11,4	15,4	10,6
Fert Başına GSMH (\$)	4.409	5.949	8.095	10.248
Enflasyon Oranı (%) ⁽¹⁾	24,5	12,6	11,6	2,7
Bütçe Açığı (Milyon \$)	225,1	176,8	104,2	199,6
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$) ⁽¹⁾	-264,2	-427,0	-791,1	-1.118,2
İhracat (Milyon \$) ⁽¹⁾	45,4	50,8	62,0	68,1
İthalat (Milyon \$) ⁽¹⁾	309,6	477,8	853,1	1.186,3
İhracat/İthalat (%)	14,7	10,6	7,3	5,7
Cari işlemler Dengesi (Milyon \$)	13,7	19,4	-14,1	-83,1
Cari işlemler Dengesi / GSMH	1,5	1,5	-0,8	-3,7
İstihdam	93.114	98.860	104.873	---
Nüfus	213.491	215.790	218.066	220.238

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

(1) 2005 yılı gerçek değerleridir.

Not: Bu bölümdeki tablolarda 2003 ve 2004 yılları için DPÖ ortalama ABDS kurları, 2005 yılı için ise tahmini ortalama kur değeri olan 1\$=1,3420 YTL kullanılmıştır.

1.2. Ekonominin Genel Dengesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin 2004 yılında elde ettiği yüzde 15,4'lük yüksek reel büyümenin, 2005 yılında da bir miktar gerilemekle birlikte devam edeceği öngörülmektedir. Ekonominin büyüme sürecinin devam etmesinde, TC'de kararlılıkla uygulanan 'Ekonomik Program' neticesinde Türkiye ekonomisine duyulan güven ortamının güçlenmesi, YTL'nin diğer para birimleri karşısında güçlenmesi ve faizlerin gerilemesi ile yurtdışında uygulanan sıkı maliye politikaları ve 2004 yılından süregelen iyimser havanın etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelişmelerin üretici, tüketici ile yatırımcıların harcamalarında artış sağlaması ve 2005 sonunda cari rakamlarla GSYİH'nin yüzde 20 ve GSMH'nin ise yüzde 20,2 oranında büyüme göstermesi beklenmektedir. 2005 yılında ekonomik büyümeye en çok katkı koymas beklenen kalemlerin başında ticaret, serbest meslek ve hizmetler, ulaştırma / haberleşme, kamu ile inşaat sektörü gelmektedir. İthalata bağlı tüketim harcamalarındaki artış ekonomik büyümenin itici gücü olduğunu göstermektedir.

Toplam kaynaklar tutarının cari fiyatlarla 600 milyon YTL artarak 3.140,9 milyon YTL'ye ulaşması öngörülmektedir. Söz konusu bu artış yüzde 23,61 oranında büyümeye denk gelmektedir. Toplam kaynaklar tutarını oluşturan kalemlerden toplam yatırımlar tutarının 2005 yılı sonunda yüzde 21,93 oranında artarak 621,6 milyon YTL'ye, toplam tüketim tutarının ise yüzde 24,04 oranında artarak 2.519,3 milyon YTL'ye ulaşması beklenmektedir. Hem toplam yatırımların hem de toplam tüketimin toplam kaynaklar içerisindeki paylarında önemli bir değişim olmamakla birlikte, bu iki kalemin paylarının sırasıyla yüzde 20,06'dan yüzde 19,79'a gerilemesi ve 79,94'den yüzde 80,21'e yükselmesi beklenmektedir. Kamu harcanabilir gelirin bir önceki yıla göre yüzde 17,96 oranında artarak 491,2 milyon YTL'den 579,5 milyon YTL'ye ulaşması beklenmektedir. Diğer taraftan özel harcanabilir gelirin yüzde 20,71 oranında büyüyerek 2.029,5 milyon YTL'den, 2.449,9 milyon YTL'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2004 yılında özel harcanabilir gelirin GSMH'ya oranı yüzde 80,51 iken, 2005 yılı sonunda bu oranın yüzde 80,87 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Toplam yurtiçi tasarrufların 2004 yılına göre yüzde 4,16 oranında artarak 2005 yılı sonunda 510 milyon YTL'ye yükseleceği düşünülmektedir.

Tablo-3: EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (Cari Fiyatlarla)

	YTL		ABD\$	
	2004	2005*	2004	2005*
Toplam Kaynaklar	2.540.942.363	3.140.993.536	1.779.246.806	2.340.531.696
Toplam Yatırımlar	509.834.737	621.610.129	357.002.127	463.196.817
Toplam Tüketim	2.031.107.626	2.519.383.407	1.422.244.679	1.877.334.879
Kamu Harcanabilir Geliri	491.284.225	579.555.249	344.012.482	431.859.351
Özel Harcanabilir Gelir	2.029.522.523	2.449.918.087	1.421.134.741	1.825.572.345
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	489.699.122	510.089.929	342.902.543	380.096.817
Yatırımlar/GSMH (%)	20,23	20,52	20,23	20,52
Tasarruflar/GSMH (%)	19,43	16,84	19,43	16,84

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

1.2.1. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Ana Sektörlerde Yıllık Büyüme

Ülkemiz ekonomisi 2002 yılından itibaren girdiği büyüme sürecini sürdürmüş ve 2004 yılında yüzde 15,4 ile bugüne kadar gerçekleşen en yüksek reel büyüme oranını elde etmiştir. Ekonomik büyümenin 2005 yılında yavaşlamakla birlikte devam etmesi ve yüzde 10,6 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tarım sektöründe 2004 yılındaki yüzde 8,5 oranındaki reel büyüme karşın 2005 yılında sektörde yüzde 1,1 oranında daralma gerçekleşeceği düşünülmektedir. Ağırlıklı alt sektörler olan bitkisel ve hayvansal üretimde sırasıyla yüzde 5,4, ve 1,0'lik daralma beklenirken, ormancılık ile balıkçılık alt sektörlerinde yüzde 17,2'lik ve 43,1 reel büyüme öngörülmektedir. Ağırlıklı alt sektörlerde beklenen söz konusu daralmalar neticesinde, tarım ana sektörünün GSYİH içindeki payının yüzde 10'dan yüzde 9'a gerilemesi beklenmektedir.

Taşocakçılığı, imalat sanayii ve elektrik-su alt sektörlerinden oluşan sanayi sektöründeki büyüme, tüketim talebinin yükselmesine paralel olarak üretimin artmasından kaynaklanmaktadır. Taşocakçılığı alt sektöründeki reel büyümenin bir önceki yıla kıyasla 2,5 puan azalarak yüzde 6,1 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. İmalat sanayii alt sektörünün 2004 yılında yakaladığı yüzde 10,2'lik reel büyüme oranını devam ettiremeyeceği ve 2005 yılında 6,5 puan

gerileyerek yüzde 3,7'lik bir büyüme gerçekleştireceği tahmin edilmektedir. Elektrik-su alt sektöründe ise artan konut ve iş yeri sayısına paralel olarak artan talebe rağmen bu alt sektördeki reel büyümenin yaklaşık olarak aynı düzeyde kalacağı ve yüzde 13,4 oranında gerçekleşeceği beklenmektedir. Netice itibarıyla sanayi sektöründe yüzde 5,4'lük bir reel büyüme tahmin edilmektedir. Sanayi sektörünün GSYİH içindeki payının yüzde 11,2'den yüzde 10,6'ya gerileyeceği öngörülmektedir.

İnşaat sektörünün 2004 yılında yakalamış olduğu yüzde 5,3'lük reel büyüme hızını 2005 yılında sürdüreceği ve sektörün büyüme hızının yüzde 9,8'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Demir, çimento, tuğla ve diğer inşaat malzemeleri ithalatındaki artışlar devam edeceği düşünülmektedir. Sektördeki büyümeye özel sektör inşaat yatırımlarının yanı sıra, yapımı devam eden şehiriçi ve köy yollarının tamiratları, su şebekelerinin yapımı ve tamiri gibi kamu sektörü yatırımlarının da katkı koyması beklenmektedir. Yapılan tahminler sonucu ise, inşaat sektörünün GSYİH içindeki payının bir önceki yıldan farklı olmayacağı ve yüzde 9,3 olarak gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Ticaret sektöründe 2004 yılında elde edilen yüzde 25,5'lik reel büyümenin ardından, bu oranın 2005 yılında da azalarak yüzde 24,5'e gerilemesi beklenmektedir. Bu gerilemede toptan ve perakende ticaret sektöründeki 0,6 puanlık artışa karşın otelcilik/lokantacılık alt sektörünün 8,1 puan azalmasının etkili olacağı tahmin edilmektedir. Sektörün GSYİH içindeki payının ise 2,3 puanlık artışla 19,8 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu artış ticaret sektöründeki yüzde 24,5 oranındaki reel büyüme hızının, GSYİH'da meydana gelmesi beklenen yüzde 10,5 oranındaki reel büyüme hızından daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Ulaştırma-Haberleşme sektöründeki reel büyüme hızının önceki yıla göre yaklaşık 2 puan artarak yüzde 10,7 oranında gerçekleşeceği ve GSYİH içinde yüzde 11,4 olan payında ise herhangi bir değişiklik olmayacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu büyümede ticaret-turizm sektöründeki artışa bağlı olarak taşınan yük ve yolcu sayısında, geceleme sayısında, kiralık araç hizmetleri ile kamu ve özel telekomünikasyon hizmetlerindeki artışlar rol oynamıştır.

Mali müesseseler sektöründe, 2004 yılında reel büyüme hızında meydana gelen 0,3 oranındaki daralmaya karşın 2005 yılında 7,2 oranında reel büyüme beklenmektedir. Personel sayısında, kredi kartı sayısında, Güney Kıbrıs araç sigorta işlemlerinde ve özellikle tüketici kredilerindeki artış ile bankacılık sektörü aktif büyüklüğünde yaşanan gelişmeler büyümeyi olumlu etkilemiştir.

Konut gelirleri, inşaat sektöründe artan faaliyetler paralelinde büyümeye devam etmiştir. Ancak bu sektördeki reel büyümenin 2004 yılından farklı olmayacağı

ve 2005 yılında yüzde 2,5 düzeyinde kalacağı tahmin edilmektedir. Ancak büyüme düzeyini korumasına karşın, konut gelirlerinin GSYİH içindeki payının yüzde 4,5'ten yüzde 4,1'e gerilemesi beklenmektedir.

2004 yılında olduğu gibi, 2005 yılında da YTL'nin değer kazanmasına bağlı olarak dövizin yatırım aracı olarak çekiciliğini yitirmesi, faizlerdeki gerilemeye bağlı olarak özel yatırımların artması, yüksek öğrenim sektöründeki gelişmeler, bu sektöre katkısı olan turizm sektöründe beklenen reel büyüme ve iç talepte yaşanan artış hızındaki yavaşlamaya karşın, serbest meslek ve hizmetler sektörünün 2005 yılı sonunda bir önceki yıla göre 5.9 puan azalarak yüzde 20,1 reel büyümesi beklenmektedir. GSYİH içindeki payının ise 0,8 puan artarak yüzde 10,2 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2004 yılında, yüzde 5,2'lik reel büyüme gösteren kamu hizmetleri sektörünün, 2005 yılında da yüzde 3,9'luk bir büyüme göstermesi beklenmektedir. Diğer taraftan kamu hizmetlerinin GSYİH içindeki payının 0,8 puanlık düşüşle yüzde 13,9'dan yüzde 13,1'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Bir önceki yıla göre ithalatta dolar bazında meydana gelen yüzde 39,01 oranındaki artışa rağmen ithal malların bir çoğunda ithalat fon vergilerinin kısmen ya da tamamen kaldırılması neticesinde ithalat vergileri ana kaleminin önemli oranda azalması ve reel büyümenin bir önceki yıla göre yüzde 46,8'den yüzde 8,2'ye gerilemesi beklenmektedir. GSYİH içindeki payının ise 2005'te 0,2 puanlık azalış göstereceği ve yüzde 8,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Sonuç itibarıyla; 2005 yılına ait ekonomik göstergelerin gerçekleşme tahmin değerleri kullanılarak yapılan hesaplamalar neticesinde ülkemizin GSYİH'sinin önceki yıla göre yüzde 10,5 reel büyüme göstererek 12.638,1 YTL'ye ve GSMH'nin ise 10,6 oranında büyüyerek 12.985,2 YTL'ye yükselmesi beklenmektedir.

Tablo-4: GSYİH BÜYÜMESİ VE ANA SEKTÖRLERİN GSYİH İÇİNDEKİ PAYLARI

Sektörler	2004 MİLYON YTL		2005 MİLYON YTL		Reel Büyüme Hızı (%)**		GSYİH İçindeki Payı (%)**	
	Cari Fiyat	Sabit Fiyat	Cari Fiyat	Sabit Fiyat	2004	2005 *	2004	2005*
1. Tarım	223,0	1.147,2	243,8	1.134,4	8,5	-1,1	10,0	9,0
2. Sanayi	231,1	1.282,4	266,9	1.352,0	10,6	5,4	11,2	10,6
3. İnşaat	106,8	1.068,9	135,7	1.173,9	5,3	9,8	9,4	9,3
4. Ticaret-Turizm	391,2	2.004,8	515,4	2.495,3	25,5	24,5	17,5	19,8
5. Ulaştırma-Haberleş.	257,6	1.303,3	303,0	1.442,3	8,8	10,7	11,4	11,4
6. Mali Müesseseler	187,2	414,9	201,1	444,7	-0,3	7,2	3,6	3,5
7. Konut Geliri	61,6	508,9	69,9	521,4	2,4	2,5	4,5	4,1
8. Serbest Meslek/ Hiz.	225,4	1.074,9	287,6	1.290,7	26,0	20,1	9,4	10,2
9. Endüstriler Top.(1-8)	1.683,9	8.805,3	2.023,4	9.854,7	13,0	11,92	77,0	77,9
10. Kamu Hizmetleri	510,4	1.592,8	638,0	1.654,9	5,2	3,9	13,9	13,1
11. Toplam (9+10)	2.194,3	10.398,1	2.661,4	11.509,6	11,7	10,69	90,9	91,0
12. İthalat Vergileri	262,5	1.043,2	287,1	1.128,5	46,8	8,2	9,1	9,0
13. GSYİH (11+12)	2.456,8	11.441,3	2.948,5	12.638,1	14,2	10,46	100,0	100,0
14. NDAFG	64,0	298,3	81,0	347,1	88,5	16,3	----	----
15. GSMH (13+14)	2.520,8	11.739,6	3.029,5	12.985,2	15,4	10,61	----	----

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

(*) DPÖ Gerçekleşme Tahmini

(**) 1977 yılı sabit fiyatlarına göre hesaplanmıştır.

1.3. Kamu Maliyesi

2002 ile 2004 döneminde olduğu gibi, 2005 yılında da kamu maliyesindeki disiplinin sürdürülmesi beklenmektedir. Ancak bu yıl içerisinde yüzde 15 olarak gerçekleşmesi beklenen kamu cari giderlerindeki reel artış oranının, yüzde 8,6 olarak gerçekleşeceği tahmin edilen kamu harcanabilir gelirlerindeki reel artıştan daha yüksek olmasından dolayı kamu kesimi finansman gereksiniminin 2004 yılına göre yüzde 28,1 reel büyümeye ulaşacağı keza ekonomik büyümeye rağmen bu kalemin GSMH içindeki payınının 2004 yılına göre 1,6 puan artarak yüzde 11,69 olacağı tahmin edilmektedir.

2005 yılı sonunda kamu gelirlerinde cari fiyatlarla 159,1 milyon YTL'lik artış meydana gelmesi ve 1.245 milyon YTL'ye ulaşması beklenmektedir. 2004 sonuna göre Kamu gelirlerindeki söz konusu artış hızındaki yavaşlamanın Güvenlik Kuvvetleri katkı payı ve rihtım harçları ile ilgili yapılan yasal düzenlemelerin yanısıra, fon gelirlerindeki azalmadan kaynaklanacağı öngörülmektedir. Vergi gelirlerinin kamu gelirleri içindeki payının yaklaşık 7 puan artarak yüzde 55,49'a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Transfer harcamalarının ise 70,9 milyon YTL artarak 594,6 milyon YTL'den 665,5

milyon YTL'ye yükseleceği öngörülmektedir. Kamu gelirleri ile transfer harcamaları arasındaki farkı ifade eden kamu harcanabilir gelirinde 88,2 milyon YTL'lik artış beklenmekte ve bu artışın, kamu cari giderlerinde oluşan 149,2 milyon YTL'lik artışı karşılayamaması sonucunda 2004 yılında 106,6 milyon YTL olan kamu tasarruf açığının 61 milyon YTL artarak 167,6 milyon YTL'ye yükseleceği tahmin edilmektedir.

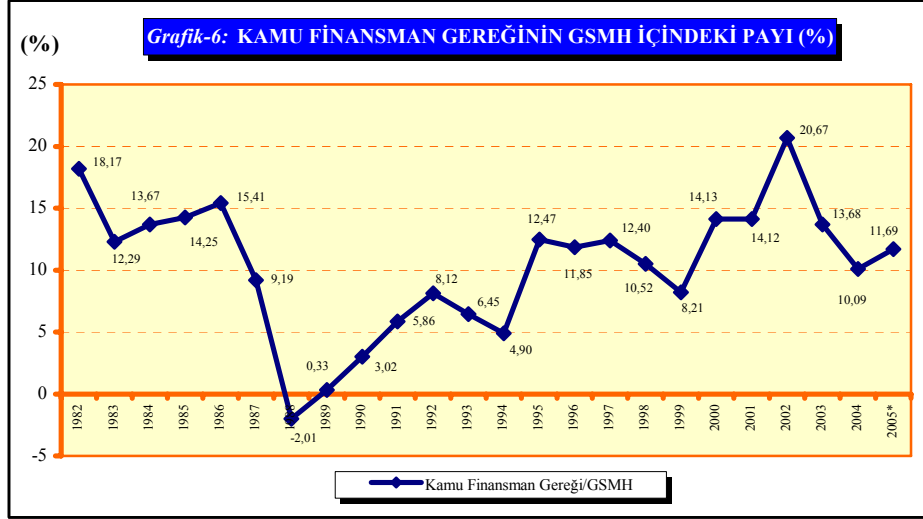
Tablo-5: KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (Cari Fiyatlarla)

	YTL		ABD\$	
	2004	2005*	2004	2005*
1. Kamu Gelirleri	1.085.934.862	1.245.082.982	760.405.337	927.781.656
2. Transferler	594.650.638	665.527.733	416.392.856	495.922.305
3. Kamu Harcana. Geliri	491.284.225	579.555.249	344.012.482	431.859.351
4. Kamu Cari Giderleri	597.959.677	747.202.502	418.709.948	556.782.788
5. Kamu Tasarrufu	-106.675.452	-167.647.253	-74.697.467	-124.923.437
6. Kamu Yatırımı	147.760.223	186.518.544	103.466.300	138.985.502
7. Kamu Finansman Gereği	254.435.675	354.165.797	178.163.767	263.908.940

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Kamu tasarruf açığındaki bu artışın yanında, kamu yatırım harcamalarının da 38,8 milyon YTL'lik artışla 147,7 milyon YTL'dan 186,5 milyon YTL'na yükseleceğinin öngörülmesi neticesinde, 2005 yılında kamu finansman gereği kaleminde yaklaşık 99,7 milyon YTL'lik bir artışın olacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu bu gelişmeler neticesinde kamu finansman gereğinin GSMH'ya oranının 2004 yılına göre 1,6 puan artarak yüzde 10,09'dan yüzde 11,69'a yükselmesi beklenmektedir. Kamu kesiminde meydana gelen açıklar, esas itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti yardım ve kredileri ile finanse edilmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Dış yardım ve borçlanmaların GSYİH'ya oranının 2004 yılında yüzde 13,22 olan seviyesinin, 2005 sonunda yüzde 16,97'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. 2005 yılı tahmini değerleri incelendiğinde, bu gelişmenin cari giderler ile transferlerdeki toplam artışın, vergi gelirlerindeki artıştan çok daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

2005 yılı sonunda reel olarak yüzde 3,6 daralma göstermesi beklenen bütçe yerel gelirlerinin, cari fiyatlarla yaklaşık 57,4 milyon YTL artarak 994,5 milyon YTL'na ulaşması, bütçe giderlerinin ise reel olarak yüzde 7,6 oranında artış göstererek yine cari fiyatlarla, yaklaşık 233,1 milyon YTL artarak 1.494,9 milyon YTL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bütçe giderlerindeki artışın bütçe yerel gelirlerindeki artıştan 175,7 milyon YTL fazla olmasının dış yardım ve borçlanmalar kaleminin aynı tutarda artmasına sebep olacağı ve 2004 yılında 324,7 milyon YTL olan bu kalemin 2005 yılında 500,4 milyon YTL'na yükseleceği öngörülmektedir.

Tablo-6: BÜTÇE DENGESİ

AÇIKLAMA	2004 (YTL)		2005 (YTL)		ABDS		Yüzde Değişim (%)	
	Cari Fiyat	Sabit Fiyat	Cari Fiyat*	Sabit Fiyat	2004 Cari Fiyat	2005 Cari Fiyat*	Cari Fiyat	Sabit Fiyat
1. Bütçe Yerel Gelirleri	937.103.670	4.421	994.501.280	4.263	656.189.111	741.059.076	6.1	-3.6
1.1. Vergi Gelirleri	508.382.820	2.398	667.869.410	2.863	355.985.449	497.667.221	31.4	19.4
1.1.1. Dolaysız Vergiler	237.740.888	1.122	342.128.240	1.467	166.473.558	254.939.076	43.9	30.7
1.1.2. Dolaylı Vergiler	270.641.932	1.277	325.741.170	1.396	189.511.891	242.728.145	20.4	9.4
1.2. Diğer Gelirler	151.544.410	715	130.117.566	558	106.116.105	96.957.948	-14.1	-22.
1.3. Fon Gelirleri	277.176.440	1.308	196.514.304	842	194.087.557	146.433.908	-29.1	-35.6
2. Bütçe Giderleri	1.261.834.305	5.953	1.494.981.613	6.408	883.575.593	1.113.995.241	18.5	7.6
2.1. Cari Giderler	436.157.692	2.058	556.958.502	2.387	305.411.170	415.021.238	27.7	16.0
2.1.1. Personel Giderleri	374.790.266	1.768	476.695.489	2.043	262.439.791	355.212.734	27.2	15.6
2.1.2. Diğer Cari Gid.	61.367.426	290	80.263.013	344	42.971.379	59.808.504	30.8	18.8
2.2. Transferler	617.197.819	2.912	683.394.453	2.929	432.181.093	509.235.807	10.7	0.6
2.2.1. Sosyal Transferler	289.221.703	1.364	296.952.917	1.273	202.522.024	221.276.391	2.7	6.7
2.2.2. Diğer Transferler	327.976.116	1.547	386.441.536	1.656	229.659.069	287.959.416	17.8	7.1
2.3. Savunma	78.000.000	368	91.000.000	390	54.618.024	67.809.240	16.7	6.0
2.4. Yatırımlar	130.478.794	616	163.628.658	701	91.365.306	121.928.955	25.4	13.9
3. Dış Yardım ve Borçlanmalar	324.730.635	1.532	500.480.333	2.145	227.386.482	372.936.165	54.1	40.0
3.1. Dış Yardımlar	175.954.801	830	232.553.265	997	123.209.020	173.288.573	32.2	20.1
3.1.1. TC Yardımları	175.694.493	829	232.477.408	997	123.026.744	173.232.048	32.3	20.2
3.1.2. Diğer Yardımlar	260.308	1	75.857	-	182.276	56.525	-70.9	-73.5
3.2. Borçlanmalar	148.775.834	702	267.927.068	1.148	104.177.462	199.647.592	80.1	63.6
3.2.1. Dış Borçlanmalar	164.314.432	775	267.927.068	1.148	115.058.072	199.647.592	63.1	48.1
3.2.2. İç Borçlanmalar	-15.538.598	-73	----	----	-10.880.609	----	----	----

Kaynak: Devlet Planlama

(*) DPÖ gerçekleşme

Bütçe yerel gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı 2004 yılında yüzde 74,27 iken 2005 yılında bu oranın yüzde 66,52'ye gerilemesi beklenmektedir. Bu gerilemede bütçe yerel gelirlerindeki yüzde 6,1 oranındaki cari artışa karşın bütçe giderlerindeki artışın yüzde 18,5 olmasından kaynaklanmaktadır. Bütçe yerel gelirlerinin alt kalemlerinden biri olan vergi gelirlerinin yüzde 31,4 oranında artması beklenirken diğer gelirler kaleminin yüzde 14,1 ve fon geliri kaleminin ise yüzde 29,1 oranında daralması öngörülmektedir. Fon gelirlerindeki sözkonusu bu ciddi daralmaya bazı ürünlerden kısmen ve/veya tamamen kaldırılan fonlardan dolayı ithalat gelirlerindeki artışın yavaşlaması etkili olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde bütçe yerel gelirlerinde meydana gelen yüzde 6,1 oranındaki artışa karşın gerileme beklentisi nedenlerinin başında, fiyat istikrar fonuna ait geçmiş yıl hesap bakiyelerinden daha önce aktarılması gereken miktarın aktarılmayarak, 2004 yılında bütçeye ilave edilmesi sonucunda büyük artış gösteren fon gelirlerinde 2005 yılında yüzde 35,6 oranında reel gerilemenin beklenmesi, kaldırılan fonlardan dolayı ithalat gelirlerindeki artışın yavaşlaması ve cari giderler ana kaleminin bir alt kalemi olan personel giderlerindeki artışın geldiği düşünülmektedir.

Bütçe yerel gelirlerinin yaklaşık 2/3'üne karşılık gelen vergi gelirlerinin 2005 yılında yüzde 19,4 oranında reel büyüme göstererek, GSYİH içindeki payının bir önceki yıla göre artarak yüzde 20,69'dan yüzde 22,65'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Vergi gelirlerindeki bu artışın uygulanan mali politikaların ve vergi tahsilatlarının hızlandırılmasından ve artırılmasından, ithalattaki yüksek artıştan ve bazı ithal mallara (sigara ve alkollü içki vb.) uygulanan KDV oranlarının yükseltilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. 2005 yılında çıkarılan yasa gücünde bir kararname ile Güney Kıbrıs ekonomisi ile rekabetin artırılması amacıyla pek çok üründen ithalatta alınan 'Güvenlik Kuvvetleri Katkı Payı' kaldırılmış ve Güney Kıbrıs'tan gerçekleşen içki girişinin önlenmesi amacıyla, alkollü içkilerden alınan katkı payının da yeni uygulama ile sıfırlanmış olması nedeniyle, fon gelirleri kaleminin reel olarak yüzde 6,1 oranında azalması, keza bütçe yerel gelirleri içindeki payının 9,82 puan düşerek yüzde 29,58'den yüzde 19,76'ya gerilemesi beklenirken, diğer gelirlerin yüzde 16,17'den yüzde 13,08'e gerileyeceği ve bunun tersine vergi gelirlerinin 12,91 puan artarak yüzde 67,16'ya yükseleceği öngörülmektedir.

Cari giderlerin bütçe giderleri içindeki payının yüzde 34,56'dan yüzde 37,26'ya ve personel giderlerinin payının yüzde 29,70'den 31,89'a yükselmesi beklenirken, transfer giderlerinin toplam bütçe giderleri içindeki payının 3,2 puan azalarak yüzde 45,71 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Bütçe yerel gelirleri ile bütçe giderleri arasında meydana gelen negatif fark dış yardım ve borçlanmalarla finanse edilmektedir. 2004 yılında 1.261,8 milyon YTL olan bütçe giderlerinin yüzde 25,73'üne denk gelen 324,8 milyon YTL'lik kısmı dış yardım ve borçlanmalar yoluyla kapatılırken, 2005 yılında 1.494,9

milyon YTL olan bütçe giderlerinin 500,4 milyon YTL'lik kısmının dış yardım ve borçlanmalar yolu ile finanse edilmesi ve bu oranın artarak yüzde 33,48 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu finansman ile savunma harcamaları, yatırım projelerinin önemli bir bölümü, cari ve transfer ödemeleri karşılanmaktadır.

Netice itibarıyla, yapılan tahminler sonucunda bütçe açığı olarak tanımlanan borçlanmalar kaleminin toplam bütçe gelirleri içindeki payının da 11,06 puan artarak yüzde 15,88'den yüzde 26,94'e yükselmesi beklenmektedir.

Tablo-7: BÜTÇE GÖSTERGELERİ (%)

	2004	2005*
Bütçe Yerel Gelirleri / Bütçe Giderleri	74,27	66,52
Vergi Gelirleri / Bütçe Yerel Gelirleri	54,25	67,16
Fon Gelirleri / Bütçe Yerel Gelirleri	29,58	19,76
Cari Giderler / Bütçe Giderleri	34,57	37,26
Personel Giderleri / Bütçe Giderleri	29,70	31,89
Transferler / Bütçe Giderleri	48,91	45,71
Dış Yardım ve Borçlanmalar / Bütçe Giderleri	25,73	33,48
Borçlanmalar / Bütçe Yerel Gelirleri	15,88	26,94
Vergi Gelirleri / GSYİH	20,69	22,65

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

1.4. Ödemeler Dengesi

2005 yılında da kur ve faiz oranlarındaki gerilemeye paralel olarak üretim, yatırım ve tüketim harcamalarında talep artışı yaşanacağı ve bu durumun sonuçlarının ödemeler dengesine yansımaya devam edeceği tahmin edilmektedir. Cari işlemler dengesinin, döviz kurlarındaki gerileme paralelinde gözlenen ithal mallara olan talep artışı nedeni ile bu yıl içerisinde dış ticaret açığının 69 milyon dolar büyüyerek yıl sonunda 83,1 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2005 yıl sonu itibarıyla, sermaye hareketleri

dengesinin 307,3 milyon dolar, rezerv hareketlerinin ise -215 milyon dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2004'te 81,4 milyon dolar olan net hata ve noksan kaleminin ise -9,2 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tablo-8: ÖDEMELER DENGESİ (MİLYON ABD\$)

Sektörler	2004	2005*
1.Cari İşlemler		
1.1. Dış Ticaret		
1.1.1. Dışsatım	62,0	69,0
1.1.2. Dışalım	-853,1	-1.200,0
Dış Ticaret Dengesi	-791,1	-1.131,0
1.2. Görünmeyen İşlemler		
1.2.1. Turizm (Net)	288,3	395,4
1.2.2. Diğer Görünmeyenler (Net)	488,7	652,5
Görünmeyen İşlemler Dengesi	777,0	1.047,9
Cari İşlemler Dengesi	-14,1	-83,1
2. Sermaye Hareketleri		
2.1. TC Yardım ve Kredileri	175,3	205,6
2.2. Diğer Sermaye Hareketleri (Net)	79,4	101,7
Sermaye Hareketleri Dengesi	254,7	307,3
Genel Denge	240,6	224,2
3. Rezerv Hareketleri (- Artış, + Azalış)	-322,0	-215,0
4. Net Hata ve Noksan	81,4	-9,2
Ortalama ABD \$ Kuru	1,4281	1,3420

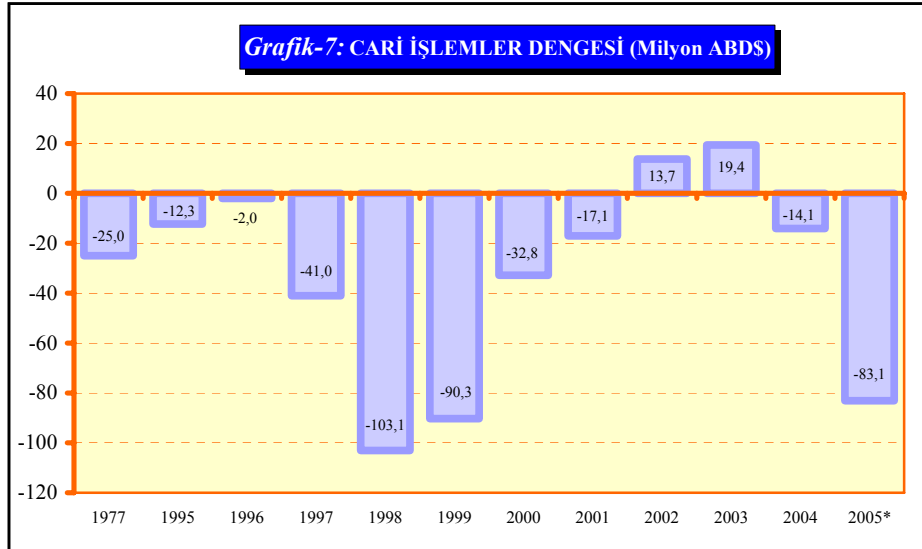
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

1.4.1. Cari İşlemler

2002 yılından itibaren büyüme trendi içerisinde olan dış ticaret açığının 2005 yılı sonunda yaklaşık olarak 340 milyon dolar artacağı ve 1.131 milyon dolara ulaşacağı düşünülmektedir. 2004 yılında olduğu gibi 2005 yılında da kur ve faizlerdeki düşüşün devam etmesi ve birçok tüketim malında gümrük fonlarının kısmen veya tamamen kaldırılmasıyla birlikte maliyetlerde gerileme olmuştur. Dolayısıyla tüketim mallarına olan mevcut talebin artarak devam etmesi sonucunda ithalat artmıştır. İhracatta (dışsatım) beklenen 7 milyon dolarlık artışa karşın, ithalatta (dışalım) oluşması beklenen 346,9 milyon dolarlık artış nedeniyle, dış ticaret dengesi açığının 340 milyon dolar büyüyerek 1.131 milyon dolara ulaşması beklenmektedir.

Görünmeyen işlemler dengesini oluşturan turizm ve diğer görünmeyen işlemler kalemlerindeki toplam artışın 2005 yıl sonu itibarıyla 270,9 milyon dolar olarak gerçekleşmesi ve görünmeyen işlemler dengesi kaleminin 1.047,9 milyon dolara yükselmesi öngörülmüştür. Turizm gelirlerinin ve diğer görünmeyen işlem gelirlerinin özellikle eğitim gelirlerinden kaynaklanan olumlu etkisiyle 1.047,9 milyon dolara ulaşması beklenen görünmeyen işlemler dengesinin, 1.131 milyon dolarlık dış ticaret açığını önemli oranda finanse edeceği anlaşılmaktadır. Ancak dış ticaret dengesindeki 340 milyon dolarlık artışa karşın görünmeyen işlemler dengesinde meydana gelmesi beklenen 270,9 milyon dolarlık artışın, cari işlemler dengesinde 69 milyon dolarlık ek artışa sebebiyet vereceği ve netice itibarıyla cari denge açığının 83,1 milyon dolara yükseleceği öngörülmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

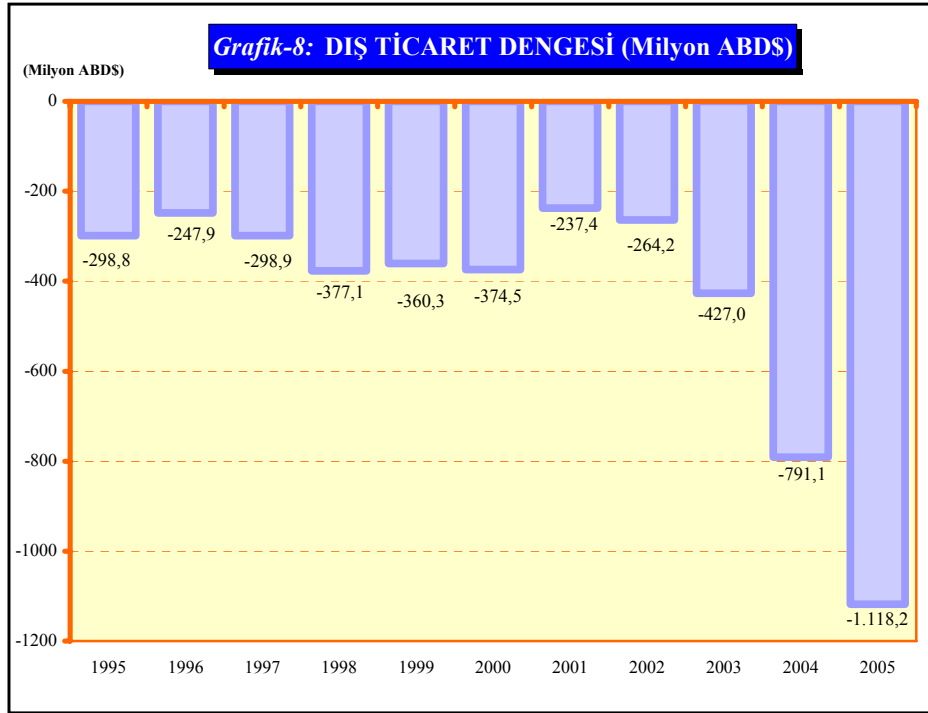

1.4.1.1. Dış Ticaret Dengesi

Bu bölümde, 2005 yılında gerçekleşen dış ticaret rakamları kullanılmıştır.

2004 yılında 791,1 milyon dolar olarak gerçekleşen dış ticaret dengesindeki açık, 2005 yılında ithalattaki artış ve kurlardan kaynaklanan unsurlardan dolayı yüzde 41,35 büyüyerek 1.118,2 milyon dolara ulaşmıştır. 2005 yılında ihracat sadece yüzde 9,84 artarak 68,1 milyon dolara ulaşırken, ithalat ise yüzde 39,06 yükselerek 1.186,3 milyon dolara ulaşmıştır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı bir önceki yıla kıyasla 1,53 puan gerileyerek yüzde 5,74 olmuştur. İhracatın GSYİH'ya oranı yüzde 3,60'dan yüzde 3,10'a gerilemiş, ithalatın GSYİH'ya oranı yüzde 49,59'dan yüzde 54,62'ye artmış ve dış ticaret açığının GSYİH'ya oranı yüzde 45,99'dan yüzde 50,91'e yükselmiştir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

İhracatın sektörlere göre dağılımı incelendiği zaman, tarım ürünlerinin toplam ihracat içinde parasal olarak 21,1 milyondan 24,6 milyona yükseldiği keza, yüzde payının ise 34'den 36,1'e yükseldiği görülmektedir.

Tarım ürünlerindeki miktarsal artış patates ve diğer tarım ürünleri alt kalemlerindeki artıştan kaynaklanmaktadır.

Sanayi ürünleri, toplam ihracat içindeki en büyük paya sahip olma özelliğini sürdürmüş, ancak payı bir önceki yıla göre 3,20 puanlık bir düşüşle yüzde 60,4'e gerilemiştir. İşlenmiş tarım ve gıda ile diğer fasıllarındaki artışa karşın, konfeksiyon ve diğer sanayi fasıllarının payında 2005 yılı sonunda gerileme görülmektedir, 2005 yılında mineral ürünlerinin değeri 0,9 milyon dolar artarak 2,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-9: İHRACATIN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (MİLYON ABDS)

Sektörler	2004	%	2005	%
1. Tarımsal Ürünler	21,1	34,0	24,6	36,1
1.1. Narenciye	20,1	32,4	20,2	29,6
1.2. Patates	0,0	0,0	1,0	1,5
1.3. Canlı Hayvan	0,0	0,0	0,0	0,0
1.4. Diğer	1,0	1,6	3,4	5,0
2. Sanayi Ürünleri	39,4	63,6	41,1	60,4
2.1. İşlenmiş Tarım ve Gıda	24,9	40,2	27,8	40,8
2.2. Konfeksiyon	11,7	18,9	10,0	14,7
2.3. Diğer	2,8	4,5	3,3	4,9
3. Mineraller	1,5	2,4	2,4	3,5
Toplam	62,0	100,0	68,1	100,0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Not: 2005 yılı rakamlarına Güney Kıbrıs dahil edilmemiştir.

İhracatın ülkelere göre dağılımı Türkiye ve diğer ülkeler olarak iki ana grupta ele alındığında, yüzde 50,2'sinin Türkiye'ye, yüzde 49,8'inin ise diğer ülkelere yapıldığı görülmektedir. Diğer ülkeler içerisinde yüzde 27,3'lük payı ile AB Ülkeleri ilk sırada yer almakta ve bu paya en büyük katkıyı yüzde 20,3'lük payı ile Birleşik Krallık yapmaktadır. Diğer AB Ülkelerinin toplam payı ise yüzde 7,0 düzeyinde kalmaktadır. Orta Doğu Ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracat içerisindeki payı önceki yıla göre 3,1 puan artarak yüzde 10'a ulaşmış,

geriye kalan ülkelerin toplamına yapılan ihracatın payı ise 9,8 puan azalarak yüzde 12,5'e gerilemiştir.

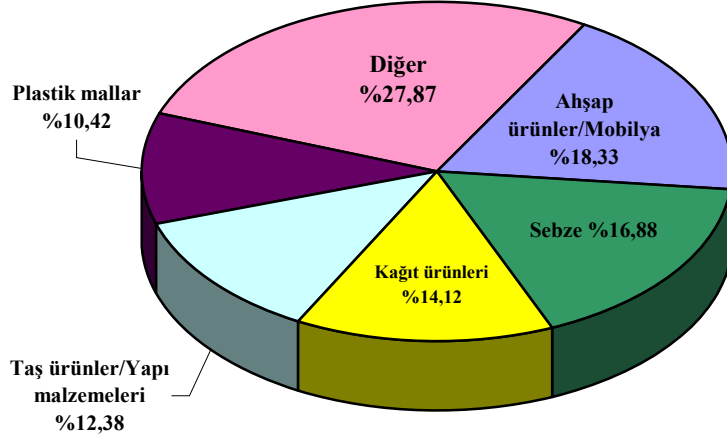
Tablo-10: İHRACATIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (MİLYON ABD\$)

Ülkeler	2004	Payı (%)	2005	Payı (%)
1. TÜRKİYE	28,7	46,3	34,2	50,2
2. DİĞER ÜLKELER	33,3	53,7	33,9	49,8
2.1. AB Ülkeleri	15,2	24,5	18,6	27,3
2.1.1. Birleşik Krallık	13,5	21,8	13,8	20,3
2.1.2. Diğer AB Ülkeleri	1,7	2,7	4,8	7,0
2.2. Orta Doğu Ülkeleri	4,3	6,9	6,8	10,0
2.3. Uzak Doğu Ülkeleri	0,0	0,0	0,0	0,0
2.4. ABD	0,0	0,0	0,1	0,0
2.5. Diğer Ülkeler	13,8	22,3	8,4	12,5
Toplam	62,0	100,0	68,1	100,0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanarak 23 Ağustos 2004 tarihinde yürürlüğe giren ve esas itibarıyla kuzeyden güneye ticari mal akışını düzenleme amacını taşıyan “Yeşil Hat Tüzüğü” çerçevesinde, Kıbrıs Türk Ticaret Odası verilerine göre Güney Kıbrıs’a 2005 yılı sonuna göre 1.966.018 ABD dolarına denk gelen 979.432 Kıbrıs Liralık ihracat yapılmıştır. Bu ihracatın yüzde 18,33’ünü ahşap ürünler/mobilya, yüzde 16,88’ini sebze, yüzde 14,12’sini kağıt ürünleri, yüzde 12,38’ini taş ürünler/yapı malzemeleri, yüzde 10,42’sini plastik mallar ve yüzde 27,87’sini ise diğerleri oluşturmaktadır.

Grafik-9: 2005 YILINDA GÜNEY KIBRIS'A YAPILAN İHRACATIN ANA MAL GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI (%)

Kaynak: Kıbrıs Türk Ticaret Odası.

İthalatın ülkeler itibarıyla dağılımı incelendiği zaman, Türkiye'nin toplam ithalat içerisindeki payının 5,7 puan artarak yüzde 65,8'e ulaştığı görülmektedir. Türkiye dışındaki diğer ülkelerin payında ise aynı oranda azalma olmuştur. Söz konusu azalış, büyük oranda AB Ülkelerinden kaynaklanmakta olup, bu ülkelerin ülkemiz ithalatındaki toplam payı yüzde 39,9'dan yüzde 34,2'ye gerilemiştir. Keza, Orta Doğu Ülkelerinden yapılan ithalatta da 1.3 puanlık bir düşüş gözlenmektedir.

Tablo-11: İTHALATIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (MİLYON ABDS)

Ülkeler	2004	%	2005	%
1. TÜRKİYE	512,4	60,1	780,6	65,8
2. DİĞER ÜLKELER	340,7	39,9	405,7	34,2
2.1. AB Ülkeleri	224,4	26,3	257,8	21,7
2.1.1. Birleşik Krallık	91,0	10,7	94,9	8,0
2.1.2. Diğer AB Ülkeleri	133,4	16,6	162,9	13,7
2.2. Orta Doğu Ülkeleri	23,5	2,7	16,2	1,4
2.3. Uzak Doğu Ülkeleri	40,7	4,8	52,4	4,4
2.4. ABD	7,1	0,8	8,3	0,7
2.5. Diğer Ülkeler	45,0	5,3	71,0	6,0
Toplam	853,1	100,0	1.186,3	100,0

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Ülkelere göre ihracatın ithalatı karşılama oranı incelendiği zaman, Türkiye ile yapılan dış ticaret işlemlerinde bu oranın bir önceki yılın sonuna göre 1,22 puan azalarak yüzde 4,38 olarak gerçekleştiği görülmektedir. AB ülkelerinde ise ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 7,21'dir. 2004 yılında bu oranlar sırası ile yüzde 5,60 ve yüzde 6,77 olmuştur. Netice itibarıyla 1.118,2 milyon dolarlık dış ticaret açığının yüzde 88,14'lük kısmına tekabül eden 985,6 milyon doları, bu iki ülke grubuyla yapılan dış ticaret işlemlerinden kaynaklanmakta olup 746,4 milyon doları Türkiye'ye, 239,2 milyon doları ise AB ülkelerine aittir.

1.4.1.2. Görünmeyen İşlemler Dengesi

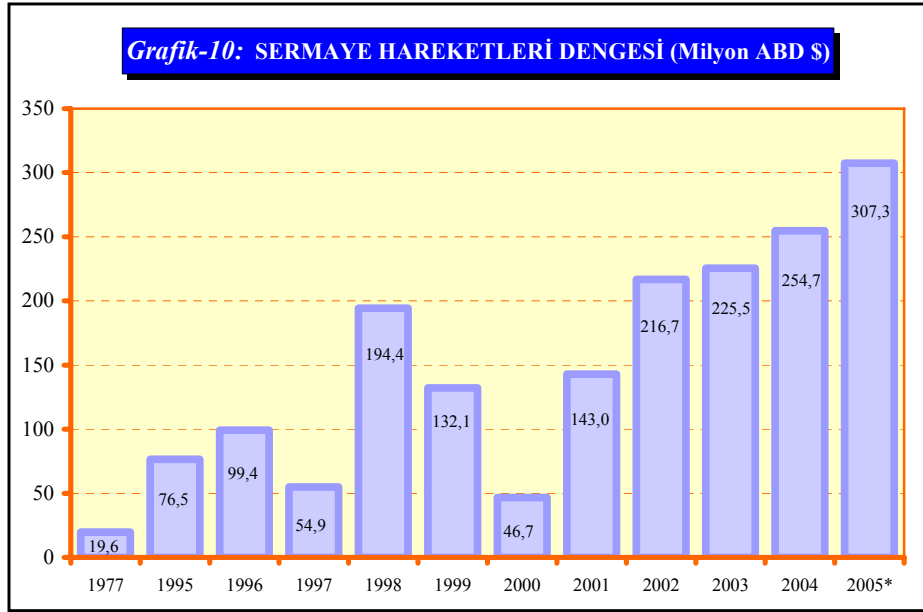
Görünmeyen işlemler dengesinin bir önceki yıla göre 270,9 milyon dolar artarak 777,0 milyon dolardan 1.047,9 milyon dolara yükselmesi beklenmektedir. Söz konusu 270,9 milyon dolarlık artışın 107,1 milyon dolarlık kısmının gecelemlerdeki artışın etkisiyle turizm alt kaleminde, 163,8 milyon dolarlık kısmının ise diğer görünmeyenler alt kaleminde eğitim gelirlerindeki artıştan dolayı meydana geleceği tahmin edilmektedir.

Dış ticaret dengesinde 1.118,5 milyon dolar olarak gerçekleşen açığın 1.047,9 milyon dolarlık kısmının görünmeyen işlemler dengesinde oluşması beklenen meblağ ile karşılanması sonucunda cari işlemler dengesinin 2005 yılı sonuna

göre 70,3 milyon dolar açık vermesi beklenmektedir. 2004 yılında cari işlemler dengesinin 14,1 milyon dolar açık verdiği dikkate alındığında, 2005 yılında bu açığın büyüyerek 70,6 milyon dolara ulaşması ithalatta meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır.

1.4.2. Sermaye Hareketleri

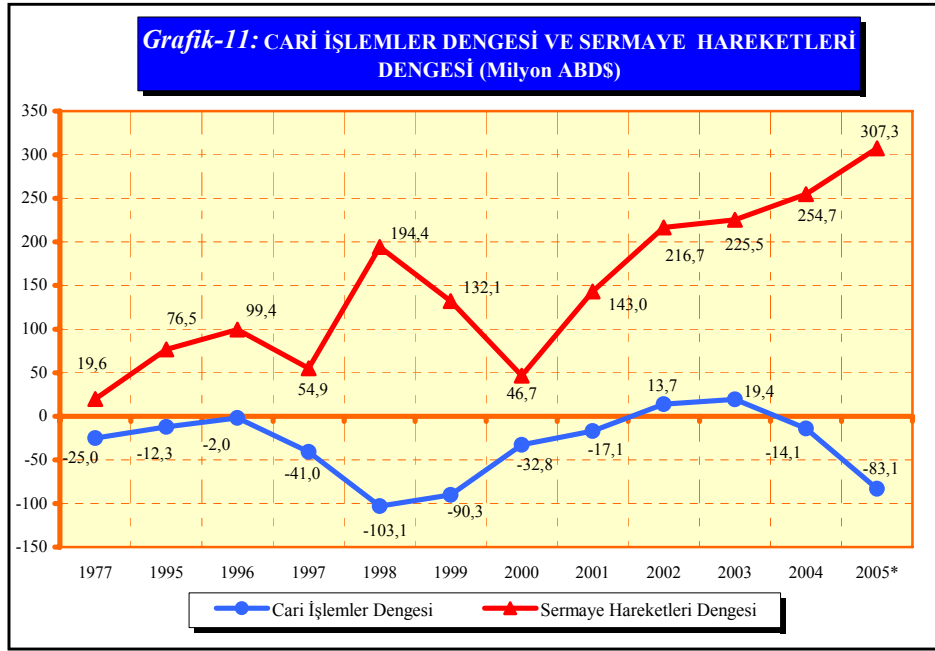
TC yardım ve kredileri ile kısa vadeli diğer sermaye hareketlerinin toplamı olarak tanımlanan sermaye hareketleri dengesinin 2004 yılına göre 52,6 milyon dolar artarak 307,3 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. TC yardım ve kredilerinde meydana gelen değişimler dışarıda tutulduğunda, ülkeye giren diğer sermaye hareketleri tutarının sadece 22,3 milyon dolar artarak 101,7 milyon dolar düzeyinde kalacağı hesaplanmaktadır. 2005 yılı içerisinde TC yardım ve kredilerinin kullanımı sonucu yatırım kaynaklı 205,6 milyon dolar sermaye girişi öngörülmektedir.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

1.4.3. Genel Denge

Yukarıda açıklaması yapılan gelişmeler neticesinde, cari işlemler dengesi ile sermaye hareketleri bileşiminden oluşan genel dengenin, 16,4 milyon dolar azalarak 224,2 milyon dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Cari işlemlerdeki açıkta yüzde 489,4 oranında artış yaşanırken, sermaye hareketleri dengesinde sadece yüzde 20,7 oranında artış meydana gelmesi, genel dengenin yüzde 6.8 oranında azalmasına neden olmuştur.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

1.4.4. Rezerv Hareketleri

Döviz rezervlerinin 2005 yılında 215 milyon dolar artacağı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan 2004 yılında döviz rezerv artışı 322 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda döviz rezervlerinin yüzde 33,2 oranında azalması beklenmektedir.

1.4.5. Net Hata ve Noksan

2004 yılında 81,4 milyon dolar artı bakiye veren net hata ve noksan kaleminin 2005 yılı sonunda eksi bakiyeye geçerek -9,2 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

2. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER

2.1. Genel Değerlendirme

2004 yılında olduğu gibi enflasyon ve faiz oranlarındaki gerileme devam etmiş, Yeni Türk Lirası yabancı paralar karşısında değer kazanmıştır. Makroekonomik ortamda meydana gelen bu olumlu gelişmeler, bankacılık sektörünün aracılık işlevini istikrarlı ve başarılı bir şekilde yerine getirmesine olanak sağlamıştır. Eldeki verilere göre Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) mali kesimi yaklaşık olarak 4.599,8 milyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti mali kesimi içerisinde en büyük ve önemli sektörü bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Eldeki veriler dikkate alındığı zaman bankacılık sektörünün, Merkez Bankası hariç tutulduğunda, toplam mali kesim içerisindeki büyüklüğünün yüzde 68,34 seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo-12: KKTC MALİ SEKTÖRÜ

	Adet	Kamu Denetim Otoritesi	Kuruluş Sermayesi	Aktif Büyüklüğü ⁶ (ABD\$)
Bankalar¹	23	KKTC Merkez Bankası	2 Milyon ABD\$	3.143.417.797
Offshore Bankalar²	18	Ekonomi Bakanlığı / Merkez Bankası	500.000 ABD\$	1.330.397.948
Kooperatif Şirketleri³	205	Kooperatif İşleri Dairesi		104.686.440
Sigorta Şirketleri⁴	29	Ekonomi Bakanlığı	50.000 YTL	21.375.618
Döviz Büroları⁵	32	Ekonomi Bakanlığı	30.000 ABD\$	N/A
Kredi & Yatırım Şirketleri	N/A	N/A	N/A	N/A
Sektör Toplamı				4.599.877.803
KKTC Merkez Bankası⁷			20.000.000YTL	793.157.699

Kaynak: KKTC Merkez Bankası, Finansal Kuruluşlar Özel İhtisas Komisyon Raporu, KKTC Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği.

Not: ¹⁻⁷2005 yılsonu verileri, ²⁻⁴2004 yılsonu verileri, ³2003 yılsonu verileri, ⁴2005 yılsonu verileri ⁶Hesaplamalarda yılsonu kurları kullanılmıştır.

2000 yılından beri önemli tedbirlerin alındığı ve uygulamaya konduğu bankacılık sektörünün 2005 yılı performans rasyoları 2004 yılı ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Risklere karşı bir güven göstergesi kabul edilen sermaye yeterliliği standart rasyosu, 2005 sonuna göre asgari yüzde 8 olan yasal sınırın üzerinde ve yüzde 19,65 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre bu rasyoda 3,89 puanlık bir artış sözkonusudur. Süregelen istikrarlı ortam sonucu, bankacılık sektörü bilançosu 2004 yılına göre dolar bazında yüzde 16,21 oranında büyümüştür. Sektörün aktif karlılığı (RoA) az da olsa yüzde 1.20'den yüzde 1,34'e yükselmiştir. Buna karşın özkaynak karlılığında (RoE) bir önceki yıla göre 2,72 puanlık bir azalma olmuş ve yüzde 21,16'ya gerilemiştir. Net faiz gelirlerinin toplam aktiflere oranında ise önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir. 2004 yılında yüzde 5,20 olan bu oran 2005 yılında 4,84'e gerilemiştir. Makro ekonomik ortamda meydana gelen olumlu gelişmeler neticesinde kredi hacmindeki meydana gelen genişlemeye rağmen takipteki kredilerin brüt krediler içerisindeki payı yüzde 10,31'den yüzde 7,76'ya gerilemiştir. Diğer taraftan ekonomideki iyileşmeye bağlı olarak artan iç talep nedeniyle, brüt krediler/mevduat oranı ile brüt kredilerin aktif toplamı içerisindeki payında artış olmuştur. Krediler/mevduat oranı yüzde 36,32'den yüzde 43,18'e artarken brüt kredilerin aktif toplamı içerisindeki payı yüzde 32,31'den yüzde 37,19'a yükselmiştir. YTL kredilerin YTL mevduatlara oranı brüt kredilerin mevduata oranına benzer bir seyir izlemiştir. Bir önceki yıl yüzde 41.13 olan bu oran 2005 sonu itibarıyla yüzde 48,25'e yükselmiştir. Kredilerdeki büyüme hızı ise ekonomik büyüme tahminlerine paralel yavaşlamıştır. 2004 döneminde yüzde 44,28 oranında büyüyen krediler, 2005 yılında yüzde 33,74 oranında büyümüştür. Sektöre duyulan güvenin devam etmesiyle 2005 yıl sonunda mevduatlardaki büyüme hızı yüzde 12,50 olarak gerçekleşmiştir. Ancak sözkonusu bu büyüme hızı 2004 yılında yüzde 33,85 olarak gerçekleşen büyüme hızının çok altında kalmıştır. Toplam aktiflerin gayrisafi yurtiçi hasıla içerisindeki payı 14,17 puan azalarak yüzde 143,07 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-13: KKTC BANKACILIK SEKTÖRÜ PERFORMANS RASYOLARI

	2004	2005
SYSR	15,76	19,65
RoA	1,20	1,34
RoE	23,88	21,16
Net Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler	5,20	4,84
Takipteki Krediler / Brüt Krediler	10,31	7,76
Brüt Krediler / Mevduat	36,32	43,18
Brüt Krediler / Toplam Aktifler	32,31	37,19
Toplam Aktifler / GSYİH	157,24	143,07
Kredilerdeki Büyüme (Hızı)	44,28	33,74
Mevduatlardaki Büyüme (Hızı)	33,85	12,50
YTL Krediler / YTL Mevduatlar	41,13	48,25

Kaynak: KKTC Merkez Bankası, Devlet Planlama Örgütü.

KKTC bankacılık sektörü bilanço büyüklüklerinin GSYİH'ya oranı ile bazı Avrupa Birliği üyeleri arasında karşılaştırması yapıldığı zaman ortaya dikkat çekici sonuçlar çıkmaktadır. 2004 sonunda yüzde 157,24 olan KKTC bankacılık sektörü bilanço büyüklüğünün gayrisafı yurtiçi hasılaya (GSYİH) oranı 2005 yılı sonunda yüzde 143,07 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın Avrupa Birliği'ne üye 15 ülkenin (AB15) 2003 sonu ortalama oranı olan yüzde 281'in altında kaldığı, üye ülkelerden Yunanistan ile aynı düzeyde, Finlandiya'dan ise daha yüksektir.

Diğer taraftan KKTC bankacılık sektörü seçilmiş bilanço büyüklükleri AB15 ve bazı yeni AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında, mevduat/GSYİH oranının AB15 ortalama oranının üzerinde olduğu, kredi/GSYİH, kredi/mevduat, kredi/toplam aktifler ile toplam aktifler/banka sayısı oranlarının ise AB15 oranlarının altında kaldığı gözlenmektedir.

Tablo-14: SEKTÖRÜN BİLANÇO BÜYÜKLÜKLERİNİN SEÇİLMİŞ AB ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI

	Mevduat / GSYİH (%)	Kredi / GSYİH (%)	Kredi / Mevduat (%)	Kredi / Top. Aktifler (%)	Top.Aktifler / Banka Sayısı (Milyon Euro)
Belçika	137	107	78	35	7.676
Danimarka	53	155	295	51	2.802
Almanya	115	142	124	47	2.873
Yunanistan	92	72	79	52	3.613
Ispanya	109	117	108	58	4.333
Fransa	77	92	120	36	4.254
İrlanda	121	158	130	36	7.190
İtalya	57	87	152	53	2.653
Lüksemburg	883	505	57	18	3.184
Hollanda	124	166	134	52	3.061
Avusturya	99	124	125	48	720
Portekiz	105	142	135	53	1.743
Finlandiya	53	66	124	51	508
İsveç	47	106	224	55	2.339
İngiltere	115	140	122	36	14.496
AB 15 Toplam¹	98	121	124	43	3.513
Çek Cumhuriyeti	64	38	60	39	2.218
Macaristan	43	42	97	59	1.692
Polonya	39	25	73	51	1.727
Türkiye	45	25	55	34	3.322
Güney Kıbrıs ²	198	124	63	45	2.592
K.K.T.C					
Ara.04	139	51	36	32	79.4
Ara.05	123	53	43	37	115.5

Kaynak: BDDK-TCMB, ECB Report 2004, ECB Report-Ocak 2005, TCMB FİR Raporu Ağustos 2005

¹AB ülkelerinin verileri 2003 yılı itibarıyla. AB' ye üye 15 ülkenin "Kredi Kuruluşlarının" verileri, Türkiye ve diğer AB'ye yeni üye 3 ülkenin ise bankacılık verileri alınmıştır.

²Güney Kıbrıs verileri 2005 yılı itibarıyla olup bankacılık sektörünü kapsamaktadır.

2005 yılında KKTC bankacılık sektöründeki faal banka sayısı 2 adet azalmıştır. Sektörde faaliyet gösteren banka sayısı 2004 yıl sonunda 25 iken 2005 yıl sonunda 23'e gerilemiştir. Bu 23 bankanın 1'i kamu mevduat bankası, 16'sı özel sermayeli banka ve 6'sı da şube bankasıdır. Bu dönemde kamu mevduat ve özel sermayeli banka sayısı birer adet azalmış, şube banka sayısı ise aynı kalmıştır.

Sektörde 2005 sonuna göre 131 adet şube bulunmaktadır. Banka sayısındaki azalışın yanısıra 2005 yılında bankaların şube sayısında da azalış meydana gelmiştir. 2004 yılında 138 olan konsolide şube sayısı 7 adet azalarak 131'e gerilemiştir. Bu dönemde kamu mevduat bankalarının şube sayısı 16'dan 10'a, özel sermayeli banka şube sayısı 101'den 96'ya gerilerken şube bankalarının şube sayısı 21'den 25'e yükselmiştir.

Bankaların personel sayısı 2004 yılına göre 21 kişilik artış göstermiş ve 2005 yılsonu itibarıyla 2.297 olarak gerçekleşmiştir. Kamu mevduat bankalarının banka ve şube sayısındaki azalışa paralel olarak personel sayısı 102 kişi azalmıştır. Özel sermayeli bankaların banka sayısı ve şube sayısındaki azalışa karşın personel sayısı 103 kişi artmıştır. Şube bankalarının banka sayısı aynı kalırken şube sayısı artmış, personel sayısı ise 20 kişi artmıştır. Kamu mevduat bankaları personelinin toplam içindeki payı yüzde 14,44'den yüzde 9,88'e ve şube bankalarının payı yüzde 10,94'den yüzde 11,71'e gerilerken özel sermayeli bankaların payının yüzde 74,60'dan 78,41'e yükseldiği gözlenmektedir.

Tablo-15: BANKA, ŞUBE VE PERSONEL SAYISI

	Banka Sayısı		Konsolide Şube Sayısı		Konsolide Personel Sayısı	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	2	1	16	10	329	227
Özel Sermayeli Bankalar	17	16	101	96	1.698	1.801
Şube Bankaları	6	6	21	25	249	269
Genel Toplam	25	23	138	131	2.276	2.297

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Bu bölümde, K.T.Kooperatif Merkez Bankası Ltd. özel sermayeli bankalar grubunda gösterilmiştir.

2004 yılında banka başına düşen ortalama kişi sayısı 9.625, şube başına düşen ortalama kişi sayısı 1.690 ve banka personeli başına düşen kişi sayısı 96 iken 2005 sonunda bunlar sırasıyla 8.722, 1.580 ve 96 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-16: BANKA, ŞUBE VE PERSONEL BAŞINA DÜŞEN KİŞİ SAYISI

Yıllar	Banka (Kişi)	Şube (Kişi)	Personel (Kişi)
2004	8.722	1.580	96
2005	9.625	1.690	96

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Bankacılık sektöründe kamu mevduat bankalarının toplam aktifler içerisindeki payı daralırken, özel sermayeli bankalar seviyesini korumuş, şube bankalarının toplam aktif içindeki payı ise bir önceki yıl sonuna göre artmıştır. Kamu mevduat bankalarının toplam krediler içindeki payı yüzde 12,95’den yüzde 15,48’e ve şube bankalarının payı yüzde 3,74’den yüzde 5,29’a arttığı gözlenmektedir. Buna karşın özel sermayeli bankaların krediler içindeki payı yüzde 83,31’den yüzde 79,23’e gerilemiştir. Toplam mevduatın dağılımına bakıldığı zaman kamu mevduat bankalarının payı azalmış, özel sermayeli bankaların payı aynı seviyede kalmış ve şube bankalarının payı ise yüzde 31,12’den yüzde 33,27’e artmıştır.

Tablo-17: GRUP PAYLARINDAKİ GELİŞMELER (Yüzde)

	Toplam Aktifler		Krediler		Toplam Mevduat	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	11,14	10,81	12,95	15,48	12,05	10,46
Özel Sermayeli Bankalar	58,67	58,08	83,31	79,23	56,83	56,27
Şube Bankaları	30,19	31,11	3,74	5,29	31,12	33,27
Sektör Toplamı	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Bankacılık sektörü yoğunlaşma açısından incelendiği zaman 2005 yılında aktif büyüklüğü açısından en büyük beş bankanın sektör içindeki payı 2004 yılına göre 2,33 puan artarak yüzde 70,97'ye yükselmiştir. En büyük on bankanın payında ise aynı dönem içerisinde sadece 0,15 puan azalma meydana gelmiş ve yüzde 89,13'den yüzde 88,98'e gerilemiştir. En büyük 5 bankanın toplam krediler içerisindeki payı ise önemli oranda artmıştır. 2004 sonunda yüzde 63,22 olan bu oran 2005 sonunda yüzde 67,85'e yükselmiştir. En büyük on bankanın toplam krediler içinde 2004 yılında yüzde 79,42 olan payı da 4,06 puan artarak yüzde 83,48 olmuştur. En büyük beş bankanın toplam mevduat içindeki payı yüzde 68,36'dan yüzde 72,30'a yükselmiş, en büyük on bankanın payı ise yüzde 89,15 ile seviyesini korumuştur.

Tablo-18: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YOĞUNLAŞMA (Yüzde)

	Toplam Aktifler		Toplam Krediler		Toplam Mevduat	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
İlk beş banka (*)	68,64	70,97	63,22	67,85	68,36	72,30
İlk on banka (*)	89,13	88,98	79,42	83,48	89,95	89,15

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

(*) Aktif büyüklüğüne göre

2004 yılında aktif büyüklüğü 50 milyon dolara kadar olan banka sayısı 14'den 2005 yılında 10'a gerilerken, 2005 yılında 50-100 milyon dolar arasındaki banka sayısı 3 adet artarak 2'den 5'e; 100-250 milyon dolar arasındaki banka sayısı 2 adet azalarak 6'dan 4'e; 250-500 milyon dolar arasındaki banka sayısı 2 adet artarak 4'e; 500 milyon dolardan büyük banka sayısında ise değişiklik olmamış ve 1 adet olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-19: BANKA BÜYÜKLÜKLERİ

Milyon ABD Doları	+0-50		51-100		101-250		251-500		501+	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	--	--	--	--	2	--	--	1	--	--
Özel Sermayeli Bankalar	11	7	2	4	2	3	1	1	1	1
Şube Bankaları	3	2	--	1	2	1	1	2	--	--

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.2. Aktif Yapısındaki Gelişmeler

Bankacılık sektörünün aktif yapısı 2004 yılında olduğu gibi 2005 yılında da makroekonomik ortamdaki iyileşmenin sürmesi, büyümenin devam etmesi ve enflasyon oranının gerilemesinden olumlu yönde etkilenmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak sektör aktif toplamı bir önceki yılsonuna göre yüzde 16,20 oranında büyüyerek 3.143,4 milyon dolara yükselmiştir. Sözkonusu bu büyümede YTL'nin dolar karşısında değer kazanmasının da etkili olduğu dikkate alınmalıdır. 2005 yılında bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisindeki en büyük payı 2,4 puanlık gerilemeye rağmen yüzde 43,90 ile döner değerler kalemi almaktadır. Bunu 5,32 puanlık artış ve yüzde 34,31 oranı ile krediler, 0,27 puanlık düşüş ve yüzde 8,77 oranı ile mevduat munzam karşılıkları, 3,80 puanlık düşüş ve yüzde 4 oranı ile menkul kıymetler kalemleri takip etmektedir. Aktif içindeki paylarda meydana gelen değişikliklere rağmen mevcut sıralama 2004 yılından farklı bir durum arz etmemektedir. Diğer taraftan aktif toplamı içerisinde oransal artışta olduğu gibi miktarsal olarak da en çok artan kalem krediler kalemi olmuştur. Bunu sırasıyla döner değerler, munzam karşılıklar ve menkul değerler kalemleri izlemektedir.

2004 yılı sonuna göre YTL cinsinden aktiflerin oranı yüzde 45,80'den yüzde 52,16'ye yükselmiş, yabancı para aktifler ise yüzde 54,20'den yüzde 47,84'e gerilemiştir.

Tablo-20 : SEÇİLMİŞ AKTİF BÜYÜKLÜKLERİ

	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Döner Değerler	1.680.908	1.851.550	1.252.446.166	1.379.900.134	46,30	43,90
Menkul Değerler Cüzdanı	283.307	168.744	211.092.318	125.759.428	7,80	4,00
Mevd. Munz Kar.	328.191	369.830	244.535.430	275.622.298	9,04	8,77
Krediler	1.052.308	1.447.137	784.075.702	1.078.504.248	28,99	34,31
Tahsili Gecikmiş Alacaklar(Net)	55.117	51.104	41.067.730	38.086.153	1,52	1,21
Diğer Aktifler	230.530	329.473	171.768.125	245.545.536	6,35	7,81
Toplam Aktifler	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.2.1. Döner Değerler (Likit Aktifler)

Bankacılık sektörü döner değerlerini oluşturan nakit değerler, Merkez Bankası ve bankalardan alacaklar kalemlerinin toplamı 1.252,4 milyon dolardan 1.379,9 milyon dolara artmasına rağmen, toplam aktifler içindeki payı 2,40 puan azalarak yüzde 43,90'a gerilemiştir. Bu gelişme, bankaların varlıklarını likit aktifler veya MDC'ye plase etme yerine karlılıklarını artırmak amacıyla kredi olarak plase etmeyi tercih etmelerinden kaynaklanmıştır.

Nakit değerler toplamı 19,8 milyon dolardan 25,4 milyon dolara ve toplam aktifler içindeki payı yüzde 0,73'den 0,81'e yükselmiştir. Bankaların yükümlülüklerinde meydana gelen artışa ve şube bankalarının yüksek likiditelerine istinaden, Merkez Bankasından alacaklar kalemi 37,6 milyon dolar artarak 323 milyon dolara ulaşmış ancak toplam aktifler içindeki payı 0,28 puan azalarak yüzde 10,28'ye düşmüştür. Bankalardan alacaklar kalemi 947.2 milyon dolardan 1.031,4 milyon dolara yükselmesine rağmen toplam aktifler içindeki payı yüzde 35,01'den yüzde 32,81'e gerilemiştir. Bankalardan alacaklar kalemindeki miktarsal artış, özellikle şube bankalarının yurtdışı bankalardan alacaklarındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Tablo-21: DÖNER DEĞERLER

	BİN YTL		ABDS	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Nakit Değerler	26.516	34.076	19.757.096	25.395.737
Merkez Bankasından Alacaklar	383.116	433.486	285.460.100	323.063.050
Bankalardan Alacaklar	1.271.276	1.383.988	947.228.970	1.031.441.347
Toplam	1.680.908	1.851.550	1.252.446.166	1.379.900.134
Toplam Aktif İçindeki Pay (%)	46,30	43,90	46,30	43,90

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Likit aktifler toplamı gruplar itibariyle incelendiği zaman 2004 yılına göre 2005 yılında bu tutarın YTL bazında yüzde 10,15 oranında artarak 1.680,9 milyon YTL'den 1.851,5 milyon YTL'ye ulaştığı görülmektedir. Kamu mevduat bankaları likit aktifleri en çok gelişen grubu oluşturmuştur. Bu dönem içinde kamu mevduat bankaları grubunun likit aktiflerinde yüzde 24,84'lük gelişme olduğu ve bunun yurtdışı bankalar YTL bakiyelerinden kaynaklandığı gözlenmektedir. Özel sermayeli bankaların likit aktif değerleri ise sadece yüzde 1,56 oranında artarak 682,7 milyon YTL'ye yükselmiştir. Şube bankaları, likit aktifleri yüzde 15,02 oran ile kamu mevduat bankalarından sonra en çarpıcı artışı gösteren grubu oluşturmuştur. Bu grubun YTL likit aktifleri 323,5 milyondan 465,8 milyona yükselirken, YP likit aktifleri ise 596,9 milyondan 592,9 milyona gerilemiştir. Söz konusu bu artış ve azalışa şube bankalarının yurtdışı merkez ve şubeler ile yurtdışı bankalar YTL bakiyesi neden olmuştur.

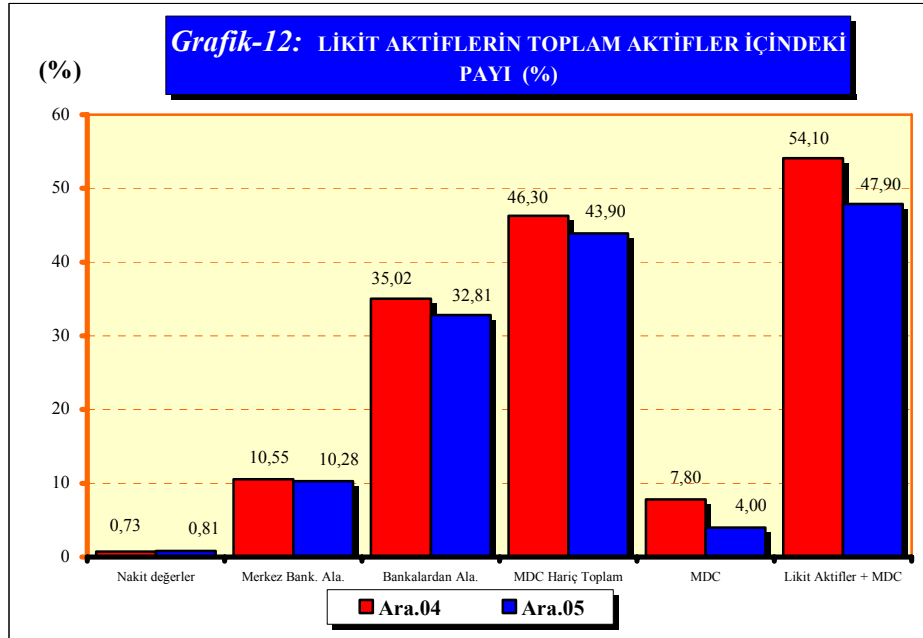
Tablo-22: GRUPLAR İTİBARIYLA LİKİT AKTİFLER (Bin YTL)

	YTL		YP		TOPLAM		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	40.271	60.248	47.895	49.819	88.166	110.067	24,84
Özel Sermayeli Bankalar	205.945	278.273	466.295	404.481	672.240	682.754	1,56
Şube Bankaları	323.556	465.840	596.947	592.890	920.502	1.058.729	15,02
Genel Toplam	569.772	804.361	1.111.137	1.047.190	1.680.908	1.851.550	10,15

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

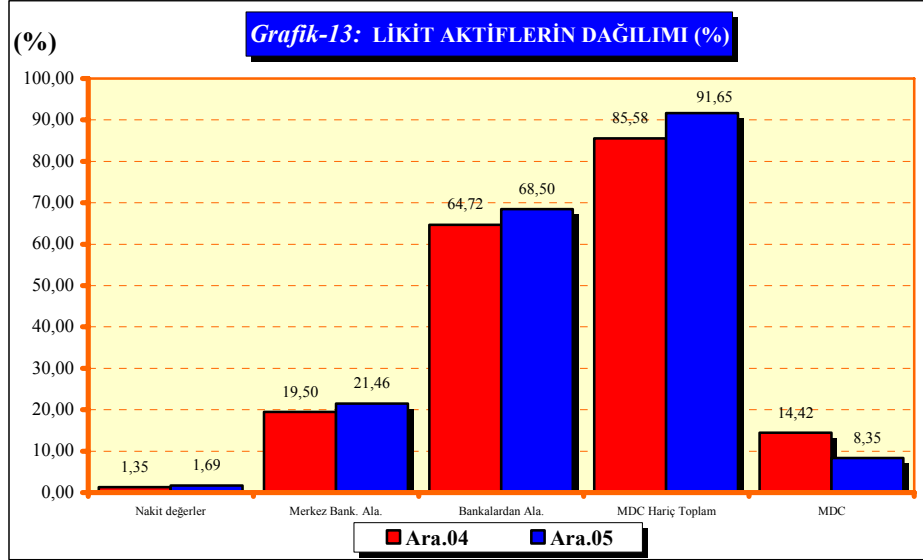
2.2.2. Likidite Yapısı

Bankacılık sektörünün likit aktiflerini oluşturan nakit değerler, Merkez Bankasından alacaklar ve bankalardan alacaklar kalemlerinin aktif toplamı içindeki payı ile bunlara MDC kaleminin dahil edilmesi ile oluşan değerlerde 2004 yılı ile kıyaslandığı zaman bir gerileme yaşandığı görülmektedir. Bu gerilemenin, kaynakların krediler şeklinde kullandırılmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Menkul değerler cüzdanı hariç likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 46,30'dan yüzde 43,90'a gerilemiştir. Menkul değerler cüzdanı dahil edildiği zaman bir önceki yıl yüzde 54,10 olan bu payın yüzde 47,90'a düştüğü görülmektedir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

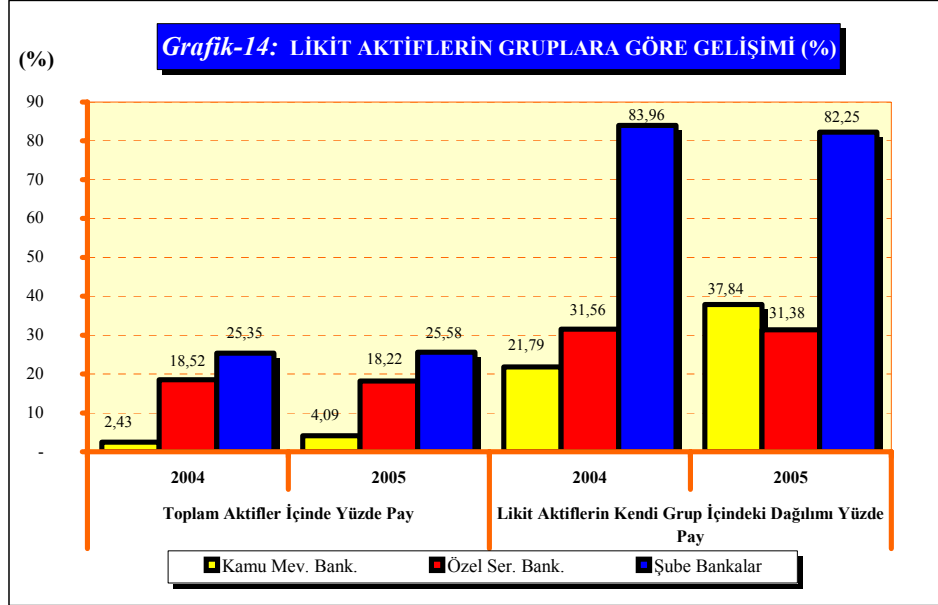
Likit aktiflerin kendi içindeki yüzde dağılımı, toplam aktifler içindeki yüzde dağılımına benzer bir yapıdadır. 2004 yılında en büyük paya sahip olan bankalardan alacaklar kalemi 2005 yılında 3,78 puan artarak yüzde 68,50 oranına ulaşmış ve likit aktifler içinde en büyük paya sahip olma özelliğini muhafaza etmiştir. Bunu sırasıyla yüzde 21,46 payla Merkez Bankasından alacaklar ve yüzde 1,69 payla nakit değerler kalemleri takip etmektedir. Menkul değerler portföyünde önemli bir gerileme söz konusudur. 2004 yılında yüzde 14,42 olan menkul değerlerin payı yüzde 8,35'e gerilemiştir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

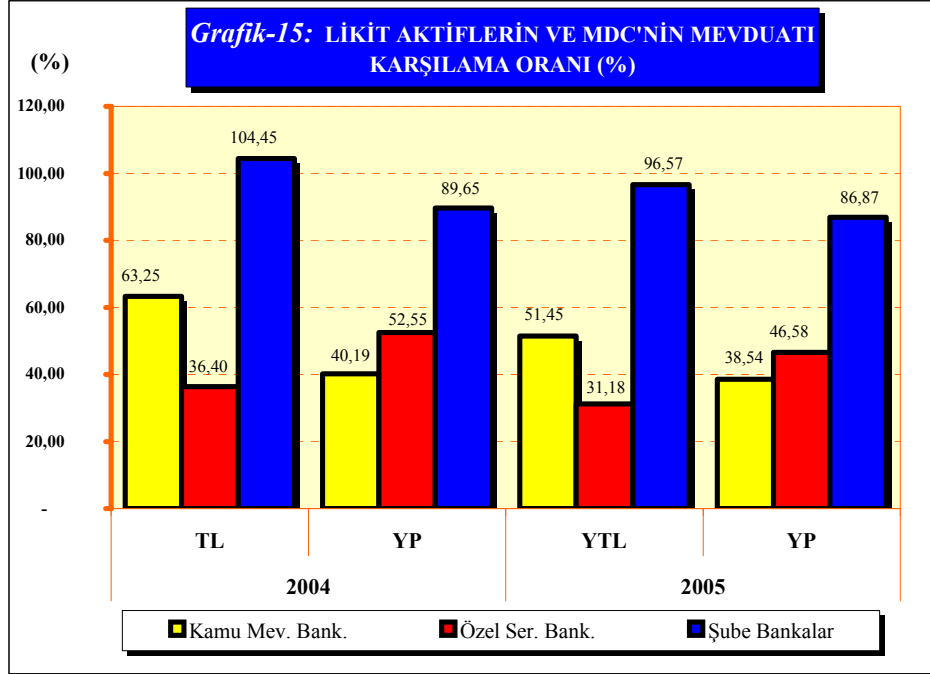
Gruplar itibarıyla likit aktiflerin sektör aktif toplamı içindeki payı incelendiğinde 2005 yılında şube bankalarının yüzde 25,58, özel sermayeli bankaların yüzde 18,22 ve kamu mevduat bankalarının yüzde 4,09 oranındaki aktiflerini likit olarak bulundurdıkları görülmektedir. 2004 yılına kıyasla, özel sermayeli bankalar ve şube bankalarının paylarında önemli bir değişikliğin olmadığı, buna karşın kamu mevduat bankalarının payında artış meydana geldiği gözlenmektedir.

Diğer taraftan banka gruplarının sektör aktif toplamı yerine kendi grup aktif toplamı içindeki payı incelendiği zaman kamu mevduat bankalarının yüzde 21,79 olan payının yüzde 37,84'e, özel sermayeli bankaların payının yüzde 31,38 ile aynı seviyede kaldığı ve şube bankalarının payının yüzde 83,96'dan 82,25'e gerilediği görülmektedir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2004 yılı sonuna göre tüm banka gruplarında, gerek YTL gerekse YP likit aktiflerin mevduatı karşılama oranlarında daralma yaşanmıştır. Ancak yabancı paraya göre YTL’de daha hızlı bir daralmanın yaşandığı gözlenmektedir. 2005 yılında kamu mevduat bankalarına ait YTL likit aktiflerin mevduatı karşılama oranı 11,80 puan, YP likit aktiflerin mevduatı karşılama oranı ise 1,65 puan gerilemiştir. YTL likit aktiflerdeki bu gerileme kamu bankalarının bir önceki yıla göre bankalardan alacaklar kaleminin yüzde 91 oranında daralmasına karşın YTL mevduatlarının sadece yüzde 8,6 oranında gerilemesinden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde, özel sermayeli bankaların likit aktiflerinin mevduatı karşılama oranı YTL’de 5,22 puan, YP’de ise 5,97 puan daralmıştır. YTL likit aktiflerin mevduatı karşılama oranındaki azalmada YTL likit aktiflerdeki artış hızının YTL mevduat artış hızından daha yavaş olmasından kaynaklanmaktadır. YTL likit aktiflerdeki artış yüzde 13,06 oranında iken YTL mevduatlardaki artış hızı yüzde 31,95 olarak gerçekleşmiştir. Şube bankalarının YTL likit aktiflerinin mevduatı karşılama oranı 7,88 puan gerilerken, YP likit aktiflerin mevduatı karşılama oranında 2,78 puan gerileme meydana gelmiştir. Yabancı para likit aktiflerdeki yüzde 17,12 oranındaki daralmaya karşın yabancı para mevduatlardaki daralmanın yüzde 6,49 oranında olması bu gerilemeye neden olmuştur.

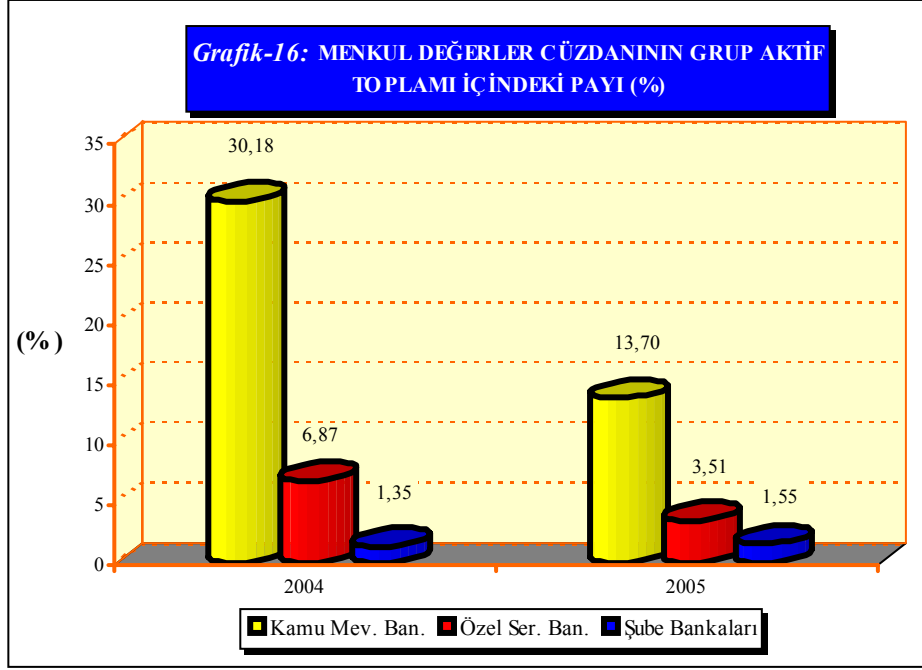

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.2.3. Menkul Değerler Cüzdanı

Bankacılık sektörünün toplam menkul değer portföyü, bir yıllık dönemde, önemli oranda azalma göstermiştir. Sektörün, devlet tahvilleri ile hazine bonolarından oluşan menkul değerler cüzdanı (MDC), 2004 yılında 283,3 bin liradan 2005 yılı sonunda 168,7 bin liraya gerileyerek yüzde 40,45 oranında daralmıştır. Buna paralel olarak, toplam aktifler içindeki payı yüzde 7,80'den yüzde 4'e gerilemiştir. Yeni Türk lirası toplam menkul değerler bir önceki yıla göre yüzde 42,41 oranında, yabancı para menkul değerler ise yüzde 34,40 oranında azalmıştır. Bankaların menkul değerler portföyünün yapısı incelendiğinde kamu ve özel sermayeli bankaların ağırlıklı olarak YTL cinsinden menkul kıymet aldıkları gözlenmektedir.

Kamu mevduat bankalarının menkul kıymetlere yaptığı plasmanların banka gruplarının kendi grup aktif toplamı içindeki payı 16,48 puan azalarak yüzde 13,70'e gerilemiştir. Özel sermayeli banka grubunun payı 3,36 puan azalarak yüzde 3,51 olarak gerçekleşmiştir. Şube bankalarının payı ise yüzde 1,35'den yüzde 1,55'e yükselmiştir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Toplam menkul değerler cüzdanının banka gruplarına göre dağılımı incelendiği zaman ise en büyük payın yüzde 50,90 ile özel sermayeli bankalara ait olduğu görülmektedir. Bunu yüzde 37,04 ile kamu mevduat bankaları ve yüzde 12,06 ile şube bankaları izlemektedir. 2004 yılına göre kıyasla kamu ve özel sermayeli bankaların toplam MDC içindeki payında azalış, şube bankalarında ise artış meydana gelmiştir.

2005 sonuna göre kamu mevduat bankaları ile özel sermayeli bankaların menkul kıymet portföylerinde ciddi azalmalar meydana gelmiştir. Şube bankalarının MDC portföylerinde ise tam tersi bir durum yaşanmış ve artış olmuştur. Kamu mevduat bankalarının 2004 yılında 90,9 milyon dolar olan menkul kıymet portföyü 2005 yılında 46,6 milyona, toplam MDC içindeki payı ise yüzde 43,11'den yüzde 37,04'e düşmüştür. Özel sermayeli bankalarının MDC toplamı içindeki yüzde payı 0,76 azalarak yüzde 50,90 olmuştur. Şube bankalarının ise 2004 yılında 11 milyon dolar olan MDC portföyü 2005 yılında 4,2 milyon dolar artarak 15,2 milyona, MDC içindeki payı yüzde 6,83 artarak yüzde 12,06'ya yükselmiştir.

Tablo-23: BANKA GRUPLARI İTİBARIYLA MENKUL KIYMETLER PORTFÖYÜ

	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	122.118	62.493	90.990.239	46.574.006	43,11	37,04
Özel Sermayeli Bankalar	146.365	85.899	109.056.702	64.017.737	51,66	50,90
Şube Bankaları	14.824	20.352	11.045.377	15.167.685	5,23	12,06
Genel Toplam	283.307	168.744	211.092.318	125.759.428	100,00	100,00

Kaynak:KKTC Merkez Bankası.

2.2.4. Mevduat Munzam Karşılıkları

Munzam karşılıklar kaleminde meydana gelen yüzde artış, mevduat hacmindeki yüzde artış ile hemen hemen aynı seviyede olmuştur. Bu dönem içerisinde Yeni Türk lirası cinsinden yasal karşılıklar YTL bazında yüzde 26,94 ve yabancı para cinsinden yasal karşılıklar ise yüzde 2,61 oranında artmıştır.

Banka grupları itibariyle mevduat munzam karşılıkları (MMK) incelendiği zaman YTL bazında toplam yüzde 12,69 oranında bir artış gözlenmektedir. Kamu mevduat bankalarındaki yüzde 0,34 oranındaki azalışa karşın özel sermayeli bankalar grubunda yüzde 11,38 ve şube bankalarında ise yüzde 20,16 oranında artış meydana gelmiştir. Kamu mevduat bankalarının YTL yasal karşılıklarında azalış olmuştur. Buna karşın özel sermayeli bankalar ile şube bankalarının YTL mevduat munzam karşılıklarında artış olmuştur. Diğer taraftan kamu ve şube bankalarının yabancı para cinsinden yasal karşılıklar kaleminde artış meydana gelirken, özel sermayeli bankalar grubunda azalış olmuştur.

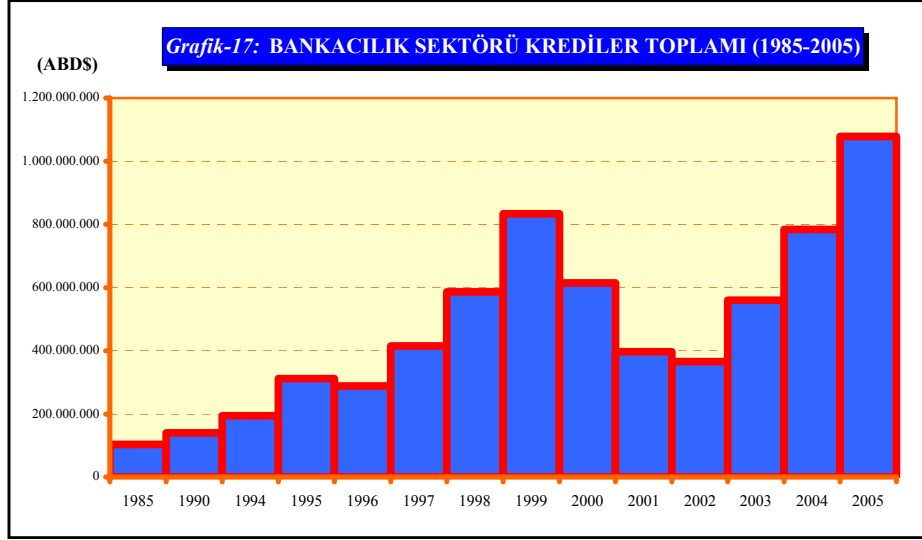
Tablo-24: GRUPLAR İTİBARIYLA MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI (BİN YTL)

	TP		YP		TOPLAM		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	24.460	22.797	15.146	16.674	39.606	39.471	0,34
Özel Sermayeli Bankalar	80.342	104.299	106.539	103.853	186.881	208.152	11,38
Şube Bankaları	31.104	45.428	70.600	76.779	101.704	122.207	20,16
Genel Toplam:	135.906	172.524	192.285	197.306	328.191	369.830	12,69

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.2.5. Krediler (Brüt)

Enflasyon oranının düşmesi, ekonomide sağlanan istikrar ile büyüme eğiliminin devam etmesi, döviz kurlarının değerlenmesi, faiz oranlarındaki gerileme ve bankaların kredi kullandırma eğilimindeki artış, bankaların aracılık maliyetlerinin azalmasına dolayısıyla da aracılık faaliyetlerinin artmasına imkan sağlamıştır. Bu gelişmelere paralel, kredilere olan talep gerek arz gerekse talep yönlü olarak artmıştır. Nitekim bankacılık sektörü toplam kredi hacmi bir önceki yılsonuna göre 2005 yılında 295 milyon dolar artarak 1.169,2 milyon dolara yükselmiş ve yüzde 33,74 oranında büyümüştür. 2004 yılı sonuna göre kredi hacmindeki büyümenin yüzde 44,28 olduğu dikkate alındığında 2005 yılında yüzde 33,74 olarak gerçekleşen kredilerdeki büyüme hızında bir yavaşlama olduğu gözlemlenmektedir. Kredi hacminde hem YTL’de hem de YP’de artış olmuştur. Ancak, yabancı paradaki artışın TL’den daha az olduğu gözlenmektedir. Bu dönemde dolar bazında YTL cinsinden krediler yüzde 52,70, yabancı para cinsinden krediler ise yüzde 15,87 oranında artmıştır. 2004 sonunda YTL kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 48,39’dan yüzde 55,27’ye yükselmiş, yabancı para kredilerin payı ise yüzde 51,61’den yüzde 44,73’e gerilemiştir. Aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi bankacılık sektörü kredi hacmi 1999 yılında en yüksek seviyesi olan 833,0 milyon doları aşmış durumdadır.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Gruplara göre bankacılık sektörü toplam kredi hacminin dağılımı incelendiği zaman kamu mevduat bankalarının toplam kredi hacmi içindeki payının yüzde 12,95'den yüzde 15,48'e, şube bankalarının payının ise yüzde 3,74'den yüzde 5,29'a yükseldiği görülmektedir. Özel sermayeli bankaların payı ise yaklaşık 4 puan azalarak yüzde 79'23'e gerilemiştir. 2004 yılında yüzde 36,32 olan kredi/mevduat oranı 2005 yılı sonunda yüzde 43,18'e yükselmiştir.

Tablo-25: BANKA GRUPLARI İTİBARIYLA TOPLAM KREDİLER

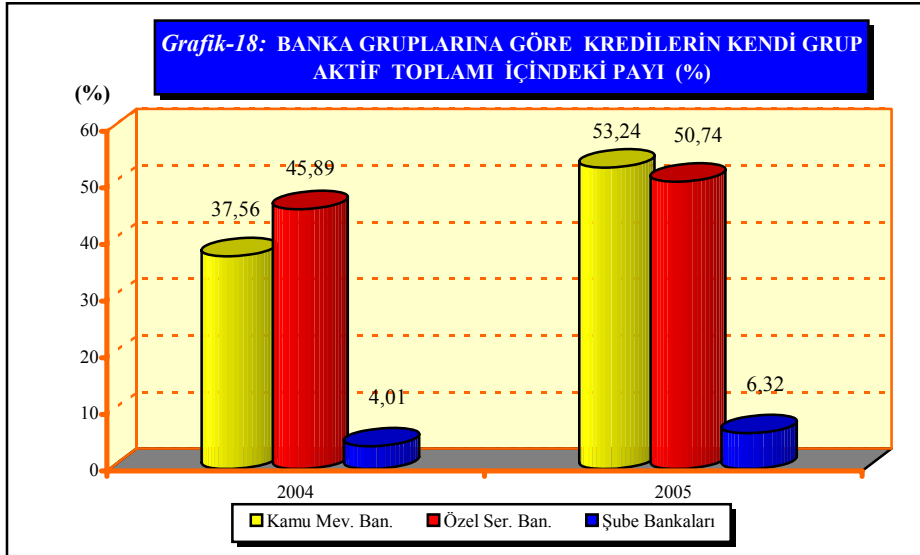
	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	151.963	242.786	113.227.777	180.940.528	12,95	15,48
Özel Sermayeli Bankalar	977.432	1.243.042	728.285.523	926.398.867	83,31	79,23
Şube Bankaları	43.921	82.979	32.725.579	61.841.556	3,74	5,29
Genel Toplam	1.173.316	1.568.807	874.238.879	1.169.180.951	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Toplam krediler bakiyesi, krediler ile tahsil edilmiş alacakları içermektedir.

Kredilerin, aktif toplamı içindeki payı 4,88 puan artarak yüzde 37,19'a ulaşmıştır. Banka grupları itibarıyla incelendiğinde dolar bazında kredi artışının tüm bankalarda gerçekleştiği, ancak en önemli değişimin yüzde 88,97 oranı ile şube bankalarında olduğu gözlenmektedir. Kredi hacmindeki artış kamu bankalarında yüzde 59,77 ve özel sermayeli bankalarda ise yüzde 27,20 düzeyindedir.

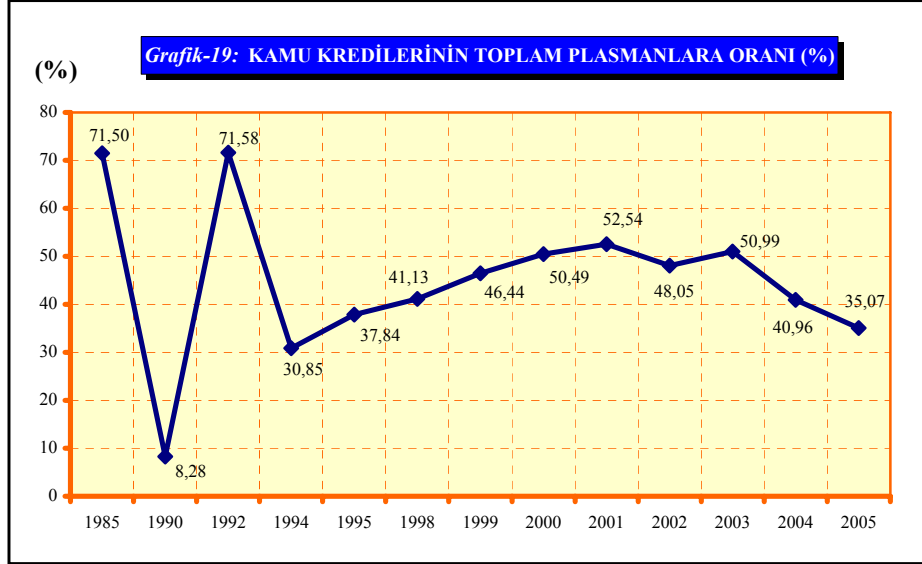
Banka grupları itibarıyla bankaların kendi grup aktif toplamı içindeki payının dağılımına bakıldığı zaman ise kamu mevduat bankalarında 15,68 puan, özel sermayeli bankalarda 4,85 puan ve şube bankalarında 2,31 puan artış meydana geldiği görülmektedir.

Kaynak : KKTC Merkez Bankası.

Not: Yüzde pay, banka gruplarına göre kredilerin kendi grup aktif toplamı içindeki payını ifade etmektedir.

2004 yılında kamu ağırlıklı plasman yapısında, kamu kesimine kredi kullanılması sınırlandırılmasından ve yapılan tahsilatlardan ötürü önemli ölçüde gerileme olmuş ve 2004 yılında yüzde 40,96 olan bu oran 2005 sonunda yüzde 35,07 olarak gerçekleşmiştir. Buna rağmen kamu kesimi, kredilerin sektörlere göre dağılımında bir önceki yılda olduğu gibi en büyük payla birinci sırada yer almıştır. Dolar bazında kamu kredilerinin arttığı gözlenmekte olup, bu artışın kullanımının yanısıra faiz tahakkuklarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Kaynak :KKTC Merkez Bankası.

Kredilerin sektörlere göre dağılımında ikinci en büyük payı 1,56 puanlık artışla, yüzde 28,51 paya ulaşan şahsi ve mesleki borçlar sektörü almaktadır. 2005 yılı içerisinde bu sektör dolar bazında yüzde 41,51 oranında büyümüştür. Büyümenin, bankaların tüketici kredileri ile kredi kartlarına, yani bireysel kredilere ağırlık vermelerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Ticaret sektörü krediler içerisinde en büyük üçüncü paya sahip bulunmaktadır. Bu sektörün kredi hacmi bir önceki yıla göre yüzde 66,35 oranında büyümüştür. 2004 yılında toplam kredi hacmi içinde yüzde 21,66 paya sahip olan bu sektör, 2005 sonunda payını 5,28 puan artırarak yüzde 26,94'e yükseltmiştir.

2004 yılında Küçük Esnaf ve Zanaatkar sektörü yüzde 4,96 ile kredilerin sektörlere göre dağılımında dördüncü en büyük paya sahip sektör konumunda iken 2005 yılında yüzde 2,88' gerilemiş ve yerini 1.5 puan artarak yüzde 4,44 paya ulaşan bina ve inşaat sektörü almıştır. Bu sektör kredi hacmi en çok büyüyen sektör olup bir önceki yıla göre yüzde 102 oranında artmıştır. Söz konusu bu artışta, uygun faiz oranları yanısıra konut kredilerinde vadelerin uzun dönemlere yayılması etkili olmuştur. 2004 yılında yüzde 94,53 olan dört sektörün toplam krediler içindeki payı 2005 sonunda yüzde 95 düzeyinde gerçekleşmiştir. Sektör yoğunlaşması açısından önemli bir değişiklik meydana gelmemekle beraber, bu dört sektörün kendi içerisindeki dağılımında önemli sayılabilecek değişiklikler olmuş ve kamu kesiminin, kredi hacmi içindeki payı yüzde 40,96'dan yüzde 35,07'ye gerilerken ticaret, şahsi ve mesleki borçlar ile

bina ve inşaat sektörlerinin payı yüzde 51,55'den yüzde 60 seviyelerine yükselmiştir.

Tarım, madencilik ve taşocakçılığı, sanayi ile nakliye ve ulaşım sektörlerinin toplam kredi hacmi içerisindeki paylarında 2004 yılına göre önemli bir değişim meydana gelmemiştir. Ancak küçük esnaf ve zanaatkar sektörünün kredi hacmi içindeki payı yüzde 4,96'dan yüzde 2,88'e gerilemiştir.

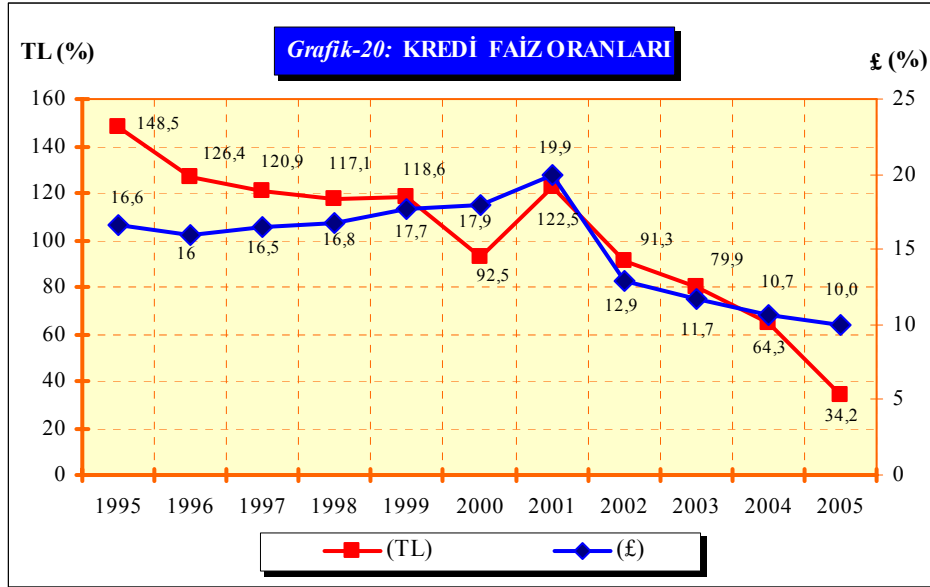
İhracat ve turizm sektörlerinin toplam kredi hacmi içindeki payında ise bir önceki yıla göre azalma olmuştur.

Tablo-26: KREDİLERİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Kurum ve Kuruluşları	480.547	550.228	358.056.032	410.067.074	40,96	35,07
Tarım	7.550	8.021	5.625.512	5.977.791	0,64	0,51
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	63	145	46.941	108.064	0,01	0,01
Sanayi	6.863	5.304	5.113.628	3.952.899	0,58	0,34
Nakliye Ve Ulaşım	7.149	15.699	5.326.727	11.699.955	0,61	1,00
Ticaret	254.082	422.566	189.316.742	314.924.728	21,66	26,94
İhracat	2.048	1.157	1.525.967	862.275	0,17	0,07
Turizm	6.145	2.925	4.578.645	2.179.908	0,52	0,19
Bina ve İnşaat	34.524	69.648	25.723.866	51.906.394	2,94	4,44
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	58.162	45.135	43.336.562	33.637.651	4,96	2,88
Şahsi ve Mesleki Borçlar / Diğer	316.183	447.342	235.588.257	333.389.477	26,95	28,51
İskonto Senetleri	-	637	-	474.735	-	0,04
Toplam Krediler	1.173.316	1.568.807	874.238.879	1.169.180.951	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Enflasyon oranındaki gerilemeye istinaden 2005 yılında gerek Türk lirası gerekse yabancı para kredi faiz oranlarındaki gerileme devam etmiştir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Oranlar, mevduatı en büyük ilk beş bankanın ortalamasını göstermektedir.

2.2.6. Tahsili Gecikmiş Alacaklar, Ayrılan Karşılıklar ve Takibe Dönüşme Oranı

Faiz oranlarındaki gerileme ve ekonomik faaliyetlerdeki canlanmanın, gerek gerçek ve tüzel kişilerin gerekse kamu kesiminin borç ödeme gücünü artırması, 2004 yılı sonunda 121 milyon lira olan tahsili gecikmiş alacaklar kaleminin hemen hemen aynı düzeyde kalmasında ve 2005 yılı sonunda 121,6 milyon lira olarak gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Banka grupları itibariyle incelendiğinde özel sermayeli bankalarda azalış gerçekleşirken kamu mevduat ve şube bankalarının tahsili gecikmiş alacaklarında artış olduğu görülmektedir.

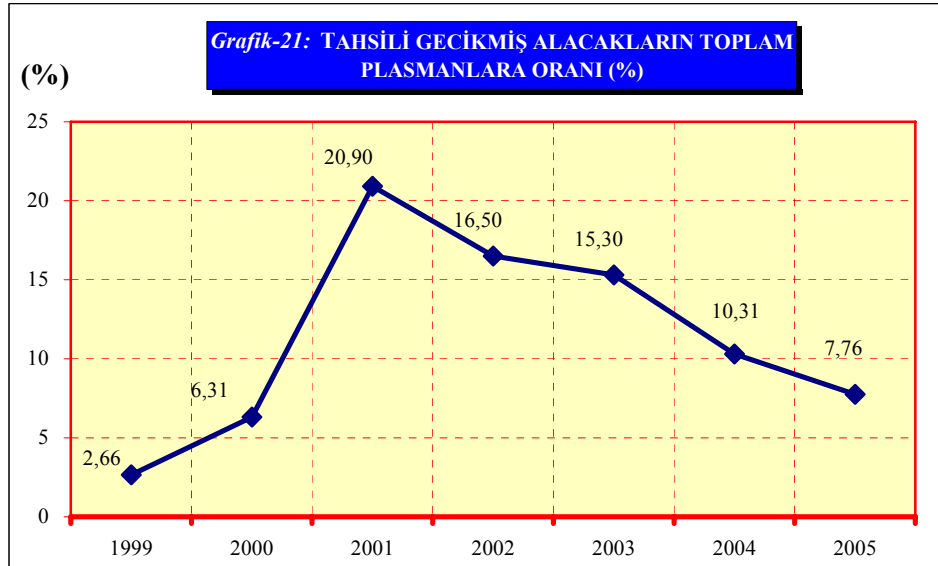
Tablo-27 : TAHSİLİ GECİKMİŞ ALACAKLAR, AYRILAN KARŞILIKLAR VE TAKİBE DÖNÜŞME ORANI

	Aralık 2004		Aralık 2005	
	<u>TAHSİLİ GECİKMİŞ ALACAKLAR</u>			
	BİN YTL	ABD\$	BİN YTL	ABD\$
Kamu Mevduat Bankaları	20.901	15.573.355	25.534	19.029.662
Özel Sermayeli Bankalar	99.257	73.956.486	95.104	70.877.925
Şube Bankaları	850	633.336	1.032	769.116
Toplam	121.008	90.163.177	121.670	90.676.703
	<u>AYRILAN KARŞILIKLAR</u>			
	BİN YTL	ABD\$	BİN YTL	ABD\$
Kamu Mevduat Bankaları	- 20.901	- 15.573.355	- 20.755	- 15.468.028
Özel Sermayeli Bankalar	- 44.568	- 33.207.660	- 49.201	- 36.667.909
Şube Bankaları	- 423	- 315.178	- 611	- 455.358
Toplam	- 65.892	- 49.096.193	- 70.567	-52.591.295
	<u>TAKİBE DÖNÜŞME ORANI (%) *</u>			
	2004		2005	
Kamu Mevduat Bankaları	1,78		1,63	
Özel Sermayeli Bankalar	8,46		6,06	
Şube Bankaları	0,07		0,07	
Toplam	10,31		7,76	

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

(*) Takibe Dönüşme Oranı= (Tahsili Gecikmiş Alacaklar/Toplam Krediler)*100

Buna karşın 2004 yılında yüzde 10,31 olan tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) kaleminin toplam krediler oranı (takibe dönüşme oranı), 2005’de yüzde 7,76’ya gerilemiştir. Tahsili gecikmiş alacaklar kalemi 2005 yılı sonunda 2004 yılı seviyesinde kalırken, kredi hacmindeki büyüme, bu gerilemenin nedenini oluşturmaktadır. Şube bankaları hariç, diğer banka gruplarının takibe dönüşme oranları bir önceki yıla göre azalmıştır. Toplam krediler içerisinde en büyük kredi payına sahip olan özel sermayeli bankalar grubu aynı zamanda yüzde 6,06 ile takibe dönüşme oranı en yüksek banka grubu olmuştur. Bunu yüzde 1,63 ile kamu mevduat bankaları ve yüzde 0,07 oranı ile özel sermayeli bankalar grubu izlemektedir. TGA’lar için ayrılan karşılık tutarı 65,9 milyon YTL’den 70,6 milyon YTL’ye yükselmiştir. Şube bankaları ile özel sermayeli bankalar grubundaki artışa karşın kamu mevduat bankalarında kayda değer bir değişiklik olmamıştır.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.2.7. Diğer Aktifler

Sektörün diğer aktif kalemlerinin toplam aktif içindeki payı bir önceki yıla göre 1,46 puan artarak yüzde 7,81 olarak gerçekleşmiştir. Faiz ve gelir tahakkuk ve reeskontları ile sabit kıymetlerdeki azalışa karşın iştirakler ve bağlı ortaklıklar ile diğer aktif kalemler artmıştır.

Tablo-28: DİĞER AKTİFLERİN TOPLAM AKTİF İÇİNDEKİ PAYI

DİĞER AKTİFLER	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	39.609	42.316	29.512.704	31.536.742	17,18	12,84
İştirakler	63.808	106.099	47.543.402	79.072.142	27,68	32,20
Sabit Kıymetler	56.543	61.861	42.130.244	46.102.996	24,53	18,78
Diğer	70.570	119.197	52.581.775	88.833.656	30,61	36,18
TOPLAM	230.530	329.473	171.768.125	245.545.536	100,00	100,00
Aktif Toplamı İçindeki Payı (%)					6,35	7,81

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.3. Pasif Yapısındaki Gelişmeler

Bankacılık sektörünün 2005 yılı pasif yapısı incelendiğinde 2004 yılına kıyasla önemli ölçüde bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Mevduat sektörün ana fon kaynağı olma özelliğini yüzde 86.13 oranı ile devam ettirmiştir. Kullanılan krediler kalemindeki 0.41 puanlık artışa karşın özkaynak kaleminin pasif toplam içindeki payı bir önceki yıla göre 1.40 puan artarak yüzde 6.43 seviyesine ulaşmıştır. Bu dönem içerisinde mevduat yüzde 12,48, özkaynaklar ise yüzde 48,55 oranında büyümüştür.

Bankacılık sektörü pasiflerinin yüzde 55,54'ü YTL, yüzde 44,46'sı ise yabancı para cinsindedir. 2004 sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 48,34 ve yüzde 51,66 olarak gerçekleşmişti.

Tablo-29: BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN PASİF YAPISI

	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Mevduat	3.229.714	3.632.763	2.406.463.006	2.707.380.385	88,96	86,13
Kullanılan Kredi	61.064	88.187	45.498.845	65.722.910	1,68	2,09
Diğer	157.144	225.866	117.088.145	168.330.601	4,33	5,35
Özkaynak	182.439	271.022	135.935.474	201.983.902	5,03	6,43
Toplam	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Özel sermayeli bankalar grubu 3.143,4 milyon dolarlık sektör pasif toplamı içinde yüzde 58,08’lik oranla en yüksek paya sahip olma özelliğini muhafaza etmiştir. Şube bankalarının toplam pasifler içindeki payı yüzde 30,19’dan yüzde 31,11’e yükselmiştir. Kamu mevduat bankalar grubunun payı ise yüzde 11,14’den yüzde 10,81’e gerilemiştir. Dolar bazında miktarsal değişimler incelendiği zaman şube bankalarının yüzde 19,71 özel sermayeli bankaların yüzde 15,02 ve kamu mevduat bankalarının yüzde 12,72 oranında geliştikleri görülmektedir.

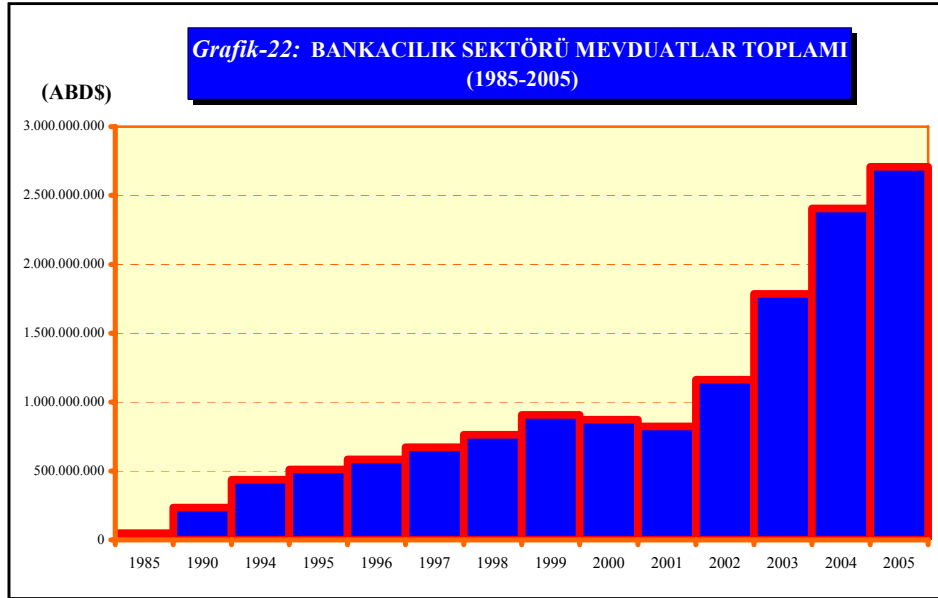
Tablo-30: BANKA GRUPLARI İTİBARIYLA PASİF YAPISI

	Toplam Pasifler (BİN YTL)		Toplam Pasifler (ABDS)		Toplam Pasifler İçindeki Pay (%)		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	404.572	456.041	301.446.986	339.872.559	11,14	10,81	12,72
Özel Sermayeli Bankalar	2.129.855	2.449.801	1.586.957.008	1.825.757.192	58,67	58,08	15,02
Şube Bankaları	1.095.934	1.311.996	816.581.477	977.788.046	30,19	31,11	19,71
Genel Toplam	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00	16,18

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.3.1. Mevduat

Bankacılık sektörü mevduat toplamı 2004 yılı sonunda 300,9 milyar dolar artarak 2.406,4 milyar dolardan 2.707,3 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artış yaklaşık olarak yüzde 12,50 oranında bir yükselişe denk gelmektedir. Belirtilen dönem içerisindeki artışta sektöre duyulan güvenin artması yanı sıra ekonomideki iyileşme etkili olmuştur. Türk lirası cinsinden mevduatlar yüzde 30 oranında artarken, yabancı para cinsinden mevduatlar yüzde 2 oranında gerilemiştir.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Banka gruplarına göre mevduatlar incelendiğinde kamu mevduat bankalarının toplam mevduat içindeki payı yüzde 12,05'den yüzde 10,46'ya gerilerken, özel sermayeli bankalarının payı yüzde 56 seviyesindeki payını muhafaza etmiş, şube bankalarının payı ise yüzde 31,12'den yüzde 33,27'ye yükselmiştir. Kamu mevduat bankalarının toplam YTL mevduat içindeki payı yüzde 17,62'den yüzde 12,37'ye düşerken, özel sermayeli bankalarının payı yüzde 59,43'den yüzde 60,23'e ve şube bankaların YTL mevduat içindeki payı 4,43 puan artarak yüzde 27,38'e ulaşmıştır. Kamu mevduat bankaları ile şube bankaların toplam YP mevduat içindeki payının artmasına karşın, özel sermayeli bankaların payı 2,6 puan azalarak yüzde 52,24 olmuştur. Toplam mevduat hacmi en yüksek oranda artan banka grubu yüzde 19,80 ile şube bankaları olmuştur. Bunu yüzde 10,94 oranlık artışla özel sermayeli bankalar izlemektedir.

Tablo-31: BANKA GRUPLARI İTİBARIYLA MEVDUAT VE TOPLAM İÇİNDEKİ PAYLARI (%)

	Aralık 2004 (BİN YTL)			Aralık 2005 (BİN YTL)			Yüzde Pay	
	TP	YP	TOPLAM	TP	YP	TOPLAM	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	243.160	140.538	383.698	222.422	150.841	373.263	12,05	10,46
Özel Sermayeli Bankalar	820.359	989.441	1.809.800	1.082.469	925.265	2.007.734	56,83	56,27
Şube Bankaları	316.834	674.203	991.037	492.146	695.074	1.187.220	31,12	33,27
Sektör Toplamı	1.380.353	1.804.182	3.184.535	1.797.037	1.771.180	3.568.217	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Bu tabloda mevduat toplamına bankalararası mevduat dahil edilmemiştir.

Mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde en büyük payın 2004 yılında olduğu gibi yüzde 75,31 oranı ile tasarruf mevduatına ait olduğu ancak bir önceki yıla göre 2,34 puanlık bir gerileme olduğu gözlenmektedir. Tasarruf mevduatını sırasıyla yüzde 9,10'luk payla resmi mevduat, yüzde 6,91'lik payla ticari mevduat, yüzde 6,90'luk payla diğer mevduat ve yüzde 1,78'lik payla bankalararası mevduat izlemektedir. 2005 yılında tasarruf mevduatı dışındaki mevduatların tümünün payında artış olmuştur. Türlerine göre mevduat hacminde en yüksek oranlı artış yüzde 39,81 ile bankalararası mevduatta meydana gelmiştir. Bunu sırasıyla yüzde 31,09 ile ticari mevduat, yüzde 25,77 ile diğer mevduat, yüzde 16,16 ile resmi mevduat ve yüzde 9,10 oranı ile tasarruf mevduatı takip etmektedir.

Tablo-32: MEVDUATIN TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Resmi	284.842	330.837	212.236.048	246.562.081	8,82	9,10
Ticari	191.411	250.860	142.620.520	186.957.818	5,93	6,91
Tasarruf	2.507.826	2.735.685	1.868.583.563	2.038.817.260	77,64	75,31
Diğer	199.455	250.835	148.614.112	186.939.186	6,18	6,90
Bankalararası	46.180	64.546	34.408.762	48.104.039	1,43	1,78
Toplam	3.229.714	3.632.763	2.406.463.006	2.707.380.385	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2004 yılında olduğu gibi bu dönemde de mevduatın vade yapısı kısa vadede yoğunlaşmaya devam etmiştir. Mevduatın vadelerine göre dağılımı incelendiğinde, vadesiz mevduatın toplam mevduat içindeki payı 0,93 puan, bir yıl vadeli mevduatın ise 1,75 puan azalmıştır. Buna karşın 3 ay vadeli mevduatın payı 2,08 puan, 6 ay vadeli mevduatın payı ise 0,64 puan yükselmiştir. Bir ay vadeli mevduatın payında önemli bir değişiklik olmamıştır.

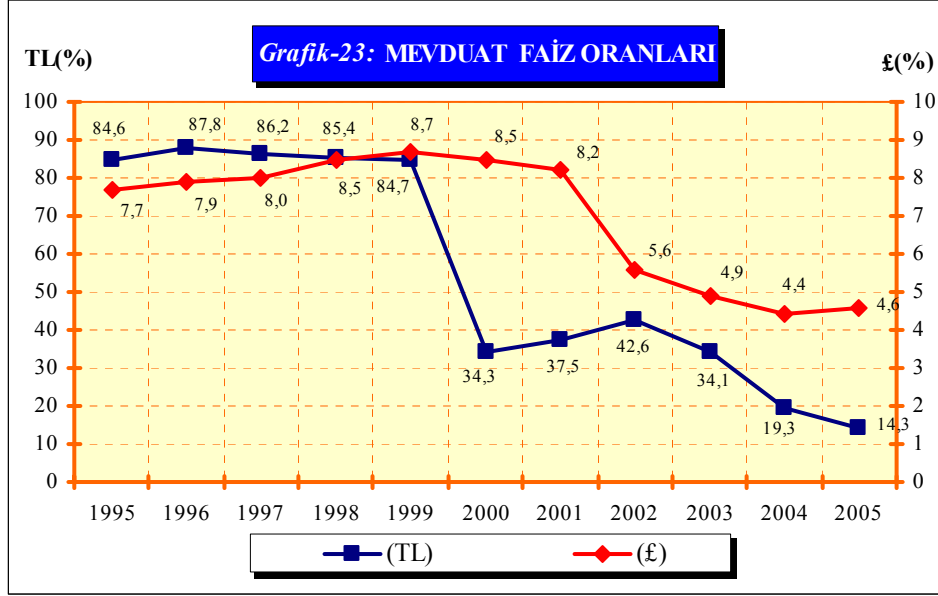
Mevduat hacmi daha önceki yıllarda olduğu gibi üç aya kadar olan vadeli mevduatta yoğunlaşmıştır. Üç aya kadar vadeli mevduatın payı bir önceki yıla göre yaklaşık 1.11 puan artarak yüzde 84,06'ya yükselmiştir. Bu dönem içinde vadesiz mevduat yüzde 6,57, bir ay vadeli mevduat yüzde 12,34, üç ay vadeli mevduat yüzde 55,38, altı ay vadeli mevduat yüzde 44,67 oranında artarken, bir yıl vadeli mevduat yüzde 1 oranlarında gerilemiştir.

Tablo-33: MEVDUATIN VADELERİNE GÖRE DAĞILIMI

	BİN YTL		ABD \$		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Vadesiz	567.457	604.584	422.812.756	450.576.837	17,57	16,64
1 Ay Vadeli	1.934.735	2.174.392	1.441.572.908	1.620.503.801	59,90	59,86
3 Ay Vadeli	176.988	274.759	131.873.929	204.768.967	5,48	7,56
6 Ay Vadeli	73.079	105.684	54.451.233	78.762.856	2,27	2,91
1 Yıl Vadeli	477.455	473.344	355.752.179	352.767.924	14,78	13,03
Toplam	3.229.714	3.632.763	2.406.463.006	2.707.380.385	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Türk lirası cinsinden faiz oranları enflasyon oranındaki düşüşe paralel olarak gerilerken, İngiliz sterlini faiz oranlarının ise seviyesini koruduğu gözlenmektedir.

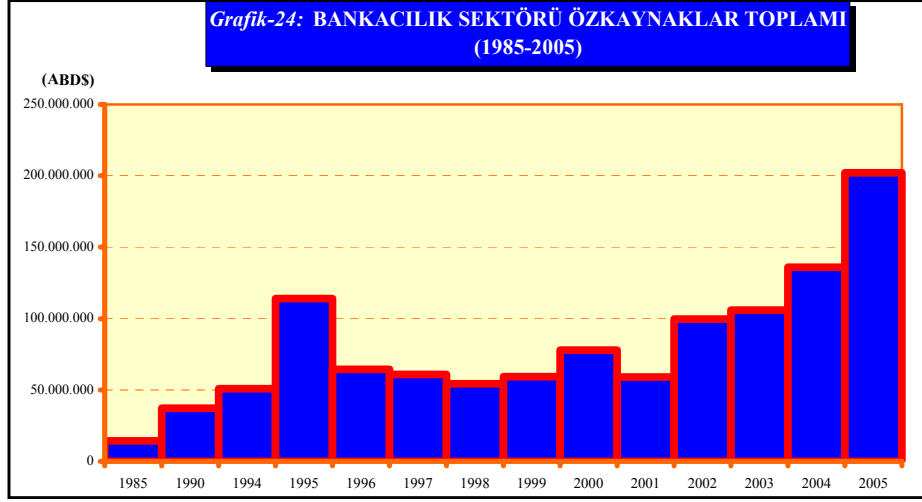

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Oranlar, mevduatı en büyük ilk beş bankanın ortalamasını göstermektedir.

2.3.2. Özkaynaklar

2004 yılında 135,9 milyon dolar olan bankacılık sektörü özkaynakları 66 milyon dolar artarak 2005 yılı sonunda 201,9 milyon dolara yükselmiştir. Bu artışta ödenmiş sermaye, ihtiyatlar ve dönem kar-zarar kalemlerindeki artışın yanı sıra geçmiş yıllar zararlarının azalması etkili olmuştur. Sektörün ödenmiş sermaye toplamında 17,7 milyon dolar, ihtiyatlarda 8,1 milyon dolar ve dönem kar/zararında 11,1 milyon dolar artış meydana gelirken, geçmiş yıllar zararında 29,1 milyon dolarlık azalma olmuştur.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Dönem kar-zarar kaleminde 2005 sonuna göre yüzde 35 oranında bir büyüme olmuştur. Ödenmiş sermayedeki artış ise yüzde 14,35 oranında olmuştur. İhtiyatlar kalemindeki artış yüzde 71,78 oranında gerçekleşirken, geçmiş yıllar zarar yüzde 95,7 oranında azalmıştır. Özkaynak toplamında ise bir önceki yıla göre yüzde 48,56 oranında bir büyüme meydana gelmiştir.

2004 yılında yüzde 5 düzeyinde olan özkaynaklar/toplam aktifler oranı 2005 yılında da yüzde 6,43 düzeyine yükselmiştir.

Tablo-34: ÖZKAYNAKLAR

	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay (%)	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Ödenmiş Sermaye	165.539	189.276	123.343.268	141.061.261	90,73	69,84
İhtiyatlar	15.135	26.067	11.277.103	19.426.889	8,30	9,62
Dönem Kar/Zarar	42.613	57.465	31.750.987	42.826.800	23,36	21,20
Geçmiş Yıllar Kar-Zarar	-40.848	-1.787	-30.435.884	1.331.793	-22,39	-0,66
Genel Toplam	182.439	271.021	135.935.474	201.983.157	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.4. Bilanço Dışı İşlemler

Bilanço dışı işlemler toplamı 2005 yılı sonuna göre dolar bazında yüzde 36,89 oranında artarak 256,4 milyon dolara ulaşmıştır. Taahhütlerin bilanço dışı işlemler içerisindeki payı 5,87 puan azalarak yüzde 37,61'e, akreditiflerin payı yüzde 17,55'den yüzde 13,51'e ve diğer gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerin payı yüzde 1,5'den yüzde 0,86'ya gerilemiştir. Diğer taraftan teminat mektuplarının bilanço dışı işlemler toplamı içindeki payı yüzde 37,47'den yüzde 48,02'ye yükselmiştir.

Tablo-35: BİLANÇO DIŞI İŞLEMLER (NAZIM HESAPLAR)

Gayri Nakdi Krediler ve Yükümlülükler	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay (%)	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Teminat Mektupları	94.170	165.197	70.166.158	123.115.964	37,47	48,02
Akreditifler	44.107	46.481	32.864.168	34.640.781	17,55	13,51
Diğer Gayri Nakdi Kredi ve Yükümlülükler	3.782	2.947	2.817.972	2.196.303	1,50	0,86
Taahhütler	109.291	129.369	81.432.829	96.414.518	43,48	37,61
Genel Toplam	251.350	343.994	187.281.127	256.367.566	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.5. Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörü sermaye yeterliliği rasyosu (SYR) 2005 yılı sonuna göre yüzde 19,65 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılındaki yüzde 15,76'lık SYR ile kıyaslandığı zaman 3,89 puanlık bir artış meydana gelmiştir. 2004 yılında 152.054 bin YTL olan özkaynaklar toplamı yüzde 71,27 oranında büyüyerek 260.431 bin YTL'ye ulaşmıştır. Sektörün özkaynak tutarını oluşturan alt kalemleri incelendiği zaman ana sermayenin 76.142 bin lira artarak 265.624 liraya ulaştığı, katkı sermayenin 6.038 bin liradan 39.699 bin liraya yükseldiği ve sermayeden indirilen değerler alt kaleminin ise 43.466 bin liradan 44.892 bin liraya yükseldiği gözlenmektedir. Ana sermayedeki büyüme yüzde 40,18, katkı sermayedeki büyüme yüzde 557,48 ve sermayeden indirilen değerler kalemindeki büyüme ise yüzde 3,28 olarak gerçekleşmiştir. Ana sermayedeki artışta ödenmiş sermaye ile yedek akçeler alt kalemlerinde meydana gelen artışlar etkili olmuştur.

Risk ağırlıklı kalemler toplamı bir önceki yıla göre önemli ölçüde değişmiştir. Bu kalem bir yıllık dönem içerisinde yüzde 37,51 oranında büyüyerek 964.659 bin liradan 1.326.523 bin ulaşmıştır. Risk ağırlığı yüzde 20 olan kalemler yüzde 9 oranında gelişerek 296.494 bine, risk ağırlığı yüzde 50 olanlar yüzde 71,82 oranında büyüyerek 199.681 bine ve risk ağırlığı yüzde 100 olan kalemler yüzde 54,18 oranında artarak 689.682 bin liraya yükselmiştir. Risk ağırlığı yüzde 50 ile 100 olan kalemler birlikte değerlendirildiği zaman büyümenin yüzde 57,82 oranına ulaşması dikkat çekmektedir. Kur riski hesaplamasında risk ağırlıklı kalemlere dahil edilen net pozisyon tutarı 140.666 bin liradır. Risk ağırlıklı kalemler toplamının artmasındaki esas etkinin risk ağırlığı yüzde 50 oranındaki kalemlerden olduğu anlaşılmaktadır.

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranlanması suretiyle elde edilen bankacılık sektörü sermaye yeterliliği rasyosu yasal oran olan yüzde 8'in üzerinde gerçekleşmiştir. SYR'nin bir önceki yıla göre artması, özkaynaklarda meydana gelen yüzde 71,27'lik artışın risk ağırlıklı kalemlerde yaşanan yüzde 37,51'lik artıştan daha hızlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo-36: SERMAYE YETERLİLİĞİ RASYOSU VE ALT KALEMLERİ

BANKACILIK SEKTÖRÜ		
	BİN YTL	
	Aralık 2004	Aralık 2005
Ana Sermaye	189.482	265.624
Katkı Sermaye	6.038	39.699
Sermayeden İndirilen Değerler	43.466	44.892
Özkaynak	152.054	260.431
Risk Ağırlıklı Kalemler Toplamı	964.659	1.326.523
a. Risk Ağırlığı % 0 Olan Kalemler	0	0
b. Risk Ağırlığı %20 Olan Kalemler	271.996	296.494
c. Risk Ağırlığı %50 Olan Kalemler	116.213	199.681
d. Risk Ağır. %100 Olan Kalemler	447.321	689.682
e. Kur Riski Hesaplamasında Mutlak Değeri Büyük Olan Net Pozisyon	129.129	140.666
SYSR %	15,76	19,65

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

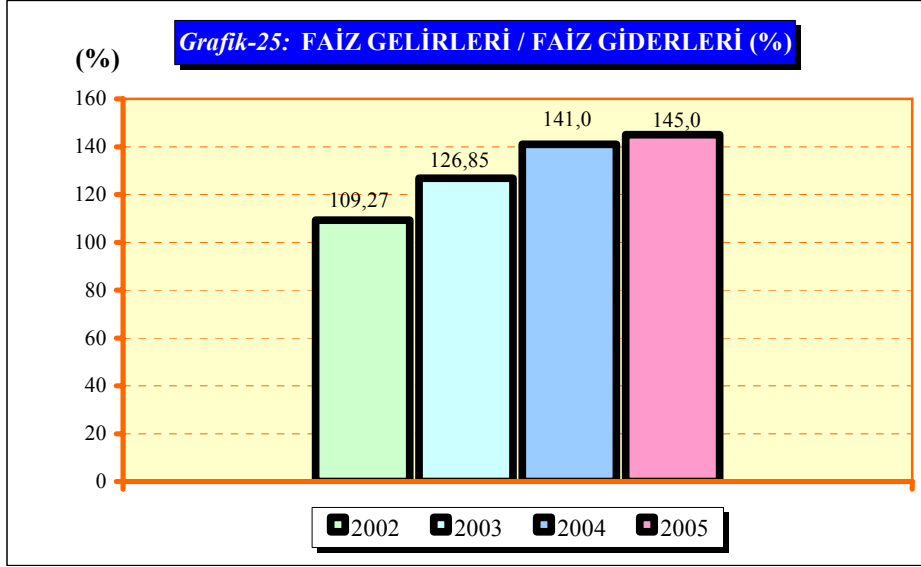
2.6. Gelir-Gider Yapısındaki Gelişmeler

Bankacılık sektörü vergi öncesi karlılığında bir önceki yıla göre önemli bir ilerleme olduğu gözlenmektedir. 2004 yılında 46,6 milyon dolar vergi öncesi kar eden bankacılık sektörü, 2005 yılı sonunda 51,8 milyon dolar vergi öncesi kar etmiştir. Bankacılık sektöründe faiz geliri ile faiz gideri arasındaki farkı ifade eden net faiz geliri ise 140,7 milyondan 152,4 milyona yükselmiştir. Dönem net karı 10,3 milyon dolar artarak 42,8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Faiz gelirlerinin gerek toplam gelirler içerisindeki payında gerekse hacminde bir önceki yıla göre önemli bir değişim meydana gelmemiştir. Bu durumun, kredi faiz gelirleri ile diğer faiz ve faiz benzeri kredilerde yaşanan artışa karşın bankalardan ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirlerindeki azalmanın hemen hemen aynı düzeyde olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Faiz gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı yüzde 89,15'den yüzde 89,56'ya yükseldiği gözlenmektedir. Bir önceki yıl 483,2 milyon dolar olan faiz gelirleri 2005'de 490,7 milyon dolar olmuştur. Faiz gelirleri alt kalemler bazında incelendiği zaman kredi faiz gelirleri ile diğer faiz ve faiz benzeri gelirlerde artış meydana gelirken takipteki alacaklar, bankalardan ve menkul kıymetlerden alınan faiz gelirlerinde belirgin azalmalar olduğu görülmektedir. 2005 yılında faiz gelirleri içerisinde en büyük payı 2004 yılında olduğu gibi yüzde 39 oranı ile diğer faiz ve faiz benzeri gelirler kaleminin aldığı gözlenmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam faiz giderleri 2005 sonuna göre 342,5 milyon dolardan 338,4 milyona, toplam giderler içindeki payı ise yüzde 69,12'den yüzde 68,21'e gerilemiştir. Faiz giderlerindeki bu azalmayı, esas itibarıyla makroekonomik iyileşmeye bağlı olarak faiz oranlarındaki gerileme belirlemiştir. Alt kalemler bazında bakıldığında, bankacılık sektörünün en büyük yabancı kaynağı olan mevduata verilen faizlerin, toplam faiz giderleri içinde payı yüzde 58'den yüzde 60'a artmış olup aynı zamanda en büyük faiz gideri kalemi olmuştur. Diğer faiz ve faiz benzeri giderler kalemi yüzde 33'den yüzde 35'e yükselirken, bankalara verilen faizler ise yüzde 7'den yüzde 6'ya gerilemiştir.

2004 yılı ile kıyaslandığı zaman 2005 yılında faiz gelirlerinin faiz giderlerini karşılama oranı yüzde 141'den yüzde 145'e yükselmiştir. Bu oranın yükselmesinde faiz gelirlerindeki yüzde ikilik artışa karşın faiz giderlerinde yüzde birlik azalma yaşanması neden olmuştur.

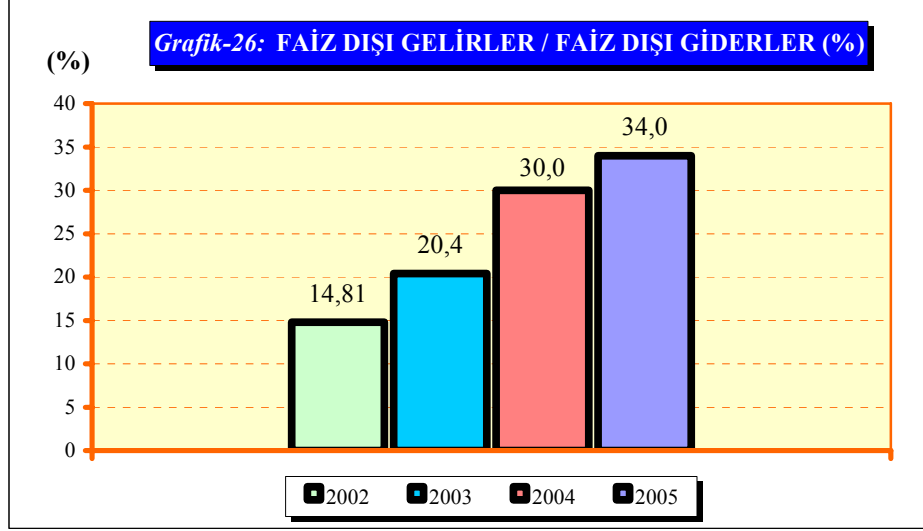

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Faiz dışı gelirler kalemi bu dönem içerisinde yüzde 17 oranında artmıştır. Toplam gelirler içindeki payı ise yüzde 7,60'dan yüzde 8,81'e yükselmiştir. Faiz dışı gelirler içinde en önemli payı yüzde 43 oranı ile diğer faiz dışı gelirler kalemi almaktadır. Bankacılık hizmetleri gelir kaleminin toplam faiz dışı gelirler içindeki payı ise seviyesini korumuş ve yüzde 38 olarak gerçekleşmiştir. Kredilerden alınan ücret ve komisyonların payında ise 1 puanlık bir düşüş olmuş ve yüzde 15'e gerilemiştir.

Faiz dışı giderler içinde ise en büyük paya yüzde 58'lik oran ile diğer faiz dışı giderler kalemi sahip bulunmaktadır. Bu payda bir önceki yıla göre 7 puanlık bir gerileme söz konusudur. Faiz dışı giderler içinde ikinci en büyük payı personel giderleri almaktadır. 2004 yılında yüzde 27 olan personel giderlerinin payı 2005 yılı sonunda yüzde 35'e ulaşmıştır. Verilen ücret ve komisyonlar, kıdem tazminatı provizyonları ve amortisman giderlerinde bir önceki yıla göre artış meydana gelmiştir.

Bu dönem içerisinde faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranı yüzde 30'dan yüzde 34'e yükselmiştir. Faiz dışı gelirler yüzde 17 oranında büyürken faiz dışı giderler toplamındaki büyüme sadece yüzde 3 oranında olmuştur.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-37: SEÇİLMİŞ KAR / ZARAR KALEMLERİ

A. Gelirler	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay (%)	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Faiz Gelirleri	648.517	658.489	483.210.640	490.750.480	89,15	89,57
Faiz Dışı Gelirler	55.282	64.750	41.190.671	48.256.073	7,60	8,81
Diğer Faiz Dışı Gelirler	23.698	11.929	17.657.402	8.890.296	3,25	1,62
Gelirler Toplamı	727.497	735.168	542.058.713	547.896.850	100,00	100,00
B. Giderler						
Faiz Giderleri	459.618	454.018	342.461.813	338.364.880	69,12	68,21
Faiz Dışı Giderler	183.302	189.753	136.578.496	141.416.750	27,57	28,51
Diğer Faiz Dışı Giderler	1.389	366	1.034.945	272.768	0,21	0,05
Provizyonlar (net)	20.647	21.467	15.384.099	15.998.658	3,10	3,23
Giderler Toplamı	664.956	665.604	495.459.353	496.053.060	100,00	100,00
Vergi Öncesi Kar	62.541	69.564	46.599.359	51.843.790		

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

2.7. Bankacılık Sektörü Riskleri ve Değerlendirmesi

Dünyadaki diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemiz bankacılık sektöründe de zaman zaman krizler yaşandığı bilinmektedir. Krizlerin bankacılık sektörü üzerindeki etkisinin asgari seviyede tutulabilmesinin yollarından biri de iç ve/veya dış gelişmelerin neden olduğu sektör içerisinde risklerin iyi tespit edilmesi ve buna göre yönetilebilmesine dayanmaktadır. KKTC Merkez Bankası bünyesinde bankacılık sektörüne yönelik bu çerçevede devam eden düzenleme çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Faaliyet raporunun bu bölümünde bankacılık sektörü risklerinin değerlendirilmesine yer verilmektedir.

2.7.1. Kredi Riski

2000 yılında meydana gelen bankacılık sektöründeki kriz sektörün kredi kullandırma eğilimini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönemde bankaların likit kalmayı tercih etmeleri nedeniyle kredi portföylerinde daralma meydana gelmiştir. Ancak 2002 yılından itibaren ekonomideki olumlu gelişmelerin yanı sıra kurlarda yakalanan istikrar ve faiz oranlarındaki gerilemeye bağlı olarak kredilerin sektör aktif toplamı içerisindeki payı artmaya başlamıştır. 2000 yılında yüzde 41,82 olan brüt krediler/toplam aktifler oranının, yapılan düzenlemelerin de etkisiyle 2002 yılına kadar yüzde 23,75'e kadar gerilediği, 2005 sonuna gelindiğinde ise yüzde 37,19'a yükseldiği gözlenmektedir. Kredilerdeki artış, bankaların portföylerindeki riske maruz değerlerin de artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla brüt kredilerin bankacılık sektörü aktif toplamı içerisindeki payının yükselmesi, kredi riskinin önemini artırıcı etki yapmaktadır.

Bir önceki dönemle kıyaslandığı zaman 2005 yılsonuna göre YTL/YP kredi kompozisyonu YTL krediler lehine artmıştır. 2004 yılsonunda yüzde 48/52 olan YTL/YP kredi oranı YP aleyhine değişerek 2005'de yüzde 55/45 YTL/YP oranına ulaşmıştır. YTL kredilerin YP kredilerden daha büyük olması, muhtemel kur artışlarının neden olabileceği kredi riskini olumsuz, yani azaltıcı etki yaratacağı düşünülmektedir.

Brüt tahsili gecikmiş alacakların brüt kredilere oranlanması suretiyle buluna takibe dönüşüm oranı 2005 sonunda yüzde 7,76 olarak gerçekleşmiş olup bir önceki yıla göre 2,55 puan azalmıştır. Bu düşüşte kur ve/veya faiz oranlarındaki gelişmelerin, borçlanan kesimin ödeme kabiliyeti üzerinde yaratmış olduğu olumlu etkiden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Buna karşın tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan karşılık tutarı artmıştır. 2004 sonunda ayrılan karşılık tutarının brüt tahsili gecikmiş alacaklara oranı yüzde 54,45 iken 2005 sonunda yüzde 58'e ulaşmıştır.

Sektörel bazda kredilerin miktarsal değişimi incelendiği zaman en önemli değişimin ticaret alt sektöründe olduğu görülmektedir. Bu alt sektörün kredi toplamı bir önceki yıla göre 126 milyon YTL artarak 314,9 milyon YTL'ye ulaşmıştır. İkinci en büyük artış 97,8 milyon YTL ile şahsi ve mesleki borçlar alt sektöründe ve üçüncü en büyük miktarsal artış ise 52 milyon YTL ile kamu kesiminde meydana gelmiştir. Oransal olarak kamunun toplam krediler içindeki payı azalırken diğer iki alt sektörün payında artış olmuştur. Bu iki alt sektörün müşteri bazında sayısının fazlalığı, teminatlarının yeterli olması kaydıyla, riskin dağılması dolayısıyla da azalmasına yardımcı olmaktadır. Kamu ve özel sektör ayırımına göre kullanılan kredilerin toplam kredilere oranı incelendiğinde yüzde 40/60 olan oranın 2005 sonunda özel sektör lehine geliştiği ve yüzde 35/65 oranına ulaştığı görülmektedir. 2000 yılı sonuna göre bu oranın yaklaşık yüzde 50/50 olduğu dikkate alındığı zaman önemli bir ilerlemenin kaydedildiği söylenebilir.

Sektörde ekonomideki iyileşmelere bağlı olarak kredi vadelerinin uzadığı gözlenmektedir. Özellikle konut kredilerinde vadelerin 15 yıla, taşıt kredilerinde ise 5 yıla kadar yayıldığı görülmektedir. Bu durum bir taraftan kredinin daha kolay geri ödenebilme kabiliyetini arttırırken, diğer taraftan aktif ve pasif arasındaki vade uyumsuzluğuna neden olmaktadır.

Bankacılık sektöründeki mevduatın hangi oranda yatırıma dönüştüğünü gösteren kredi/mevduat oranı 2000-2003 yılları arasında ciddi bir daralma içerisine girmiş ve yüzde 68,72'den yüzde 31,37'ye kadar gerilemiştir. 2004 yılından itibaren ise bu oranın artış trendine girdiği ve 2005 sonu itibarıyla yüzde 43,18'e ulaştığı görülmektedir.

Kredi yoğunlaşması bakımından incelendiğinde 2004 sonuna göre en fazla kredi kullandıran ilk beş bankanın toplam krediler içerisindeki payı yüzde 67,96 ve ilk on bankanın ise yüzde 88,66 iken bu oranların 2005 sonuna göre sırasıyla yüzde 71,82 ile yüzde 89,70'e ulaşmış bulunmaktadır. En fazla kredi kullandıran ilk beş bankanın TGA/Brüt Krediler oranı yüzde 6,99'dan yüzde 6,06'ya, ilk on bankanın payı da yüzde 9,36'dan yüzde 7,31'e gerilemiştir. En fazla kredi kullandıran ilk beş ve on bankanın toplam krediler içerisindeki payında meydana gelen artışa karşın bu bankaların TGA dönüşüm oranlarındaki gerileme olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Diğer taraftan en fazla kredi kullandıran ilk beş bankanın kredi/mevduat oranı yüzde 52,50'den yüzde 58,95'e, ilk on bankanın ise yüzde 40,02'den yüzde 47,92'ye yükselmiştir.

Tablo-38: BRÜT KREDİLERİN AKTİFLER İÇİNDEKİ PAYI

Yıllar	Bin YTL		Yüzde Pay (%)
	Brüt Krediler	Toplam Aktifler	
2000	399.041	954.211	41,82
2001	571.523	1.733.214	32,97
2002	614.814	2.588.805	23,75
2003	781.961	2.899.460	26,97
2004	1.173.316	3.708.432	31,64
2005	1.568.807	4.217.838	37,19

Tablo-39: KREDİLERİN TP-YP KOMPOZİSYONU

Yıllar	TGA Hariç-Bin YTL		TGA Dahil Bin YTL	
	TP	YP	TP	YP
2002	298.473	187.390	335.723	271.159
2003	345.504	314.029	369.940	407.688
2004	536.498	515.810	567.720	605.596
2005	799.192	647.945	867.111	701.696

Tablo-40: TAHSİLİ GEÇİKMİŞ ALACAKLARIN GELİŞİMİ

Yıllar	TGA Brüt	Brüt Krediler	Dönüşüm Oranı
2000	41.031	399.041	10,28
2001	119.468	571.523	20,90
2002	98.248	614.814	15,98
2003	119.613	781.961	15,30
2004	121.008	1.173.316	10,31
2005	121.670	1.568.807	7,76

Tablo-41: TGA İÇİN AYRILAN KARŞILIKLARIN GELİŞİMİ

Yıllar	Ayrılan Karşılık	TGA Brüt	Dönüşüm Oranı
2000	15.709	41.031	38,29
2001	30.704	119.468	25,70
2002	48.330	98.248	49,19
2003	54.805	119.613	45,82
2004	65.892	121.008	54,45
2005	70.567	121.670	58,00

Tablo-42: KAMU VE ÖZEL SEKTÖRE KULLANDIRILAN KRE. DAĞILIMI

Yıllar	Kamu Sektör		Özel Sektör	
	TP	YP	TP	YP
2000	32.757	168.728	64.951	132.605
2001	71.640	228.621	61.016	210.246
2002	146.229	157.952	74.748	235.885
2003	248.602	150.080	125.988	257.291
2004	343.450	137.096	224.781	467.989
2005	423.326	126.902	444.667	574.912

Tablo-43: BRÜT KREDİLER/MEVDUATA ORANI

Yıllar	Brüt Krediler	Toplam Mevduat	Dönüşüm Oranı
2000	399.041	580.714	68,72
2001	571.523	1.185.979	48,19
2002	614.814	1.899.965	32,36
2003	781.961	2.492.802	31,37
2004	1.173.316	3.208.140	36,57
2005	1.568.807	3.632.763	43,18

Tablo-44: TOPLAM KREDİLERİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

	Bin YTL					Yüzde Pay				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Kamu Kurum ve Kur.	300.251	304.181	398.683	480.547	550.228	52,54	36,64	51,00	36,64	35,07
Tarım	9.715	6.451	5.714	7.550	8.021	1,70	0,62	0,73	0,62	0,51
Maden. Ve Taş Ocakçılığı.	612	492	69	63	145	0,11	0,01	0,01	0,01	0,01
Sanayi	4.658	6.425	6.823	6.863	5.304	0,82	0,63	0,87	0,63	0,34
Nakliye ve Ulaşım	2.708	1.587	1.403	7.149	15.699	0,47	0,16	0,18	0,16	1,00
Ticaret	127.924	105.716	105.760	254.082	422.566	22,38	23,38	13,52	23,38	26,94
İhracat	669	1.689	4.139	2.048	1.157	0,12	0,23	0,53	0,23	0,07
Turizm	10.458	6.396	7.746	6.145	2.925	1,83	0,57	0,99	0,57	0,19
Bina ve İnşaat	13.426	28.048	25.358	34.524	69.648	2,35	3,16	3,24	3,16	4,44
Küçük Esnaf ve Zanaat.	13.786	16.162	21.134	58.162	45.135	2,41	4,27	2,70	4,27	2,88
Şah. ve Me. Borç. Ve Di.	82.340	128.179	199.975	316.183	447.342	14,41	30,33	25,58	30,33	28,51
İskonto Senetleri	4.976	9.488	5.157	-	637	0,87	0,00	0,65	0,00	0,04
Toplam Krediler	571.523	614.814	781.961	1.173.316	1.568.807	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tablo-45: SEÇİLMİŞ KREDİ RASYOLARININ BANKA YOĞUNLAŞMASI

BİN YTL %	2005			2004			2003			2002			2001			2000		
	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör	İlk 5 Banka	İlk 10 Banka	Sektör
Brüt Kredi Top.	1.126.786	1.407.264	1.568.807	797.439	1.040.305	1.173.316	585.148	710.269	781.961	458.376	563.812	614.814	405.617	500.479	571.523	278.731	349.595	399.041
Top. Br. Kre. %Pay	71,82	89,70	100,00	67,96	88,66	100,00	74,83	90,83	100,00	74,56	91,70	100,00	70,97	87,57	100,00	69,85	87,61	100,00
TGA/Top. Brüt Kredi	6,06	7,31	7,76	6,99	9,36	10,31	11,67	14,41	15,30	11,71	14,59	15,98	16,37	19,81	20,90	7,80	9,49	10,28
Kredi/Mev.	58,95	47,92	43,19	52,50	40,02	36,33	45,69	34,52	31,37	46,04	35,42	32,36	67,65	52,89	48,19	99,50	78,12	68,72

2.7.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, bilanço içi ve dışı hesaplarda tutulan pozisyonlarda, piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişimlerine bağlı olarak ortaya çıkan riskler nedeniyle zarar etme ihtimali olarak tanımlanabilmektedir.

Makroekonomik ortamdaki istikrarsızlık ve faiz oranlarındaki belirsizlik nedeniyle faiz riski sektörün karşı karşıya kaldığı en önemli risklerden biri olmuştur. Faiz oranlarındaki değişimleri tahmin etmek ve buna göre pozisyon almak çok zor olmakla beraber bu riskin iyi yönetilmesi durumunda bankalar için önemli bir kar kaynağı olmaktadır. 2005 yılı içerisinde daha önceki yıllara göre daha sınırlı olmakla beraber YTL faiz oranlarındaki düşüş devam etmiştir. YTL kredi faiz oranlarındaki düşüşün YTL mevduat faiz oranlarındaki düşüşten daha hızlı olduğu gözlenmekte olup bu durum faiz marjının da gerilemesine neden olmuştur. Yabancı para cinsinden faiz oranlarında, dolar hariç, önemli değişimler meydana gelmemiştir. Faiz oranlarındaki oynaklığın azalması risk açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Net faiz gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 8 oranında artmıştır.

Bankaların menkul kıymet portföyleri incelendiği zaman 2005 sonunda bir önceki yıla göre gerek YTL gerekse YP cinsinden değerlerinde önemli azalma meydana gelmiştir. YTL menkul kıymetler 213,5 milyondan 122,9 milyona, YP menkul kıymetler ise 69,7 milyondan 45,7 milyona gerilemiştir. Menkul kıymetlerin YTL ağırlıklı olması faiz oranlarında ve/veya kurlarda ters yönlü bir gelişme olmadığı sürece olumlu olarak değerlendirilebilir.

Bankacılık sektörü için önemli bir diğer risk faktörü kur riskidir. 2004 sonunda 23,4 milyon YTL olan kambiyo karları 2005 sonunda 10,8 milyon YTL'ye gerilemiştir. Sektörün kur riski yabancı para net genel pozisyonunun kapalı olması kur riski açısından olumlu bir durum arz etmektedir. Buna karşın sektör içerisinde açık pozisyon taşıyan bankaların olası kur dalgalanmalarına karşı duyarlılığı bulunmaktadır.

2.7.3. Likidite Riski

Likidite riski genel olarak nakit girişlerinde meydana gelen düzensizlikler sonucunda nakit çıkışlarını tam ve zamanında karşılayacak seviyede ve nitelikte nakit mevcuduna veya nakit girişine sahip olunamaması riskidir.

Sektörün likit aktifler/toplam aktifler oranı incelendiğinde 2004 yılında yüzde 46,30 olan oranın 2005 yılı sonunda yüzde 43,90'a gerilediği görülmektedir. Likit aktiflere menkul değerlerin ilave edilmesiyle birlikte toplam aktifleri karşılama oranında da gerileme olmuştur. 2004 sonunda yüzde 54,10 olan bu oran 2005'de yüzde 47,90 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlardaki gerilemede, bankaların kaynaklarını kredi şeklinde kullandırmayı tercih etmeleri etkili olmuştur.

Mevduatın bir önceki yılda olduğu gibi 3 aya kadar vadeli mevduatta yoğunlaştığı gözlenmektedir. 2005 sonuna göre 3 aya kadar vadeli mevduatın toplam mevduat içerisindeki payı 1,11 puan artarak yüzde 84,06'ya yükselmiştir. Bu durum mevduatlarla krediler arasında vade uyumsuzluğu yaratmaktadır.

2.8. Yasal ve İdari Düzenlemeler

Ekonomi ve Turizm Bakanlığı, KKTC Merkez Bankasının görüşünü de almak suretiyle, 39/2001 sayılı Bankalar Yasasının 46. maddesine istinaden 'Banka Müşterilerinin Kimliklerinin Belgelenmesine İlişkin Tebliğ' hazırlamış ve 22 Mart 2005 tarih ve 42 sayılı Resmi Gazetede yayımlamıştır. Bu tebliğle bankaların, kimliklerini belgelemeyen müşterileri adına mevduat, kredi ve her ne ad altında olursa olsun hesap açmaları, sözleşme düzenlemeleri, havale ve kambiyo hizmetleri ile diğer bankacılık ve mali hizmetleri vermelerine yasak getirilmiştir.

KKTC Merkez Bankası kamuya açıklanacak bilanço, kar/zarar cetveli ile ek mali tablolar ve bunlara ilişkin dipnot ve açıklamalara dair düzenleme yapmıştır.

KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu 41/2001 sayılı Merkez Bankası Yasasının 23. maddesine istinaden yasal karşılıklarla ilgili yeni bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte yasal karşılıklara tabi yükümlülükler ve dolayısıyla hesaplama şekli değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre 39/2001 sayılı Bankalar Yasası altında lisans alarak faaliyet gösteren bankaların, Tek

Düzen Hesap Planı ve kayıt düzeni esas alınarak bulunacak toplam pasiflerinden 28 Ekim 2005 tarihli kararda ayrıntıları verilen hesapların indirilmesi sonucunda ortaya çıkacak tutarların, bankanın YTL ve yabancı para yükümlülüklerini oluşturacağı belirtilmektedir. Bu karara 04 Ocak 2006 tarih ve 2 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 27 Aralık 2005 tarih ve 575 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile geçici madde ilave edilmiş ve 571 sayılı karar ile birlikte okunması gerektiği belirtilmiştir. Geçici madde ile 575 sayılı kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce yurtdışından kullanılan kredilerin, vadeleri sonuna kadar yasal karşılığa tabi yükümlülükler arsına dahil edilmeyeceği karara bağlanmıştır. Bu kararın yürürlük tarihi de 31 Aralık 2005'dir.

3. MERKEZ BANKASI

3.1. Para Reformu: Yeni Türk Lirasına (YTL) Geçiş

3.1.1. Giriş

Türkiye Cumhuriyetinde yapısal ekonomik sorunların uzun yıllar mevcudiyeti ve enflasyon oranının çeşitli nedenlerle tek haneli rakamlara çekilememesi, bir başka değişle enflasyonla mücadelede başarılı olunamaması, TL'den sıfır atılması projesinin hayata geçirilmesinin önündeki temel engelleri oluşturmuştur. Para reformu yapan ülke uygulamalarına bakıldığı zaman bunun genellikle bir istikrar programıyla gündeme geldiği, düşük enflasyon oranları sağlanmadan yapılan para reformlarından istenilen sonuçların elde edilemediği ve para birimlerinin eski bol sıfırlı banknotlara döndüğü gözlenmektedir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti de 2001 yılından itibaren yeni bir istikrar programı uygulamaya koymuş ve olumlu sonuçlar almıştır. Somut bir örnek vermek gerekirse 2002 yılında yüzde 29,7 olan enflasyon oranı 2004 yılı sonuna göre yüzde 9,3'e gerilemiştir.

Diğer nedenler yanı sıra enflasyonla mücadeledeki başarı, para reformunun zamanlama açısından gündeme alınmasının temel nedenini oluşturmuştur. Bu reformdan sorumlu kurum olarak TC Merkez Bankası, Türk Lirasından altı sıfır atılması yoluyla Yeni Türk Lirasına geçiş zamanını 2005 yılının başı olarak belirlemiştir. 31 Ocak 2004 tarihinde TC Resmi Gazetesinde yayımlanan 'Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun' ile tarihindeki ilk para reformu operasyonunun yasal adımı atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti, dünyada parasından sıfır atan 50. ülkedir. Para reformunun süreç içerisinde etkisini kaybetmemesi veya işlevlerini yerine getirebilmesi için mali önlemlerin uygulanmasından taviz verilmemesi gerekmektedir.

3.1.2. Gerekçeler

TC Merkez Bankasının diğer ülke uygulamalarından da yararlanarak para reformunu gerçekleştirmiştir. Yeni Türk Lirası uygulamasına geçişin esas gerekçelerinden birini Türk Lirasının dünyadaki en büyük küpürlü banknotun olması (20,000,000 TL) ve dolayısıyla TL'nin itibarını olumsuz etkilemesi oluşturmaktadır. Diğer önemli gerekçeler arasında sıfırı bol rakamların parasal değer olarak yazılmasında ve ifade edilmesinde, vezne işlemlerinde, muhasebe ve istatistik kayıtlarında, bilgi işlem programlarında, ödeme sistemlerinde, fiyat etiketlemelerinde ve benzin pompalarından taksimetrelere kadar günlük hayatta birçok alanda olumsuzluklar yaratması gösterilmektedir.

3.1.3. Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Bilindiği gibi 41/2001 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasının 49. maddesi, ülkemizdeki tedavülü zorunlu para biriminin Türk Lirası olduğunu ve sınırsız ödeme gücüne haiz olduğunu düzenlemektedir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılacak olan para reformu çalışmalarına benzer çalışmalar ülkemizde de yapılmıştır. Paradan altı sıfır atılması operasyonunun başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için yapılan çalışmaları dört ana başlık altında belirtmek mümkün olup bunlar koordinasyon çalışmaları, yasal düzenlemeler, teknik hazırlıklar ve tanıtım amaçlı çalışmaları içermektedir.

Çalışmaların zamanında sonuçlandırılmasını sağlamak üzere KKTC Merkez Bankası, Maliye Bakanlığı, Ekonomi ve Turizm Bakanlığı, Devlet Planlama Örgütü ve KKTC Bankalar Birliği temsilcilerinin katılımı ile 'YTL Komisyonu' oluşturulmuş ve bu komisyonun çalışmaları Merkez Bankasınca koordine edilmiştir.

Paradan altı sıfır atılması amacıyla hazırlanan Yasa tasarısı taslağı Başbakanlığa gönderilmiş ve 11 Kasım 2004 tarih ve 167 sayılı Resmi Gazetede 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Tedavülde Bulunan Türk Lirasının Yeni Türk Lirasına Dönüştürülmesi Yasası' ismi altında yayımlanmıştır.

ATM'lerin, banknot sayım ve inceleme makineleri ile muhasebe sistemlerinin yeni para birimine uyumlu hale getirilmesi için ayrıntılı çalışmalar yapılmıştır. Hazırlık süreci içerisinde tanıtım amaçlı konferans, bilgilendirme toplantıları yapılmış, broşür ve afiş dağıtılmıştır. Türk Lirasından Yeni Türk Lirasına geçiş sürecinde nakit sorunu yaşanmaması için bankaların banknot talepleri alınmış ve buna göre dağıtılmıştır. Geçiş sonrasında altyapısal veya sistemik sorunlardan çok uygulayıcılardan kaynaklanan münferit aksaklıklar yaşanmıştır. Bu aksaklıklar da kısa sürede giderilmiştir.

Aralık 2005 sonu itibarıyla TL banknotların YTL banknotlarla değiştirilmesi süreci incelendiği zaman bunun çok büyük oranda tamamlandığı gözlemlenmektedir. Diğer taraftan kullanım amaçları ve saklama şekli dikkate alındığı zaman madeni paraların değişim süreci banknot değişim sürecine kıyasla, öngörüldüğü gibi daha yavaş devam etmektedir. Bu tespitlerden hareketle para değişim sürecinin başarılı olduğu söylenebilir.

Türk Lirasından altı sıfır atılması operasyonu ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, bu operasyonun madeni paraların, banknotların değiştirilmesi yanında enflasyonun kalıcı bir düşüş trendine girdiğinin ve istikrar ortamının sağlanmasında önemli adımlar atıldığının göstergesi olarak algılanmalıdır.

Ancak operasyondaki başarının devamının tamamen ekonomik istikrar programına bağlı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

YTL'YE GEÇİŞ ÇALIŞMALARI UYGULAMA TAKVİMİ

- KKTC Merkez Bankası koordinatörlüğünde, Maliye Bakanlığı, Ekonomi ve Turizm bakanlığı, Devlet Planlama Örgütü Müsteşarlığı ve KKTC Bankalar Birliği temsilcilerinden oluşan 'YTL Komisyonu' Mayıs 2004'de kurulmuştur.
- 30.6.2004 tarihine kadar Ödeme Kaydedici cihazlarda yapılacak değişikliklere ilişkin ilkelerin belirlenmesi hedeflenmiştir.
- 21 Temmuz 2004 tarihinde YTL ile ilgili yasa tasarısı taslağı Bakanlar Kuruluna gönderilmiştir. 13 Ağustos 2004 Tarih ve 119 Sayılı Resmi Gazete'de YTL ilgili yasa tasarısı yayımlanmıştır. Bilahare tasarı 11 Kasım 2004 tarih ve 167 sayılı Resmi Gazete'de 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Tedavülde Bulunan Türk Lirası'nın Yeni Türk Lirası'na Dönüştürülmesi' adı altında yasalaşmıştır.
- 31.10.2004 tarihine kadar bilgisayar programlarının ve istatistiki verilerin YTL'ye uyumu hedeflenmiştir.
- 30.11.2004 tarihine kadar, Devlet Muhasebesi ve kayıt düzenine ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması, Muhasebe sistemlerinde ve bilgi işlem programlarında gerekli uyumlaştırma ve dönüşüm çalışmalarının yapılması.
- 3 Aralık 2004 tarihinde TC Merkez Bankası Başkanı Süreyya Serdengeçti'nin de konuşmacı olarak katıldığı YTL tanıtım konferansı düzenlenmiştir.14 Aralık 2004 tarihinde veznedar ve Kurumumuz elemanlarından oluşan yaklaşık 600 kişiye YTL güvenlik özellikleri ile ilgili konferans düzenlenmiş ve TC Merkez Bankası Banknot Matbaasından Gülşen Söyler konuşmacı olarak katılmıştır.Yakın Doğu Üniversitesinde 23 Aralık 2004 tarihinde YTL konusunda bir konferans verilmiş ve Merkez Bankası Başkanı Erdoğan Küçük konuşmacı olarak katılmıştır.
- Vergi mevzuatı gözden geçirilerek gerekli düzenlemelerin 31.12.2004 tarihine kadar yapılması hedeflenmiştir.YTL' ye geçişte sorun yaşanmaması için, Bankaların 31 Aralık 2004 ve 1 Ocak 2005 ile 3 Ocak 2005 tarihlerindeki YTL banknot talepleri alınmış ve dağıtım programı bu tarihlere göre değerlendirilmiştir.

TL'nin YTL'ye Dönüştürülmesi Yasası ile Birlikte:

- Türk Lirası ile Yeni Türk Lirasının birlikte tedavülü ve yeniden Türk Lirasına geçiş süresince konu ile ilgili uygulamalarda doğabilecek her türlü idari, mali ve hukuki sorunları önlemek amaçlanmıştır.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devletinin tedavüldeki para birimi 01.01.2005 tarihinden başlayarak Yeni Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Yeni Türk Lirasının alt birimi Yeni Kuruş olup bir Yeni Türk Lirası (YTL), Yüz Yeni Kuruşa (YKr) eşitlenmiştir.
- Bakanlar Kurulu, başka herhangi bir yasada aksine kural bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, yeniden Türk Lirasına geçişte tüm diğer yasalarda ve mevzuatta, idari işlemlerde, yargı kararlarında, her türlü hukuki muamelelerde, kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarındaki (banknotlar ve madeni paralar hariç) “Yeni Türk Lirası” ve “Yeni Kuruşta” kullanılan “Yeni” ibarelerini kaldırmaya ve uygulamaya ilişkin esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır.
- Türk Lirası değerler, Yeni Türk Lirasına dönüştürülürken Bir Milyon Türk Lirası (1.000.000 TL) eşitlenmiş, bir Yeni Türk Lirası (1 YTL) değişim oranı esas alınmıştır. Başka yasalarda aksine kural bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, Yeni Türk Lirası cinsinden yapılan işlemlerde yarım Yeni Kuruş ve üzerindeki değerler bir Yeni Kuruşa tamamlanacağı ve yarım yeni Kuruşun altındaki değerlerin dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.
- Başka yasalarda ve mevzuatta, idari işlemlerde, yargı kararlarında, her türlü hukuki muamelelerde, kıymetli evrak ve hukuki sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında “Türk Lirasına veya Liraya” yapılan atıfların, yukarıda belirtilen değişim oranında Yeni Türk Lirasına yapılmış sayılacağı ifade edilmiştir.
- Yetki alanına giren konulara göre Maliye işleriyle görevli Bakanlığa, Ekonomi işleriyle görevli Bakanlığa ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasına, Bakanlar Kurulunca onaylanması kaydıyla, tüzük yapma yetkileri verilmiştir.
- Halen tedavülde bulunan Türk Lirası banknotlar ile madeni paraların 01.01.2005 – 31.12.2005 tarihleri arasında, Yeni Türk Lirası banknotlarla ve yeni çıkarılacak madeni paralarla birlikte tedavülde bulunması mümkün kılınmıştır.
- Türk Lirası üzerinden düzenlenmiş her türlü hukuki sonuç doğuran esas belge veya belgelere, üzerindeki değerler baz alınarak, sadece yukarıda belirtilen değişim oranları üzerinden Yeni Türk Lirasına göre, 31.12.2005 tarihine kadar ek bir belge düzenlenmesi ve düzenlenen bu ek belgenin taraflarca esas belgeye ilave edilip birlikte işlem görmesinin kabul edilmesi halinde, ek belgenin her türlü vergi, resim, harç ve diğer yükümlülüklerden muaf tutulacağı; ek belge düzenlenmemesi halinde bu kapsamdaki belgelerde Türk Lirası ile ifade edilen miktarların 31.12.2005 tarihinden itibaren bu Yasanın belirlediği değişim oranları üzerinden Yeni Türk Lirasına dönüştürülmüş sayılacağı belirtilmiştir.
- 01.01.2005 – 31.12.2005 tarihleri arasında, bütün mal ve hizmet bedellerinin, Tüketicileri Koruma Yasasının 19’uncu maddesi çerçevesinde düzenlenecek etiket ve tarife listelerinde, Türk Lirası ve Yeni Türk Lirası üzerinden ayrı ayrı gösterilme zorunluluğu getirilmiştir

3.2. Yönetim Kurulu

Merkez Bankası Yasasınının 17. maddesinin üçüncü fıkrası ‘üyeler dört yıllık bir görev süresi için atanırlar. Her yıl Başkan dışındaki üyelerin dörtte biri yenilenir. Üyelerin görev süreleri sonunda yeniden atanmaları mümkündür’ şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye istinaden görev süresi sona eren Yönetim Kurulu üyesi Taşkent Atasayan 30.11 2005 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yeniden atanmıştır. Yönetim Kurulu’nun diğer üyeliklerini ise Vargın Varer ve Rifat Günay teşkil etmekte olup halen boş bir üyelik bulunmaktadır.

3.3. Kadro ve Personel Durumu

KKTC Merkez Bankasınının 2005 yıl sonuna göre kadro sayısı 101 personel olarak tespit edilmiştir. Faaliyet dönemi sonu itibarıyla bu kadroların yüzde 65’i dolu olup, kadrolu personel adedi 66 kişiden oluşmaktadır. Kadrolu personel sayısına 10 kişilik geçici personel ile özürlü personel istihdamı yasası çerçevesinde istihdam edilen 1 personel ilave edildiği zaman Kurumun toplam personel sayısı 77 kişiye ulaşmaktadır. 2005 yılı içinde Bankadan emeklilik nedeni ile toplam iki personel ayrılmış, ‘Özürlüleri Koruma Rehabilitasyon ve İstihdam Yasası’ çerçevesinde ise bir personel alınmıştır. Buna göre, 2004 yılı sonunda 78 kişi olan fiili personel sayısı 2005 yıl sonu itibarıyla bir kişi azalarak 77’ye düşmüştür.

Kurumun 77 kişilik personelinden 9’u yöneticilik hizmetleri sınıfında, 42’si genel hizmetler sınıfında, 7’si kitabet hizmetleri sınıfında, 8’i bedeni hizmetleri gerektiren yardımcı hizmetler sınıfında, 1’i diğer personel sınıfında ve 10’u geçici olarak görev yapmaktadır. Merkez Bankası personelinin hizmet gruplarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo-46: PERSONELİN HİZMET GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

HİZMET SINIFI	PERSONEL SAYISI	TOPLAM İÇİNDEKİ PAYI (%)
Yöneticilik	9	11,69
Genel	42	54,54
Kitabet	7	9,09
Bedeni Hizmetleri Gerektiren Yardımcı	8	10,39
Geçici	10	12,99
Diğer Personel	1	1,30
TOPLAM	77	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Toplam personel sayısının hesaplamasında yönetim kurulu üyeleri hariç tutulmuş, başkan ve başkan yardımcılarını dahil edilmiştir.

Personelin eğitim düzeyine göre dağılımı incelendiği zaman toplam 77 personelin 11'i yüksek lisans, 26'sı üniversite, 33'ü lise ve 7'si ilköğretim diplomasına sahiptir.

Yüksek lisans eğitim düzeyindeki 11 personelin 5'i yöneticilik, 4'ü genel hizmetler ve 2'si geçici hizmetler sınıfındaki elemanlardan oluşmaktadır. 26 kişilik üniversite diploması sahibi personelin ise 5'i yöneticilik, 13'ü genel hizmetler, 2'si kitabet ve 6'sı geçici hizmetler sınıfında bulunmaktadır. Lise mezunu personelin 25'i genel hizmetler, 5'i kitabet hizmetleri, 2'si bedeni hizmetler gerektiren yardımcı hizmetlerde ve 1'i ise özürhükleri koruma rehabilite ve istihdam yasası çerçevesinde görevlerini ifa etmektedirler. İlköğretim mezunlarının 6'sı bedeni hizmetler, 1'i ise geçici olarak görevlerini devam ettirmektedirler.

Personelin eğitim düzeyine göre dağılımının toplam içindeki yüzde payları incelendiğinde, yüksek lisanslı personel sayısının toplam personel sayısı içindeki payının yüzde 14,29, üniversite mezunu personel sayısının payı yüzde 33,76, lise mezunlarının payının yüzde 42,86 ve ilköğretim mezunlarının payının ise yüzde 9,09 olduğu görülmektedir.

Tablo-47: PERSONELİN EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI

HİZMET SINIFI	İLKÖĞRETİM	LİSE	ÜNİVERSİTE	YÜKSEK LİSANS	TOPLAM
Yöneticilik	---	---	5	5	10
Genel	---	25	13	4	42
Kitabet	---	5	2	---	7
Bedeni Hizmetleri Gerektiren Yardımcı	6	2	---	---	8
Geçici	1	---	6	2	9
Diğer Personel	---	1	---	---	1
TOPLAM	7	33	26	11	77
Toplam İçindeki Pay (%)	9,09	42,86	33,76	14,29	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.4. Eğitim Faaliyetleri

2005 yılındaki eğitim faaliyetlerine 30 personel yurtdışında, 22 personel ise Banka ve yurtiçinde katılmıştır. Yurtdışı eğitim programlarına yöneticilik hizmetlerinden 5, genel hizmetlerden 15, kitabet hizmetlerinden 3 ve geçici personelden ise 7 kişi iştirak etmiştir. Banka ve yurtiçi eğitimlerden ise 2'si yöneticilik, 13'ü genel hizmetler, 2'si kitabet hizmetleri ve 5'i geçici olmak üzere toplam 22 personel yararlanmıştır. Yurtdışı eğitim programlarına yöneticilik hizmetlerinden 1 kişi 3, 2 kişi 2 ve 2 yönetici ise 1'er kez, genel hizmetler sınıfından 1 kişi 3, 4 kişi 2, 10 kişi 1'er kez, kitabet hizmetleri sınıfından 3 kişi 1'er kez, geçici personelden 3 kişi 2'şer, 4 kişi ise 1'er kez olmak üzere toplam 43 kez yurtdışı programlara katılım sağlanmıştır.

Banka içi eğitim programı kapsamında personele Türk bankacılık sektörünün tanıtımı, BDDK, kuruluşlar, uzaktan gözetim, mali durum analizi, mevzuata uygunluk ve denetim, banka ve sektör bazında üretilen raporlar, kuruluş yetkilendirme ve izin işlemleri ile değerlendirme ve uygulama işlemleri' konusunda eğitim olanağı sağlanmıştır. Yurtdışı eğitim çalışmaları çerçevesinde ise personelin bilgi ve becerisinin artırılması, meslekteki gelişmeleri izlemesi ve kendisini yenilemesi amacıyla kurs ve seminerlere katılma imkanı yaratılmıştır.

Tablo-48: EĞİTİM PROGRAMLARI VE KATILIM

HİZMET SINIFI	Yurtdışı	Banka ve Yurtiçi
Yöneticilik	5	2
Genel	15	13
Kitabet	3	2
Yardımcı	0	0
Geçici	7	5
Toplam	30	22

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.5. Bilgi Sistemleri ve Teknik Donanım Çalışmaları

Bilgi sistemleri, Türk Lirasından yeni Türk Lirasına geçiş çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Sistemin Yeni Türk Lirasına dönüşümünü zamanında ve sorunsuz bir şekilde gerçekleştirebilmek için TC Merkez Bankası'ndan da sağlanan teknik destekle çalışmalar yapılmıştır. 2005 yılının başı itibarıyla, Kurumumuzdaki Yeni Türk Lirasına dönüşüm ve uyumunda herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır. Yıl içerisinde Yeni Türk Lirasına geçiş çalışmaları devam etmiş ve işlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır.

3.6. Kuruluş, Yetkilendirme ve İzin Faaliyetleri

Bankalar Yasası gereğince bankaların kuruluş, hisse devri, şube açma ile birleşme ve devir işlemlerine dair izinler Merkez Bankası tarafından verilmektedir.

KKTC Merkez Bankası, 39/2001 sayılı Bankalar Yasası'nın 40. maddesi ve bu madde hükmüne dayanılarak çıkarılan 'Bankaların Birleşme ve Devir Tebliği' hükümleri uyarınca, Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd. ve Akdeniz Garanti Bankası Ltd. Genel Kurullarında alınan , Devir yolu ile Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd. bünyesinde birleşme kararlarının onaylanmasına ve alınan kararların resmi Kabz Memurluğu ve şirketler Mukayyitliği nezdinde tescil edilebilmesine ilişkin olarak, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulunun, 27 Temmuz 2005 tarih ve 561 sayılı kararı ile onay verilmiş ve 28 Temmuz 2005 tarih ve 127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

3.7. Bilanço Açıklaması

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde tedavülde bulunan Türk Lirası 39/2004 sayılı Yasa ile 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Yeni Türk Lirası ile değiştirilmiş olup bu tarihten itibaren bilançoda gösterilen büyüklükler YTL cinsinden ifade edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla 2005 yılı ile karşılaştırma yapılabilmesi için 2004 ve daha önceki yıllara ait değerler YTL cinsinden gösterilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası bilanço büyüklüğü 2005 yıl sonuna göre YTL bazında yüzde 18,05, dolar bazında ise yüzde 18,08 oranında gelişme göstermiştir. Dolar bazındaki bu artışta, mevduatların artmasının yanı sıra 2005 yılı içinde ABD dolarının Yeni Türk Lirası karşısında değer kaybetmesi de etkili olmuştur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 2005 yılında göstermiş olduğu faaliyetleri sonucunda oluşan bilançosu seçilmiş ana hesaplar itibarıyla aşağıda sunulmuştur.

Tablo-49: KKTC MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU

		BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay		Yüzde Değişim	
AKTİF		2004	2005	2004	2005	2004	2005	YTL	ABDS
1	Nakit Değerler ve Bankalardan Ala.	337.377	434.204	251.379.927	323.598.152	37,42	40,80	28,70	28,73
2	Menkul Değerler Cüzdam	336.591	369.679	250.794.278	275.509.763	37,34	34,74	9,83	9,85
3	Krediler (Toplam)	160.764	166.085	119.785.411	123.777.761	17,83	15,61	3,31	3,33
	-Kamu*	158.753	138.103	118.287.013	102.923.685	-	-	-13,01	-12,99
	-Bankacılık	1.073	3.510	799.493	2.615.889	-	-	227,01	227,08
	-TMSF	938	24.472	698.905	18.238.187	-	-	2.509,34	2.509,93
4	Sabit Kıymetler (net)	375	534	279.413	397.973	0,04	0,05	42,41	42,44
5	Takipteki Alacaklar (net)	5.081	2.153	3.785.858	1.604.561	0,57	0,20	-57,62	-57,61
6	Diğer Aktifler	61.328	91.604	45.695.552	68.269.489	6,80	8,60	49,37	49,40
	TOPLAM	901.516	1.064.259	671.720.438	793.157.699	100,00	100,00	18,05	18,08
		BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay		Yüzde Değişim	
PASİF		2004	2005	2004	2005	2004	2005	YTL	ABDS
1	Kamu Mevduatı	79.737	109.065	59.412.115	81.282.605	8,85	10,25	36,78	36,81
2	Bankalar Mevduatı	383.870	443.177	286.021.906	330.285.437	42,58	41,64	15,45	15,48
3	Diğer Mevduat	13.723	19.675	10.225.020	14.663.139	1,52	1,85	43,37	43,40
4	Yasal Karşılıklar	326.342	367.845	243.157.738	274.142.942	36,20	34,56	12,72	12,74
5	Fonlar	8.227	6.690	6.129.946	4.985.840	0,91	0,63	-18,68	-18,67
6	Dış Krediler	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Diğer Pasifler	5.027	92	3.745.623	68.565	0,56	0,01	-98,16	-98,16
8	Özkaynaklar	84.590	117.715	63.028.090	87.729.170	9,38	11,06	39,16	39,19
	TOPLAM	901.516	1.064.259	671.720.438	793.157.699	100,00	100,00	18,05	18,08

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

(*) Hazine Kefaletine haiz bonolar üzerine avans tutarı dahil edilmiştir.

3.7.1. Aktif Hesaplar

3.7.1.1. Nakit Değerler ve Bankalardan Alacaklar

Altın, kasa ve bankalardan alacaklar (yurtiçi ve yurtdışı) kalemlerinden oluşan bu hesabın bakiyesi 2005 yıl sonuna göre 323,6 milyon dolardır. Bir önceki yıla göre 72,2 milyon dolarlık bir artış olmuştur.

3.7.1.2. Menkul Değerler Cüzdanı

Türkiye Cumhuriyeti Hazinesinden alınan devlet tahvilleri ile hazine bonolarından oluşan bu hesap, 2004 yılında 250,8 milyon dolar bakiye gösterirken, alışı yapılan menkul kıymetler sonucu 2005 yılında 275,5 milyon dolar bakiyeye ulaşmış bulunmaktadır.

3.7.1.3. Krediler (Toplam)

Kamu kesimine (Hazine), bankacılık sektörüne ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) kullanılan kredilerin bakiyesini oluşturan bu hesabın 2005 sonunda 123,8 milyon dolar olduğu görülmektedir. Bir önceki yıla göre toplam krediler dolar bazında yüzde 3,33 oranında artmıştır. Kamu kesimi kredilerinde 15,4 milyon dolar azalış olmasına karşın, bankacılık sektörüne kullanılan kredilerde 1,8 milyon dolar, ve TMSF'ye kullanılan kredilerde ise 17,5 milyon dolar artış olmuştur. Toplam kredilerin aktif içindeki payı 2004 yılında yüzde 17,83 iken 2005'de bu payın yüzde 15,61'e gerilediği gözlenmektedir.

Hazineye kısa vadeli avans şeklinde veya hazine kefaletiyle kamu kesimine kullanılan kredilerin bakiyesini içeren kamu kredileri (Hazineden Alacaklar) hesabının 2005 sonunda Yeni Türk lirası bazında 158,7 milyon liradan, yüzde 13,01 oranında eksilerek 138,1 milyon liraya gerilemiştir. YTL'nin ABD doları karşısında değer kazanmasından dolayı dolar bazında yüzde 12,99 oranında azalarak 118,3 milyon dolardan 102,9 milyon dolara düştüğü görülmektedir.

Bankacılık sektörüne kullanılan krediler 2005 yılında 1,8 milyon dolar artarak 2,6 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Sektörel bazda incelendiği zaman bu kredilerin yüzde 86,40'ı sanayi, yüzde 13,30'u eğitim ve yüzde 0,30'u ise esnaf kesimine kullanılan kredilerden oluşmaktadır.

2004 yılında 0,7 milyon dolar olan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu hesabının bakiyesi 2005 yılında 17,5 milyon dolar artarak 18,2 milyon dolar olmuştur. Söz konusu bu artış aynı zamanda yüzde 2.509,93'lük bir değişimi ifade etmektedir.

3.7.1.4. Takipteki Alacaklar (Net)

2005 yıl sonuna göre 8,0 milyon dolarlık kredi alacağı için ayrılan karşılık tutarı 6,4 milyon dolar olup net 1,6 milyon dolar bakiye vermektedir. 2004 yılında ise 8,4 milyon dolarlık kredi alacağına karşılık ayrılan tutar 4,6 milyon dolar olup 3,8 milyon dolar bakiye arz etmekteydi. Takipteki alacaklar için ayrılan karşılık tutarı, tasfiye halindeki bankalara 2001 yılından önce kullandırılan reeskont kredilerinden kaynaklanmaktadır.

Duran değerler ve takas hesaplarının takip edildiği geçici diğer hesapların 2004 yılına göre 45,7 milyon dolar olan bakiyesi 2005 yılında 68,3 milyon dolara yükselmiştir.

Toplam aktiflerin TP-YP kompozisyonuna bakıldığı zaman 2004 yılında Türk lirası cinsinden aktiflerin toplam aktifler içindeki payının yüzde 48,83 olduğu ve 2005 yılında bu payın yüzde 54,69'a yükseldiği görülmektedir. Buna karşın yabancı para aktiflerin, bir önceki yıla göre 5,86 puan gerileyerek yüzde 45,31 düzeyine indiği gözlenmektedir.

Yeni Türk lirası cinsinden aktif hesapların kendi içindeki dağılımı bir önceki yıl ile kıyaslandığı zaman, nakit değerler ve bankalardan alacaklar kalemi 0,12 puan artarak yüzde 5,48'e yükseldiği, menkul değerler cüzdanı kaleminin 4,31 puan artarak yüzde 33,48'e yükseldiği, krediler kaleminin 0,39 puan azalarak yüzde 7,07'ye gerilediği ve takipteki alacaklar kaleminde bir değişiklik olmadığı diğer kalemlerin ise 1,82 puan artarak yüzde 8,66'ya gerilediği görülmektedir.

2005 sonuna göre yabancı para aktif kalemlerin dağılımı incelendiği zaman nakit değerler ve bankalardan alacaklar kalemi 3,25 puan artarak yüzde 35,32 menkul değerler cüzdanı kalemi 6,92 puan azalarak yüzde 1,25 ve krediler kalemi 1,83 puan daralarak yüzde 8,54 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo-50: TOPLAM AKTİFLERİN TP-YP KOMPOZİSYONU (%)

	2004		2005	
	TP	YP	TP	YP
Nakit Değerler ve Bankalardan Alacaklar	5,36	32,07	5,48	35,32
Menkul Değerler Cüzdanı	29,17	8,17	33,48	1,25
Krediler	7,46	10,37	7,07	8,54
Tahsili Gecikmiş Alacaklar (Net)	-	0,56	-	0,20
Diğer	6,84	-	8,66	-
TOPLAM	48,83	51,17	54,69	45,31

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.7.2. Pasif Hesaplar

Dolar bazında 2005 yıl sonu itibarıyla kamu, bankalar ve diğer mevduatı ifade eden mevduat toplamının, pasif toplamı içindeki payı 0,79 puan artarak yüzde 53,74'e, yasal karşılıklarının payı 1,64 puan azalarak yüzde 34,56'ya ve özkaynakların toplam pasif içindeki payı ise 1,68 puan artarak yüzde 11,06'ya ulaşmıştır. Buna karşın fonlar ve diğer pasiflerden oluşan toplam diğer pasifler kaleminin payı 1,46 puan azalarak yüzde 0,01 olmuştur.

Yukarıda belirtilen pasif kalemlerin gelişimi miktarsal olarak dolar bazında incelendiği zaman mevduatların 70,6 milyon dolar artarak 426,2 milyon dolara, mevduat munzam karşılıklarının 31,0 milyon dolar artarak 274,1 milyon dolara ve özkaynak toplamının 24,7 milyon dolar artarak 87,7 milyon dolara yükseldiği görülmektedir. Toplam diğer pasifler kalemi ise 4,8 milyon dolar azalarak 5,0 milyon dolara düşmüştür.

3.7.2.1. Mevduat

2005 yılında Bankanın ana fon kaynağı yine mevduat olmuştur. Bu kaynağın son yıllardaki artış eğilimini devam ettirdiği gözlenmektedir. Bankalar mevduatının toplam mevduat içindeki payı 2,93 puan eksilerek yüzde 77,49'a, kamu mevduatının payı ise 2,37 puan artarak yüzde 19,07'ye ulaşmıştır. Diğer mevduatın payı 0,56 puan artarak yüzde 3,44 olmuştur. Söz konusu bu artış KKTC Merkez Bankasının uygulamakta olduğu faiz politikasından kaynaklanmaktadır. Kurumumuz, bankalara ait Yeni Türk lirası serbest hesaplara, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın gecelik faiz oranlarına yakın oranlar tatbik etmekte ve bu suretle paranın yurtiçinde değerlendirilmesine ortam yaratmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra mevduat munzam karşılık oranlarında indirimler yapılmak suretiyle bankaların kullanılabilir fonlarının artmasına ve piyasaya likidite sağlanmasına olanak sağlanmaktadır. Belirtilen bu nedenlerin yanı sıra sisteme yurtdışından para girişi mevduat hacminin artmasında etkili olmuştur.

3.7.2.2. Mevduat Munzam Karşılıkları

Bankanın ikinci büyük kaynağını oluşturan munzam karşılıklar kalemi toplamda yüzde 12,74 oranında artarak 274,1 milyon dolara ulaşmıştır. 31,0 milyon dolarlık artışa tekabül eden bu yükselişin 27,6 milyon dolarlık kısmı Yeni Türk lirası mevduat munzam karşılıklarından, 3,4 milyon dolarlık kısmı ise yabancı para mevduat munzam karşılıklarından kaynaklanmaktadır.

Bu dönem içerisinde Yeni Türk lirası mevduat munzam karşılıklarının toplam munzam karşılıkları içindeki payı 5,40 puan artarak ve yüzde 46,67 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı para mevduat munzam karşılıklarının toplam munzam karşılıklar içindeki payında ise doğal olarak Yeni Türk Lirası munzam karşılıkların tersi olmuş ve 5,40 puan azalarak yüzde 53,33 düzeyine gerilemiştir. Merkez Bankası tarafından munzam karşılık oranlarında yapılan kademeli indirimlere rağmen, munzam karşılık hesap bakiyelerinin seviyelerinde azalma meydana gelmemesinin nedenleri arasında sektöre duyulan güvenin artarak devam etmesi ve ekonomik faaliyetlerdeki canlanmaya dayanmaktadır.

3.7.2.3. Özkaynaklar

2005 yıl sonuna göre 87.7 milyon dolar olan bu hesabın bakiyesi bir önceki yıla göre yüzde 39,19 oranında bir büyümeyi ifade etmektedir. Bu büyümede, 2005 yıl sonuna göre karlılık performansında meydana gelen yüzde 74,70 oranındaki artışın etkili olduğu anlaşılmaktadır. Özkaynakların 2004 yılında yüzde 9,38 olan aktif toplamı içindeki payı 2005 sonunda yüzde 11,06'ya yükselmiştir.

Toplam pasiflerin TP-YP kompozisyonuna bakıldığı zaman, Yeni Türk Lirası cinsinden kalemlerin ağırlığının yüzde 45,13'den yüzde 51,25'e yükseldiği görülmektedir. Yabancı para kalemlerin ağırlığında ise eksilme olduğu ve yüzde 54,87'den, Yüzde 48,75'e gerilediği gözlenmektedir. Mevduatın, toplam pasifler içindeki TP-YP dağılımı incelendiğinde, Yeni Türk lirası cinsinden mevduat yüzde 19,90'dan, 24,05'e yükselmiş, yabancı para cinsinden mevduat ise yüzde 33,05'den yüzde 30,32'ye gerilemiştir. Mevduat munzam karşılıkları kalemi ise Yeni Türk lirasında 1,19 puan artmış, yabancı parada ise 2,83 puan azalmıştır.

Tablo-51: TOPLAM PASİFLERİN TP-YP KOMPOZİSYONU (%)

	2004		2005	
	TP	YP	TP	YP
Mevduat	19,90	33,05	24,05	30,32
Mevduat Munz.Karş.	14,94	21,26	16,13	18,43
Diğer	0,91	0,56	0,01	--
Özkaynaklar	9,38	---	11,06	--
TOPLAM	45,13	54,87	51,25	48,75

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.8. 2005 Yılı Kar-Zarar Hesabı

2005 yılında Merkez Bankasının karı, 2004 yılına göre 16,5 milyon dolar artarak 36,1 milyon dolara ulaşmıştır. Bankanın toplam gelirlerindeki yüzde 6,5'lik azalmaya karşın toplam giderlerde yüzde 32,8'lik daralma yaşanmıştır.

2005 yılında toplam gelirlerin yüzde 60,96'lık kısmı Yeni Türk Lirası işlemlerinden sağlanmış olup toplam gelirler içerisindeki en büyük paya sahip olma özelliğini korumuştur. Bu oran 2004 sonunda yüzde 61,30 olarak gerçekleşmişti. Bu gelişmede Yeni Türk Lirası cinsinden MDC faiz gelirleri etkili olmuştur. Bu kalemi yüzde 22,78'lik payla alınan faizler kalemi izlemektedir. Üçüncü en büyük paya sahip kambiyo karları kaleminin yüzde 18,31 olan payı kur ve paritelerdeki gelişmelere bağlı olarak 2005 sonunda yüzde 16,18'e gerilemiştir.

Verilen faizlerin toplam giderler içindeki payı 0,49 puan azalarak yüzde 39,51 olarak gerçekleşmiştir. Faizlerin yüzde 62,54'lük kısmı mevduat, yüzde 37,46'lık kısmı ise yasal karşılıklara ödenmiştir. Bu oranlar 2004 yılında sırasıyla yüzde 61 ve yüzde 34 olarak gerçekleşmişti. İkinci en büyük paya sahip olan kambiyo zararları kaleminin toplam giderler içindeki payı ise yüzde 28,48'den yüzde 4,53'ye gerilemiştir. Kambiyo karlarındaki yüzde 2,13'lük daralmanın, yüzde 23,96'lık kambiyo zararlarındaki daralmadan çok daha az hızda olduğu gözlenmektedir.

Tablo-52: KKTC MERKEZ BANKASI KAR-ZARAR TABLOSU

GELİRLER	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay		Yüzde Değişim	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	YTL	ABDS
Kambiyo Karları	21.049	17.381	15.683.630	12.953.495	18,31	16,18	-17,42	-17,40
Türk Lirası İşlemleri Karları	70.459	65.498	52.499.069	48.813.534	61,30	60,96	-7,04	-7,02
Alınan Faizler	23.419	24.470	17.449.519	18.236.697	20,37	22,78	4,49	4,51
Çeşitli Karlar	19	86	14.157	64.093	0,02	0,08	353,86	353,97
TOPLAM	114.946	107.435	85.646.375	80.067.819	100,00	100,00	-6,53	-6,51
GİDERLER	BİN YTL		ABDS		Yüzde Pay		Yüzde Değişim	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	YTL	ABDS
Personel Giderleri	2.864	3.306	2.133.969	2.463.855	2,49	3,08	15,40	15,43
İdari Giderler	181	216	134.863	160.978	0,16	0,20	19,43	19,46
Banknot ve Efektif Sigorta Primleri	2.903	3.498	2.163.028	2.606.946	2,53	3,26	20,52	20,55
Kasadaki TL ve Efek, Sig. Primleri	1.200	2.000	894.121	1.490.535	1,05	1,86	66,67	66,70
Verilen Faizler	45.989	42.450	34.266.448	31.636.608	40,01	39,51	-7,70	-7,68
Kambiyo Zararları	32.739	4.861	24.393.860	3.622.746	28,48	4,53	-85,15	-85,15
Şüpheli Alacaklar Karşılığı	1.082	2.402	806.199	1.790.133	0,94	2,24	122,01	122,06
Amortismanlar	61	89	45.451	66.329	0,05	0,08	47,06	47,10
Sair Giderler ve Zararlar	208	198	154.981	147.563	0,18	0,18	-5,00	-4,98
Kar	27.719	48.415	20.653.454	36.082.128	24,11	45,06	74,67	74,70
TOPLAM :	114.946	107.435	85.646.375	80.067.819	100,00	100,00	-6,53	-6,51

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.9. Yasal ve İdari Düzenlemeler

Özelde bankacılık sektörü genelde ise ülke ekonomisi üzerinde etkisi olan ve 2005 yılında çıkarılan yasalar, idari düzenlemeler, tarih ve açıklama yapılmak suretiyle aşağıda sunulmuştur.

Tablo-53: BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER VE MERKEZ BANKASI İDARİ KARARLARI

22.03.2005 Banka müşterilerinin Kimliklerinin Belgelemesine İlişkin Tebliğ.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-54: BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR

27.01.05	Mevduat ve Kredi İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları ile İlgili Düzenleme.
11.01.05	TL Mevduata Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
28.02.05	TL ve Döviz Reeskont Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
10.03.05	TL Mevduata Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
29.03.05	Döviz Mevduatlarına Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
29.03.05	TL Reeskont Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
29.03.05	TL ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
29.04.05	Sözleşmeler Yasası'na Göre TL ve Döviz Mevduat Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
29.04.05	Mahkemeler Yasası'na Göre TL ve Döviz Mevduat Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
02.06.05	TL ve Döviz Mevduata Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
02.06.05	TL Reeskont Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.07.05	K.Vakıflar Bankası Ltd. ile Akdeniz Garanti Bankası Ltd.'in Devir Yolu ile K.Vakıflar Bankası Ltd. Bünyesinde Birleşmesi.
23.09.05	Reeskont ve Avans İşlemlerinde, Yıllık Faiz Oranlarının Uygulama Şeklinin Belirlenmesi.
14.10.05	TL Mevduata Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	Döviz Mevduatlarına Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	TL Reeskont Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	Sözleşmeler Yasası'na Göre TL Mevduat Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	Mahkemeler Yasası'na Göre TL Mevduat Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.10.05	Reeskont Kredi Limitinin Azami, Banka Özkaynağının %50'si Olarak Belirlenmesi.
28.10.05	Yasal Karşılıklarla İlgili Düzenlemelerin Belirlenmesi.
13.12.05	TL Mevduata Uygulanan Faiz Oranlarının Değiştirilmesi.
27.12.05	Yasal Karşılıklarla İlgili Düzenleme Kararına İlave Geçici Madde Eklenmesi.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

3.10. ÖDEME SİSTEMLERİ

3.10.1. Giriş

Ödeme sistemleri, ekonomik birimler arasında mal ve hizmetlerin değişimini kolaylaştıran araçları, kurumsal ve örgütsel çatıyı, işletim süreçlerini ve haberleşme ağını kapsamaktadır. Bu sistemlerin önemi ise özellikle mali sektörde üstlendikleri rollerden kaynaklanmaktadır. Mali sistem içinde finansal risklere, güvenilirliğe, hızlılığa ve teknolojik gelişmeye yönelik reformlar sonrasında ödeme sistemlerinde de bu reformlara uygun değişimlerin yapılması zorunlu bir hal almaktadır. Ödeme sistemlerinin kurulması ile fon aktarımlarında etkinliğin sağlanması, ödeme riskinin minimum düzeye indirilmesi, fon yönetiminde kolaylık sağlanması ve sisteme yeni hizmetler sunma imkanı vermesi amaç edinilmektedir. Geleneksel ödeme sistemleri arasında banknot ve çek bulunurken, modern sistemler arasında ATM/POS, kredi kartları, eft, swift, elektronik takas odası ve telefon/internet bankacılığı v.b. sistemler bulunmaktadır.

3.10.2. Mevcut Durum

Ülkemizde ödeme/mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlenmesini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek Bankamız görevleri arasında yer almaktadır. Swift ve eft hariç diğer araçlar sistemde ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Banknot, çek ve son zamanlarda kredi kartları en yaygın şekilde kullanılan araçlardır.

Bilindiği gibi ülkemizde tedavülü zorunlu para birimi olarak Yeni Türk Lirasının (YTL) bir ödeme aracı olarak piyasaya tedavül edilmesi veya değiştirilmesi işlemleri Merkez Bankası tarafından yapılmaktadır. Bunun yanı sıra yurtiçindeki çek veya çek yerine geçen evrakın Takas Odasına üye bankalar aracılığıyla hesaben ödenmesi işlemlerinin yürütülmesi de Merkez Bankasınca sağlanmaktadır. Mevcut durumda çek takas işlemleri manuel ortamda gerçekleştirilmektedir.

3.10.3. Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler

Takas Odası nezdindeki faaliyetlerin otomasyona geçmesine yönelik olarak Bankalar Birliği bir süreden beri çalışma yapmaktadır. Bu çalışmayla çek takas işlemlerinin manuel yerine elektronik ortamda değiştirilmesi amaçlanmaktadır. RTGS ve ACH ödeme sistemlerinin uygulamaya konması halinde ödeme standartlarında da değişikliğe gidilmesi zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Örneğin halen kullanımda bulunan çeklerin manyetik ortamda işlem görebilmesi için elektronik çek kodlama sistemine geçilmesi gerekecektir. Yurtiçi ve yurtdışı teknolojik gelişmeler ve rekabete uygun sistemlerin kurulması için gerekli ön çalışmalar ayrıca devam etmektedir.

Tablo-55: KKTC MERKEZ BANKASI 31.12.2005 BİLANÇOSU (YTL)

AKTİF	TÜRK LİRASI HESAP TUTARI	YABANCI PARA HESAP TUTARI	TÜRK LİRASI HESAP TOPLAMI	YABANCI PARA HESAP TOPLAMI	GENEL TOPLAM
I- DÖNER DEĞERLER					803.882.854,48
Kasa			215.945,55	43.645.032,50	
Altın			0	582.261,23	
Menkul Değerler Cüzdanı			356.328.235,00	13.350.910,00	
Bankalar Nezdindeki Mev.			58.081.780,48	295.487.013,69	
Hariçteki Muhabirler			0	36.191.676,03	
II- DURAN DEĞERLER					534.319,47
Gayri Menkuller			324,96		
Demirbaşlar			533.994,51		
III- KREDİLER					95.154.112,92
A- Kamu Sektörü			75.206.398,39	16.437.518,38	
a- Haz.Kıs. Va.Av.	66.805.323,53	0			
b- Haz.Kef.Ha.Bo.Üz.Av.	366.964,86	0			
c- Ha.Ke.Ha.Olma.Bo.Üz.Av.	8.034110,00	16.437.518,38			
B- Bankacılık Sektörü			10.333,35	3.499.862,80	
a- Sanayi	0	3.032.916,40			
b- Küçük Esnaf	10.333,35	0			
c- Eğitim	0	466.946,40			
IV- MUVAKKAT BORÇLULAR			46.072,58	0	46.072,58
V- DİĞER AKTİFLER					164.641.778,13
A- Borçlu Transituar Hes.			91.558.152,10	70.930.650,71	
B-Takipteki Alacaklar	19.732,18	10.764.891,62	0	2.152.975,32	
Takipteki Alacaklar Karş. (-)	-19.732,18	-8.611.916,30			
		TOPLAM	581.981.236,92	482.277.900,66	1.064.259.137,58

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-56: KKTC MERKEZ BANKASI 31.12.2005 BİLANÇOSU (YTL)

PASİF	TÜRK LİRASI HESAP TUTARI	YABANCI PARA HESAP TUTARI	TÜRK LİRASI HESAP TOPLAMI	YABANCI PARA HESAP TOPLAMI	GENEL TOPLAM
I - ÖZKAYNAKLAR					117.714.898,34
Sermaye			20.000.000		
Nominal Sermaye					
Ödenmemiş Sermaye					
İhtiyatlar			28.154.364,50		
Karşılıklar			21.145.268,26		
Kar			48.415.265,58		
II- YABANCI KAYNAKLAR					946.451.880,04
A- Kamu Sek.Mevd.			11.437.379,91	97.627.177,39	
a- Hazine Mevduatı	9.027.491,09	5.978.744,90			
b- Gen.Bütçe.İda.	2.409.870,92	91.648.432,49			
c- Katma Büt.İda.	17,90	0			
B- Bankacılık Sektörü Mev.			392.982.750,22	418.039.504,45	
a-Bankalar Mevduatı	221.320.266,86	221.843.483,25			
b- Yasal.Karşılıklar	171.662.483,36	196.182.603,20			
c-Bloke Paralar	0	13.418,00			
C- Muhtelif Mevduat			18.990.773,13	684.681,24	
a-Kuruluş ve Şahıs Mev.	264.442,72	0			
b-Diğer Mevduat	18.726.330,41	684.681,24			
D- Fonlar			4.190.374,70	2.499.239,00	
a- Mer.Bank.Fon.	57.687,82	0			
b- Hazineye Ait Fonlar	876.390,27	59.998,35			
c- Diğer Fonlar	3.256.296,61	2.439.240,65			
III- MUVAKKAT ALACAKLILAR			0	693,54	663,54
IV- DİĞER PASİFLER					91.665,66
Alacaklı Transitar Hes.			66.253,42	25.412,24	
		TOPLAM	545.382.429,72	518.876.707,86	1.064.259.137,58

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-57: KKTC MERKEZ BANKASI 31.12.2004 BİLANÇOSU (YTL)

AKTİF	TÜRK LİRASI HESAP TUTARI	YABANCI PARA HESAP TUTARI	TÜRK LİRASI HESAP TOPLAMI	YABANCI PARA HESAP TOPLAMI	GENEL TOPLAM
I- DÖNER DEĞERLER					673.968.044
Kasa			17.218	44.095.650	
Altın			0	503.981	
Menkul Değerler Cüzdanı			262.973.161	73.618.120	
Bankalar Nezdindeki Mev.			48.272.612	161.234.001	
Hariçteki Muhabirler			0	83.253.301	
II- DURAN DEĞERLER					375.199
Gayri Menkuller			346		
Demirbaşlar			374.853		
III- KREDİLER					160.763.902
A- Kamu Sektörü			67.172.289	92.518.191	
a- Haz.Kıs. Va.Av.	66.805.324	91.580.345			
b- Haz.Kef.Ha.Bo.Üz.Av.	366.965				
c- Ha.Ke.Ha.Olma.Bo.Üz.Av.		937.846			
B- Bankacılık Sektörü			97.259	976.163	
a- Tarım					
b- Ticari	0	335.525			
c- Sanayi	0	173.587			
d- Tasarruf Mev. Sig.Fonu	97.259	0			
e- Küçük Esnaf	0	467.051			
f- Eğitim					
IV- MUVAKKAT BORÇLULAR			38.492	0	38.492
V- DİĞER AKTİFLER					66.370.165
A- Borçlu Transituar Hes.			61.289.655		
B-Takipteki Alacaklar	19.732	11.290.023	0	5.080.510	
Takipteki Alacaklar Karş. (-)	-19.732	-6.209.513			
		TOPLAM	440.235.885	461.279.917	901.515.802

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-58: KKTC MERKEZ BANKASI 31.12.2004 BİLANÇOSU (YTL)

PASİF	TÜRK LİRASI HESAP TUTARI	YABANCI PARA HESAP TUTARI	TÜRK LİRASI HESAP TOPLAMI	YABANCI PARA HESAP TOPLAMI	GENEL TOPLAM
I - ÖZKAYNAKLAR					84.590.618
Sermaye			20.000.000		
Nominal Sermaye					
Ödenmemiş Sermaye			21.224.659		
İhtiyatlar					
Karşılıklar			15.647.138		
Kar			27.718.821		
II- YABANCI KAYNAKLAR					811.898.497
A- Kamu Sek.Mevd.			7.387.126	72.349.516	
a- Hazine Mevduatı	7.384.111	3.799.561			
b- Gen.Bütçe.İda.	2.998	68.549.955			
c- Katma Büt.İda.	17	0			
B- Bankacılık Sektörü Mev.			293.727.136	416.484.694	
a-Bankalar Mevduatı	159.054.556	224.801.759			
b- Yasal .Karşılıklar	134.672.580	191.669.514			
c-Bloke Paralar	0	13.421			
C- Muhtelif Mevduat			12.991.937	731.470	
a-Kuruluş ve Şahıs Mevd.	178.751	731.470			
b-Diğer Mevd.	12.813.186	0			
D- Fonlar			3.161.974	5.064.644	
a- Mer.Bank.Fon.	56.996	0			
b- Hazineye Ait Fonlar	266.895	263.571			
c- Diğer Fonlar	2.838.083	4.801.073			
E- Dış Krediler					
III- MUVAKKAT ALACAKLILAR			20	647	667
IV- DİĞER PASİFLER					5.026.020
Alacaklı Transitar Hes.			5.022.650	3.370	
		TOPLAM	406.881.461	494.634.341	901.515.802

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

4. TASARRUF MEVDUATI SİGORTA FONU

4.1. Giriş

Dünyada mevduatın korunmasına yönelik ülke uygulamaları incelendiği zaman bunları altı farklı seçenek altında toplamak mümkündür. Ülke ihtiyaçlarına, gelişmişliğine ve bankacılık sektörünün özelliklerine bağlı olarak bu seçenekler arasında mevduatın korunmasının açıkça reddedilip piyasa disiplinine güvenilmesi, bankanın tasfiyesi halinde mevduat sahiplerine kanunla belirlenmiş öncelik tanınması, belirsiz sigorta kapsamı, gizli garanti, açık ancak sınırlı garanti ve tam açık garanti uygulamaları bulunmaktadır. Piyasa disiplini ve güvenine bağlı sigorta sistemi ile bankanın mevduat sahiplerine öncelik tanınması sistemi güncelliğini yitirmiş nadir uygulamaları oluşturmaktadır. Tam açık garanti sistemi ise genellikle ciddi ve sistemik krizlerde kullanılmaktadır.

Mevduat sigorta sisteminin yapısını oluşturan temel yapısal özellikler dikkate alındığında, mevduatın korunmasına yönelik olarak genellikle iki ana sistemin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar;

- Zımnî mevduat koruma sistemi ve
- Açık garanti (tam veya sınırlı) sistemidir.

Ancak bu iki ana sistemi izah etmeden önce, öncelikle mevduat sigorta sisteminin yapısını oluşturan temel yapısal özelliklerin neler olduğunu açıklamanın yararlı olduğu düşünülmektedir.

4.2. Mevduat Sigorta Sistemi Temel Yapısal Özellikleri

Mevduat sigorta sistemi uygulamasında dikkat edilmesi gereken temel yapısal özellikler yetkilendirme, mali güvenlik ağı katılımcıları arasındaki ilişkiler, üyelik, kapsam, fonlama ve kredibiliteden oluşmaktadır.

Bu yapısal özellikler mevduat sigorta kurumunun yetkilendirilmesi, mali güvenlik ağı katılımcıları ile ilişkiler, üyelik, kapsam, fonlama ve kredibiliteler olarak sayılabilir.

Mevduat sigorta sisteminde uygulanabilecek değişik modeller bulunmaktadır. Bunlar dar kapsamlı sadece geri ödemeye yönelik modeller olabileceği gibi, geniş kapsamlı bankacılık sistemindeki riskleri azaltmaya yönelik modeller de olabilir. Burada önemli olan husus mevduat sigorta sisteminde kurumsal yetki ve sorumluluklar ile amaçlar arasında tutarlılık bulunmasıdır. Karar verilmesi

gereken diğerk bir konu mevduat sigorta sisteminin farklı işlevleri gerçekleştiren özel bir organizasyon şeklinde mi, yoksa kamu tüzel kişisi olarak mı kurulması gerektiğidir. Mevduat sigortasının tarihi incelendiğinde çoğunlukla kamusal kurumlar olarak kurulduğunu belirtmiştir. Mevduat sigortasının kamusal, özel ya da karma nitelikte oluşu ülkeden ülkeye değişmektedir.

Mevduat Sigorta sistemi tasarlanırken, Merkez Bankası ve denetim otoritesi gibi güvenlik ağı içindeki diğerk kuruluşlarla bilgi paylaşımı ve koordinasyonu sağlamak için gereken tedbirler alınmalı ve yetki dağılımı açıkça tanımlamalıdır.

Genel olarak mevduat sigorta sisteminde üyeliğın zorunlu olması gerekmektedir. Bankalara üye olma zorunluluğın getirmek gönüllü sisteme göre devletin piyasalara daha fazla müdahale etmesi anlamına gelebilir. Ancak gönüllü sistemler istikrarsızlık yaratma eğilimindedir.

Kapsamın mevduat çekilişlerini önlemede inandırıcı ama risklerin fiyatlandırılmasını engellemeyecek bir tutar olması gerekmektedir. Mevduat sigortası kapsamının düşük olması sonucu istikrarsızlık riski artacak, mevduat kaçışı yaşanması ihtimaline karşı bankalar daha çok likit kalmak isteyecekler ve uzun vadeli projelerin finansmanından kaçınabileceklerdir. Bu durumda yatırımlar ve üretim daha düşük gerçekleşecektir. Yüksek sigorta kapsamı belirlenmesi durumunda, bankaların aşırı risk alma güdüsü kuvvetlenecek, plasman yaparken yeterli özen gösterilmeyerek, yanlış kaynak dağılımına yol açabilecek ve mevduat sahipleri herhangi bir ek riske girmeden daha fazla risk alan bankalardan istedikleri yüksek getiriyi elde edebileceklerdir.

Kapsam belirlenirken mevduat yoğunlaşması, ülke koşulları dikkate alınmalı ve kriz anında likidite baskısı yaratacak düzeydeki mevduat çelişkilerinin engellenmesi hedef alınmalıdır.

Kamuoyunun mevduat sigorta sistemine güveninin devam ettirilebilmesi ve verimli çalışacak bir mevduat sigorta sistemi için bir fon oluşturulması gerekmektedir. Mevduat sigorta sisteminin herhangi bir bankanın iflası halinde mudilere yapılacak geri ödemeleri karşılayacak kadar kaynağı istenildiği anda temin edebilecek durumda olmalıdır. Yetersiz fon mevcudu mudilere yapılacak geri ödemelerin gecikmesine, bu nedenle maliyetlerin artmasına ve mevduat sigorta sisteminin kredibilitesinin kaybına sebep olacaktır.

Mevduat sigorta sisteminin verimli çalışabilmesi için kamuoyunun sistemin faydaları ve kısıtları hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Ülke deneyimlerinden ortaya çıkan sonuç mevduat sigorta sisteminin kamuoyuna yeterli seviyede anlatılması durumunda kredibilitesini koruyacağı ve güçlendirebileceğidir. İyi tasarlanmış bir kamuoyu bilgilendirme programı ile

bankacılık sistemine güveninin artırılması, bir kriz durumunda mudilerin ve bankaların ne yapması gerektiğinin açıkça ortaya konması, bilgilerin önceden belirlenen ulaştırılması düşünülen hedef kitleye aktarılması sağlanabilir.

4.3. Ülkemizdeki Mevcut Uygulama

Ülkemizde yürürlükte bulunan mevduat sigorta sistemi uygulamasına bakıldığında bunun açık ancak sınırlı bir garantiden oluştuğu görülmektedir. Ancak 39/2001 sayılı Bankalar Yasasının 21. maddesinde bankaların faaliyetlerine son vermeleri veya tasfiye edilmeleri halinde, tasarruf mevduatı sahipleri tasarruf mevduatlarının sigortaya tabi olmayan kısmı için bu gibi bankaların mevcutları üzerinde Fonun alacaklarından sonra gelmek üzere diğer alacaklılarına göre haklarının yüzde 90'ı oranında imtiyazlı alacaklı sayılacakları belirtilmiştir.

Nitekim bankacılık sektöründeki olumlu gelişmeler ve 41/2001 sayılı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yasasının 9 (1) maddesinin Merkez Bankasına verdiği yetkiye istinaden Fon tarafından sigorta edilen mevduatların miktarı 01 Haziran 2005 tarihine kadar kademeli olarak her hesap için 20,000 Euro'ya indirilmesi karara bağlanmış, yani sigorta edilen miktar sınırlandırılmıştır.

Diğer taraftan Ülkemizde sigortaya tabi tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payının yıllara göre gelişimi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre mevduat toplamındaki artışa karşın sigortaya tabi tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payının azaldığı gözlenmektedir.

Tablo-59: TASARRUF MEVDUATININ TOPLAM MEVDUAT İÇERİSİNDEKİ % PAYI

YILLAR	TASARRUF MEVDUATI	TOPLAM MEVDUAT	TOPLAM MEVDUAT İÇİNDEKİ % PAY
2000	438.692.328	559.877.787	78,36
2001	906.089.223	1.119.315.185	80,95
2002	1.484.401.372	1.899.965.909	78,13
2003	1.947.460.095	2.492.801.806	78,12
2004	2.507.826.204	3.228.713.962	77,67
2005	2.735.680.926	3.632.758.755	75,31

Kaynak: KKTC Merkez Bankası

4.4. Bankacılık Krizlerinde Mevduat Sigorta Sisteminin Rolü ve Önemi

Halktan mevduat kabul eden finansal kurumların başında gelen bankalar, para politikasının uygulanmasında önemli işlevlere sahip ekonomik ajanlar olarak, mevduat sahipleri ile kredi verenler arasındaki finansal aracılık rolleri ve ödeme sistemleri içindeki yerleri itibariyle ekonomi açısından son derece önemli konumda bulunmaktadır. Bu işlevleri yerine getirirken bankaların en önemli temel kaynağı mevduattır. İşte bu noktada bankaların mali sektör istikrarının sağlanmasındaki rolü daha da önem kazanmaktadır. Bankalar işlevleri itibariyle riskleri üstlenme ve yönetme durumundadırlar. Görevleri gereği bankalar kısa vadeli likit mevduatları uzun vadeli daha az likit kredi ve yatırımlara aktardıkları için likidite ve ödeme problemlerine karşı da daha hassastırlar. Üstelik borçlarını ödemede güvenilirlikleri çok iyi bilinmeyen kredi müşterilerine borç verme durumundadırlar.

Bankacılık sektörünün sağlığı ve sunduğu güven mali sistem istikrarının korunmasında oldukça önem kazanmaktadır. Bankacılık sektörünün tüm dünyada kuruluşun tasfiyeye kadar devletin gözetim ve denetiminde faaliyet göstermesinin, diğer sektörlerle göre daha yakından izlenmesinin ve daha çok müdahaleye açık olmasının altında yatan temel nedeni de bu çerçevede oluşmaktadır.

Bankaların ekonomideki önemi, bankaların iflas etmesi durumunda mevduat sahiplerinin kayba uğrama olasılığı ve diğer sektörlerle bulaşıcı riskleri hafifletme ihtiyacı, ülkeleri mali sistem güvenlik ağları oluşturmaya itmiştir. Mali sistem güvenlik ağı genellikle sıkı yasal düzenleme, gözetim, son borç verme mercii ve mevduat sigortasından oluşur. Yetkilerin ve sorumluların mali sistem güvenlik ağı katılımcıları arasındaki dağılımı, seçilen kamu politikaları ve özel ülke şartlarına göre değişebilmektedir.

Mevduat sigortası da bankacılık sistemlerinde problemlerin yaşandığı bir ortamda mevduat sahiplerine tasarruflarının en kısa sürede geri ödeneceği şeklinde bir güvence vermesi nedeniyle, mali sistemde istikrar sağlayıcı bir rol üstlenmektedir.

KKTC Merkez Bankası bünyesindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu krizlerdeki önemli rolünü genelde başarılı bir şekilde yerine getirmeye gayret etmiştir. Özellikle 2001 yılından itibaren sigorta kapsamındaki mevduat sahiplerinin alacaklarını bir defada ve birtamam ödeyerek ekonomik sorunlara ilaveten olası sosyal sorunların yaşanmamasında etkili olmuştur.

4.5. Fonun Kaynakları, Yetki ve Görevleri ile Faaliyetleri

4.5.1. Fon Kaynakları

41/2001 sayılı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yasasının 7. maddesi Fonun kaynaklarının sigorta primleri, zamanlaşımına uğrayan mevduat, emanet ve alacaklar, bütçeden aktarılacak avans miktarları, mevduat munzam karşılıklarından alınacak gecikme zamları, Türkiye'den ve/veya diğer ülkelerden bu amaçla sağlanacak yardımlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar Yasası altında Merkez Bankasına alınacak cezalar ve Fon mevcudunun gelirleri ile diğer gelirler olarak belirlemiştir. Yasa ayrıca Fona olağanüstü hallerde Bakanlar Kurulundan izin almak kaydıyla borçlanabilme imkanını da vermektedir.

4.5.2. Yetki ve Görevler

Diğer taraftan TMSF Yönetim Kurulu Fon hesaplarını denetlemek, Fonda oluşan miktarları nemalandırmak amacıyla belirlenecek esaslar çerçevesinde Türk Lirası ve döviz olarak değerlendirmek, Bakanlar Kurulunca yönetim, denetim ve/veya hisseleri Fona devredilen bankalara Bakanlıkça onaylanacak yetkili yönetici atamak, yönetim, denetim ve/veya hisseleri Fona devredilen bankada mevduat sahipleri ile diğer alacaklıların haklarını korumaya yönelik tedbirler almak, mevduat izni kaldırılan bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar Yasası'nın 39. Maddesinde sayılan ilgililerin mal, hak ve alacaklarına mahkeme tarafından teminat şartı aranmaksızın ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz konmasını talep etmek, yönetim ve denetimi fona intikal eden bankadaki sigortalı mevduatı ödeyerek, mevduat sahipleri yerine bankanın tasfiyesini istemek, yönetim, denetim ve/veya hisseleri Fona devredilen birden fazla banka bulunması durumunda, bu bankaları birleştirebilmek veya bir başka banka ile birleştirilebilmek, hisselerini devraldığı banka mali bünyesini güçlendirdiği takdirde, bankaya ait hisseleri Bakanlıkça belirlenecek usuller çerçevesinde elden çıkarmak, yönetim, denetim ve/veya hisseleri fona intikal eden bankalar hakkında tasfiye istenmesi ve mahkemenin tasfiye talebini onaylaması halinde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetim Kurulu tasfiye işlemlerinin tamamlanması süresini aşmayacak bir süre için ve sadece tasfiye amacına yönelik olmak kaydıyla hizmet satın alabilmekle görevli ve/veya yetkili bulunmaktadır.

4.5.3. Faaliyetler

Fon kendisine verilen görevler çerçevesinde esas itibarıyla iki tür faaliyette bulunmaktadır. Bu faaliyetlerden biri mevduat sigortacılığı, diğeri ise çözümleme faaliyetlerini içermektedir.

TMSF, mevduat sigorta faaliyetleri kapsamında yönetim, denetim ve/veya hisseleri Fona devredilen bankada mevduat sahipleri ile diğ er alacaklıların haklarını korumaya yönelik tedbirler almak, mevduat izni kaldırılan bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar Yasası'nın 39. Maddesinde sayılan ilgililerin mal, hak ve alacaklarına mahkeme tarafından teminat şartı aranmaksızın ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz konmasını talep etmek, yönetim ve denetimi fona intikal eden bankadaki sigortalı mevduatı ödeyerek, mevduat sahipleri yerine bankanın tasfiyesini istemek işlemlerini yapmaktadır.

Çözümleme faaliyetleri kapsamında ise Fon, yönetim, denetim ve/veya hisseleri kendisine devredilen bankaların uygun şekilde çözümlenmesi, gerek kendi bünyesindeki ve/veya 62/2002 sayılı 'Tasfiye Halindeki Bankalar ile Yönetimi ve Denetimi Fon'a Devredilen Bankalara Ait Alacakların TMSF'ye Devri Yasası' tahtında Fona devredilen alacakları yeniden yapılandırmak suretiyle veya bir defada tahsil edilmesi işlemleri ile bankaların kendine ait veya alacaklarından dolayı elde ettikleri varlıkların (gayrimenkul v.b.) satışı ve taraf olduğu davaların sonuçlandırılmasına yönelik işlemleri yerine getirmektedir.

4.6. TMSF'ye Devredilen Bankalar ile İlgili Gelişmeler

1999-2005 döneminde toplam 13 banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. Bu bankaların TMSF'ye alınmalarının yasal dayanağı devrediliş tarihleri de dahil olmak üzere aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Bu on üç bankanın beşi 14/2000 sayılı Bankalar Yasasına, sekiz tanesi ise 39/2001 sayılı Bankalar Yasası'na istinaden Fon bünyesine alınmışlardır.

TMSF bankalarının operasyonel ve finansal yapılandırılmaları, aktif yönetimi ve tahsilat, hakim ortaklarla yapılan protokoller ve hukuki sorunlarla ilgili gelişmelere bölüm içerisinde yer verilmiştir.

TMSF bünyesindeki söz konusu bu bankaların kısa sürede çözümlenmesi, bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmakla beraber, muhtelif tarihlerde alınan Fon Yönetim Kurulu kararlarıyla bu bankaların yeniden yapılandırma çalışmaları hızlandırılmış ve sektör üzerinde yarattığı olumsuzlukların etkisi ciddi derecede azaltılarak asgari düzeye indirilmesi sağlanmıştır.

Tablo-60: TMSF'YE DEVREDİLEN BANKALARIN DEVİR GEREKÇELERİ

14/2000 Sayılı Bankalar Yasası Madde 37 (3)	39/2001 Sayılı Bankalar Yasası Madde 37 (3)	39/2001 Sayılı Bankalar Yasası Madde 37 (3) (4)	39/2001 Sayılı Bankalar Yasası Madde 13 (1) ve 37 (3)
1. K.Yurtbank Ltd.	1. Asya Bank Ltd.	1. Kıbrıs Ticaret Bankası Ltd.	1. Eurobank Ltd.
2. Everestbank Ltd.	2. Yasa Bank Ltd.	2. Tilmo Bank Ltd.	2.Rumelibank Ltd.
3. K.Hürbank Ltd.	3. Erbank Ltd.	3. K. Endüstri Bankası Ltd.	
4. K.Finansbank Ltd.			
5. K.Kredi Bankası Ltd.			

Kaynak: KKTC Merkez Bankası

TMSF bünyesinde veya tasfiye halindeki bankalardan beş tanesi 2000 yılında, dört tanesi 2001 yılında, bir tanesi 2002 yılında ve iki tanesi de 2003 yılında bir tanesi de 2005 yılında TMSF'ye devredilmiştir. 2000 yılında TMSF'ye devredilen beş bankanın tasfiye süreci 2001 yılında başlatılmış ve halen devam etmektedir. 2001 ve 2002 yılında TMSF'ye devredilen bankalarla ilgili satış süreci 5 Kasım 2002 tarih ve 2002/3 sayılı basın duyurusu ile başlatılmış ancak süreç sonunda herhangi bir satış işlemi gerçekleşmemiştir.

2003 yılında 39/2001 sayılı KKTC Bankalar Yasası'nın 13. maddesinin 1. fıkrası ile 37. maddesinin 3. fıkrası hükümleri doğrultusunda bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılarak tasfiye amaçlı Fona alınan Eurobank Ltd. 31.03.2004 tarihinde tasfiye edilmiştir. Rumeli Bank Ltd. ise 39/2001 sayılı KKTC Bankalar Yasası'nın 13 (1) ve 37. maddesinin 3.fıkrası hükümleri doğrultusunda, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 10.06.2005 tarih ve 558 sayılı kararı ile bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmış olup tasfiye çalışmalarına başlanmıştır. Diğer 5 bankanın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri 24.06.2003 tarih ve 496 sayılı Merkez Bankası Yönetim Kurulu kararı ile kaldırılmış ve 2005 yılı Ekim ayı içerisinde ise tasfiye edilmişlerdir. Erbank Ltd.'de ise çalışmalar halen devam etmektedir.

4.7. Finansal ve Operasyonel Yeniden Yapılandırma

TMSF bünyesine alınan veya tasfiye halindeki bankaların devir, birleşme, satış veya tasfiye yoluyla çözümlenme öncesinde finansal ve operasyonel yönden yeniden yapılandırılması sürecinde atılan adımlar aşağıda özetlenmiştir.

2000 yılı içerisinde TMSF'ye devredilen ve şu an tasfiye halinde bulunan bankaların, devir tarihindeki tasarruf mevduat yükümlülükleri toplamı 161,3 milyon ABD\$'ı tutarındadır. Söz konusu tutarın yarattığı mudi sayısı 58,382 olup, kamu bankaları aracılığıyla yapılan ödemeler sonucunda bu rakam 2001 yıl sonuna göre önce 9,148 kişiye, Temmuz 2002'de ise 662 kişiye indirilmiştir.

Tablo-61: TMSF'YE DEVREDİLEN BANKALAR LİSTESİ

BANKALAR	FONA DEVİR TARİHİ	KARAR MERCİ	MEVCUT DURUM
1. K.Yurtbank Ltd.	21.03.2000	Bakanlar Kurulu	05.01.2001'de tasfiye sürecine girmiştir.
2. K.Finansbank Ltd.	21.03.2000	Bakanlar Kurulu	05.01.2001'de tasfiye sürecine girmiştir.
3. Everestbank Ltd.	21.03.2000	Bakanlar Kurulu	05.01.2001'de tasfiye sürecine girmiştir
4. K.Hürbank Ltd.	21.03.2000	Bakanlar Kurulu	29.01.2001'de tasfiye sürecine girmiştir
5. K.Kredi Bankası Ltd.	09.10.2000	Bakanlar Kurulu	25.06.2001'de tasfiye sürecine girmiştir.
6. Asya Bank Ltd.	21.12.2001	Merkez B.Y.Kurulu	28.10.2005'de tasfiye sürecine girmiştir.
7. Yasa Bank Ltd.	21.12.2001	Merkez B.Y.Kurulu	28.10.2005'de tasfiye sürecine girmiştir
8. K.Ticaret Bankası Ltd.	21.12.2001	Merkez B.Y.Kurulu	28.10.2005'de tasfiye sürecine girmiştir
9. Tilmo Bank Ltd.	21.12.2001	Merkez B.Y.Kurulu	28.10.2005'de tasfiye sürecine girmiştir
10. K. Endüstri Bankası Ltd.	31.03.2002	Merkez B.Y.Kurulu	28.10.2005'de tasfiye sürecine girmiştir
11. Euro Bank Ltd.	28.03.2003	Merkez B.Y.Kurulu	31.03.2004'de tasfiye sürecine girmiştir
12. Erbank Ltd.	25.07.2003	Merkez B.Y.Kurulu	Fon Bünyesinde
13. Rumelibank Ltd.	10.06.2005	Merkez B.Y.Kurulu	Fon Bünyesinde

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

2002 yılı sonuna göre 662 kişinin tasarruf mevduatları, 2004 yılında hitam bulacak şekilde KKTC Bakanlar Kurulu'nun 13 Ocak 2003 tarih ve E-86-2003 sayılı kararı ile yeniden yapılandırılarak vadelere yayılmış ve bunları devralmaya talip olan bankalara aktarılmıştır. Bu suretle, Tasfiye Halindeki Bankalardaki tasarruf nitelikli mevduatların bakiyeleri Kasım 2004 tarihi itibarıyla sonlandırılmıştır.

Tasfiye Halindeki Bankalar nezdindeki tasarruf mevduatlarının 29,9 milyon doları 2000 yılında, 44,2 milyon doları 2001 yılında ve 45.2 milyon doları ise 2002 yılında olmak üzere toplam 119,3 milyon doları ödenmiş olup, bakiye 42 milyon doların yukarıda belirtildiği gibi vadelere yayılarak ödenmesi planlanmış 2003 yılı sonunda ise bu bakiye 23,5 milyon dolara inmiştir. 2004 yılı sonunda ise bu mevduatların tümü ödenerek sonuçlandırılmıştır. TMSF bünyesinde bulunan diğer 7 bankanın devir tarihlerine göre (faiz hariç) mevduat toplamı 51,2 milyon dolardır. Kıbrıs Ticaret Bankası Ltd., Yasa Bank Ltd., Tilmo Bank Ltd., Asya Bank Ltd. ve Erbank Ltd.'e ait mevduatlar Akdeniz Garanti Bankası Ltd.'e; K.Endüstri Bankası Ltd.'e ait mevduatlar ise K.Vakıflar Bankası Ltd.'e devredilmiştir. K.Eurobank Ltd.'e ait mevduatlar ise Fon tarafından mudilere ödenmiştir.

Tasfiye halindeki Bankaların devir tarihine göre 48 olan Şube sayısı 2002 yıl sonunda 5'e indirgenmiştir. 2003 yılı ortalarında ise tümüyle kapatılmıştır. Bu bankalardan devralınan personel sayısı 534 olup 2002 sonunda bu rakam 48'e düşmüştür. 2003 yılı Haziran ayında ise bu personelin Bakanlar Kurulu'nun 24 Haziran 2003 tarih ve E-946-03 sayılı kararı ile herhangi bir kamu ve özel kuruluşuna yerleştirilmelerine olanak sağlanarak Fon ile ilişkileri kesilmiştir.

TMSF bünyesine alınan bankaların devir tarihleri itibarıyla 22 olan şubelerinden 19 tanesi 2002 yılı sonunda kapatılarak önce 3'e, 2003 yılı ortalarında ise 1 şubeye indirgenmiştir. Bu bankalardan devralınan personel sayısı 181 olup 2002 yılı sonunda bu sayı 133'e gerilemiştir. 2003 yılı ortalarında bu personelin 19'u bankaların tasfiye çalışmalarında görevlendirilmek üzere Fon tarafından istihdam edilmiş, geriye kalan personelin ise Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda kamu veya özel kuruluşlarda istihdam edilmeleri sağlanmıştır.

2005 yılı Mayıs ayında ise Fon bankalarının tasfiye çalışmalarında görevlendirilen 19 kişinin 14'ü bu çalışmaların sonuçlanması nedeni ile Bakanlar Kurulu Kararı doğrultusunda kamu kuruluşlarına yerleştirilmişlerdir. 5 kişi ise Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesinde kalan bankaların tasfiye işlerini Merkez Bankası denetiminde sürdürmek üzere Fonda istihdam edilmişlerdir.

Tablo-62: TMSF VE TASFİYE HALİNDEKİ BANKALARIN ŞUBE VE PERSONEL SAYISI

	Devir Tarihi İtibarıyla Şube Sayısı	Temmuz 2003 İtibarıyla Şube Sayısı	Devir Tarihi İtibarıyla Personel Sayısı	Temmuz 2003 İtibarıyla Personel Sayısı
TMSF Bankaları	22	1	181	5
Tasfiye Halindeki Bankalar	48	0	534	0
TOPLAM	70	1	715	5

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.

4.8. Tahsilat Bilgileri

Aktif varlıkların etkin ve kısa sürede çözümlenmesine çalışılmaktadır. Buna göre;

Tasfiye Halindeki Bankaların yaptığı tahsilatlardan 3.7 milyon lirası 2001 yılında, 2,3 milyon lirası 2003 yılında, 0,7 milyon lirası 2004 yılında, 2,0 milyon lirası ise 2005 yılında olmak üzere toplam 8,7 milyon lira tasfiye memuru aracılığıyla Fonun alacaklarına mahsuben TMSF'ye ödenmiştir.

TMSF bünyesindeki bankaların, demirbaş ve motorlu araç satışlarından 2002 yılında 70,0 bin YTL, 2003 yılındaki demirbaş, motorlu araç ile gayrimenkul satışlarından 190,0 bin YTL, 2004 yılındaki demirbaş ile motorlu araç satışlarından 23,0 bin YTL 2005 yılındaki menkul satışından ise 21,1 bin YTL gelir elde edilmiştir.

TMSF'nin alacaklarının tahsil kabiliyetlerini artırmak amacı ile uygulamış olduğu Kredi Kriterlerinden faydalanan Tasfiye Halindeki Bankaların borçlularından yapılan nakit girişler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. 2005 sonuna göre yaklaşık 3,1 milyon liralık tahsilat yapılmıştır.

Tablo-63: TMSF'İN TASFİYE HALİNDEKİ BANKALARIN KREDİLERİNDEN SAĞLADIĞI NAKİT GİRİŞLER (31/12/2005 itibarıyla)

BANKA ADI	YTL	ABD \$	EURO	STG
K.Kredi Bankası Ltd.	176.384,73	762.731,33	3.795,00	216.430,41
Finans Bank Ltd.	19.700,50	28.449,01	8.171,00	68.873,36
Yurt Bank Ltd.	5.202,30	13.267,00	----	300.451,36
Evreset Bank Ltd.	17.690,00	102.901,60	59.112,00	57.700,00
Hürbank Ltd.	5.016,00	6.329,43	2.876,88	36.182,85
Eurobank Ltd.	10.480,33			
TOPLAM	234.473,86	913.678,37	73.954,88	679.637,98
GENEL TOPLAM (YTL)	3.149.241,83			

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.

TMSF bankalarının kasa, efektif deposu ve bankalardaki mevcutları Merkez Bankası nezdindeki hesaplarına aktarılmıştır.

TMSF bünyesindeki bankaların kredilerinden sağladığı nakit girişler ise 6,4 milyon lira civarında olup 2005 yılı sonuna kadar yapılan tahsilatların ayrıntıları cins, miktar ve banka itibarıyla aşağıdaki tabloda görülebilmektedir.

Tablo-64: TMSF'İN KREDİLERDEN SAĞLADIĞI NAKİT GİRİŞLER (31/12/2005 itibarıyla)

BANKA ADI	YTL	ABD\$	EURO	STG	KL
K.Ticaret Bankası Ltd.	497.740,93	780.007,04	28.882,00	478.838,17	----
Tilmo Bank Ltd.	49.991,89	698,02	31,05	23.563,06	----
Asya Bank Ltd.	57.226,49	19.512,00	----	62.068,00	----
Yasa Bank Ltd.	30.394,69	2.145,00	----	32.315,00	----
K.Endüstri Bankası Ltd.	232.019,03	838.116,64	12.269,00	168.855,00	2.860,00
Erbank Ltd.	892.643,71	20.886,61	3.190,00	271.741,40	325,00
TOPLAM	1.760.016,74	1.661.365,31	44.372,05	1.037.380,65	3.185,00
GENEL TOPLAM (YTL)	6.466.783,60				

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.

4.9. Borç Yeniden Yapılandırma Çalışmaları

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, alacaklarının tahsil kabiliyetini artırmak amacıyla, borçlularla geri ödeme anlaşmaları yapmaktadır. 2005 yılı sonu itibarıyla Fon ile borçlular arasında yapılan toplam 491 protokolün (hakim ortaklar dahil) karşılığı 65,8 milyon lira civarındadır.

TMSF Bankalarındaki kredilerin geriye dönüşünü sağlamak, dolayısıyla da kamuya getirilen mali yükleri asgariye indirmek hedefine yönelik alacaklarla ilgili olarak öncelikle devir tarihindeki mevzuat uygulanmış ancak tahsilata, diğer ekonomik sebeplerin de katkısıyla etkinlik kazandırılmamıştır. TMSF bünyesindeki alacakların tahsilat ve takibinin hızlandırılması için gerekli yasal altyapıyı oluşturmak üzere Ekim 2002 tarihinde 62/2002 sayılı 'Tasfiye Halindeki Bankalar ile Yönetimi ve Denetimi Fon'a Devredilen Bankalara Ait Alacakların TMSF'ye Devri Yasası' çıkarılmış ve bu yasaya istinaden TMSF bünyesindeki alacaklara uygulanacak Kredi Kriterleri'yle ilgili düzenleme Kasım 2002 tarihinde Fon tarafından yürürlüğe konmuştur. Fon nezdindeki tahsilatların ve/veya geri ödeme planlarının daha hızlı ve verimli bir şekilde yürütülmesi amacıyla Kredi Kriterleri çerçevesinde Krediler Komitesi tesis edilmiş ve bu komite ile TMSF Yönetim Kurulu arasındaki yetki sınırları belirlenmiştir. Bu düzenlemelere itibar etmeyen kredi müşterileri hakkında Kamu Alacakları Tahsili Usulü Kurallarının uygulanacağına ise gerek düzenlemelerde gerekse ilan yoluyla açıklık kazandırılmıştır.

**Tablo-65: GERİ ÖDEME PLANINA BAĞLANAN ALACAKLAR
(Hakim Ortaklar Dahil)**

BANKA ADI	YTL	ABD\$	EURO	STG	PROTOKOL SAYISI	ÖDENECEK TUTAR (YTL KARŞILIK)
K.Ticaret Bank Ltd.	72.270,10	18.490.151,92	23.038	965.127,45	136	27.150.399,93
Tilmo Bank Ltd.	81.052,38	5.947,94	--	28.593,72	84	155.144,86
Asya Bank Ltd.	1.525,25	4.608.411,14		22.857,13	20	6.237.939,28
Yasa Bank Ltd.	3.458,94	----	---	23.501,85	25	57.797,56
K.Endüstri Bank Ltd.	80.750,25	22.736.151,96	---	89.199,42	54	30.794.356,91
Erbank Ltd.	343.582,41	137.364,05	---	414.008,82	172	1.485.127,28
TOPLAM	582.639,33	45.978.027,01	23.038	1.543.288,39	491	65.880.765,87

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.

4.10. Banka Hakim Ortakları/Grup Kredileri Hakkındaki Gelişmeler

Bankacılık sektöründe sağlıklı bir yapının tesis edilmesi ve mali bünyesi zayıflayan ve sistemik risk oluşturan bankaların sistemden çıkarılması ve bu bankalar nezdindeki tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak amacıyla 11 banka tasfiye edilmek 2 banka da fon bünyesine alınmak suretiyle sektörün sağlıklı bir yapıya kavuşturulması sağlanmaya çalışılmıştır. Yukarıda belirtilen kararlılık ve sorunları çözmeye yönelik inanç içerisinde Fon ile bünyesinde bulunan K. Endüstri Bankası Ltd., K. Ticaret Bankası Ltd. ve Asya Bank Ltd'in yönetim ve/veya kontrolünü elinde bulunduran hakim ortakları ve/veya grup şirketleri arasında Fona olan yükümlülüklerin ödenmesine yönelik anlaşma sağlanmıştır.

Bu bağlamda, 2003 ve 2004 yılları arasında aşağıda gösterilen hakim ortaklar/gruplar ile anlaşma sağlanmış ve hakim ortak/grup kredi portföyünün yaklaşık yüzde 94'ü protokole bağlanmış bulunmaktadır. Bu gruplar Fon ile imzaladıkları protokole sadık kalarak 2005 yılı içerisinde taksitlerini düzenli bir şekilde yatırmışlardır.

Tablo-66: HAKİM ORTAKLARLA YAPILAN PROTOKOLLER (US\$)

Hakim Ortaklar	Protokole Bağlanan Tutar	31.12.2005 İtibarıyla Ödenen	31.12.2005 Sonrası Kalan Miktar
Asilkan Nadir Grubu (25/04/2003) Endüstri Bankası Ltd. (30/03/2004)	22.689.817,83	838.320,24	21.851.497,59
Yüksel A.Raşit Grubu (04/08/2003) Ticaret Bankası Ltd.	18.481.436,00	400.000,00	18.081.436,00
Çetin Kürşat Grubu (19/11/2003) Asya Bank Ltd.	4.605.012,00	181.012,00	4.423.999,00
Toplam	45.776.265,83	1.419.332,24	44.356.932,59

Kaynak: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu.

4.11. Tasfiye Kapsamındaki Krediler

Tasfiye halindeki bankaların kredilerini çözümlene Ekonomi Bakanlığı'na bağlı Şirketler Mukayyitliği'nin uhdesindeki Tasfiye Memurunun yetkisi dahilindedir. Ancak bu kredilerin de TMSF bünyesindeki bankalardaki gibi yeniden yapılandırılmak üzere Fona temlik edilebilmeleri 62/2002 Sayılı Yasa ile mümkün kılınmıştır.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

5. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE OFF-SHORE BANKACILIĞI VE GELİŞİMİ

5.1. Giriş

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Off-Shore Bankaların (OSB/kıyı bankacılığı) kuruluşu 1991 yılında başlamıştır. Offshore bankacılık faaliyetlerinin başlatılmasıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti hizmetler sektörüne direkt, ekonominin geneline ise dolaylı katkılar sağlaması, finans sektörünün uluslararası finans sektörü ile entegrasyonu ve istihdama olumlu katkı koyması amaçlanmıştır. Raporun bu bölümünde kıyı bankacılığının genel anlamda tanımı, özellikleri, cazip olabilmesi için gerekli yapısal koşulları, yararları, sakıncaları ve ülkemizdeki mevcut durum yer almaktadır.

5.2. Tanım

Kıyı bankaları ile ilgili genel bir tanımlama yapmak gerekirse, ‘bazı özel istisnalar dışında bankacılık işlemlerini yurtdışına yönelik olarak yabancı kişi (yerleşik sayılmayan) ve/veya kuruluşlarla gerçekleştiren ve farklı (özel) hukuki düzenlemelere tabi bankalar’ şeklinde tanımlanabilmektedirler. Ancak genel anlamda yapılan bu tanım, ülkelerin ihtiyaçlarına ve hedeflerine göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin kıyı bankalarının işlemlerini yurtdışına yönelik yapması gerektiği halde, bazı ülke uygulamaları, yurtiçine yönelik işlem yapabilmelerine imkan sağlayacak (kredi vermek gibi...) esneklikler içerebilmektedir. Kıyı bankacılığı aynı zamanda bankacılık tekniği açısından, uluslararası bankacılık türlerinden biri olarak tasnif edilebilmektedir.

5.3. Özellikler

Temel özellikleri arasında vergi ve gümrük avantajları, liberal kambiyo rejimi uygulaması, bankacılık mevzuatındaki yasal sınırlamalara tabi olmaması, yabancı para birimleri ile işlem yapılması, bankacılık sırrının (gizlilik) çok sıkı yasal düzenlemelere bağlanması ve maliyet arttırıcı düzenlemelerin asgari düzeyde olması bulunmaktadır.

5.4. Yapısal Koşullar

Kıyı bankacılığının yaşama şansı bulabilmesi ve gelişebilmesi için gerekli bazı yapısal koşulların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu koşullar, ana başlıklar olarak;

- ekonomik ve mali avantajlar
- siyasi istikrar
- teknolojik altyapı ve
- hukuki altyapı

şeklinde sıralanabilir. Nitekim bu çerçevede imkanlar sağlayan Panama, Bahreyn, Hong Kong, İsviçre, Lüksemburg, Bahama gibi ülkeler finans merkezi olabilme başarısını göstermişlerdir.

5.5. Yararlar ve Sakıncalar

Kıyı bankaları faaliyet gösterdikleri ülkelere yarar sağlayabilmeleri yanı sıra bazı sakıncaları da beraberlerinde taşımaktadırlar. Faaliyette buldukları ülkelere sağladıkları yararlar açısından incelendiği zaman kıyı bankalarının vergi gelirleri, bankacılık faaliyet lisanslarından talep edilen ücretler, asgari sermaye ve/veya disponibilite uygulamaları vasıtasıyla ülkeye döviz girdisi sağlama imkanlarının yaratılması, personel istihdamı, maaşlar, kira gelirleri ve iletişim gelirleri gibi direkt yararları yanında hizmetler sektöründe meydana gelecek gelişmeler, üretim artışı, turizm ve ulaştırma sektörlerinde oluşması muhtemel canlanma, rekabet, know-how transferi, kalifiye personel yetiştirilmesi, büyük projelerin finansmanı yoluyla ülke kalkınmasına katkı koyma ve dış açıkların azaltılması gibi dolaylı faydaları da olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan kıyı bankalarının yukarıda belirtilen yararları olmakla beraber buldukları ülkeler bazı olumsuzluklara maruz kalabilmektedirler. İşlevleri ve maliyetleri dolayısıyla offshore bankacılığının, onshore bankacılık sistemini zorlayabilmesi, rekabet gücü üzerinde olumsuz etki yapabilmesi, faaliyette buldukları ülke vatandaşlarına ait onshore bankalardaki yabancı para birikimlerin aktif getirisi daha yüksek kıyı bankalarına kayabilmesi gibi sakıncalı olasılıkları bulunmaktadır. Ancak bu konular genellik arz etmemekte ve ihtiyaçlara göre değişebilmektedir.

5.6. Ülkemizdeki Mevcut Durum

Ülkemizde kıyı bankalarının kuruluşu bu bölümün giriş kısmında da belirtildiği gibi 1991 yılında başlamıştır. Kıyı bankacılığı ile ilgili ilk düzenleme 26 Kasım 1990 tarih ve 117 numaralı Resmi Gazetenin EK I Yasalar bölümünde, 48/1990 sayılı 'Off Shore Bankacılık Hizmetleri Yasası' adı altında yapılmış ve yayımlanmıştır. Söz konusu bu Yasa, 23 Temmuz 2000 tarih ve 90 numaralı Resmi Gazetede yayımlanan 46/2000 sayılı Offshore Bankalar Yasası ile yürürlükten kaldırılmış ve yerine yürürlüğe konmuştur. 46/2000 sayılı Yasada ilk değişiklik ise 19 Nisan 2002 tarih ve 42 numaralı Resmi Gazetede yayımlanan 21/2002 sayılı Offshore Bankalar Yasası ile yapılmıştır.

46/2000 sayılı Yasa, Offshore bankaların asgari kuruluş sermayesini 500,000 ABD doları olarak belirlemiştir. Bankalar Yasasındaki işlemleri tamamen yurtdışına yönelik ve yabancı kişilerle yapabilmektedirler. Bu bankaların yurtiçine finansman sağlayabilmeleri mümkün olup bunun için projenin KKTC'deki yetkili makamlardan yatırım teşviği almış olması ve projenin finansmanı için Ekonomi Bakanlığı'ndan izin alınmış olması gerekmektedir. Yurtiçinden kaynak sağlamaları yasaklanmıştır. Birikim ve dövizlerin kullanımında herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Kıyı bankalarından yıllık lisans ücreti olarak 20,000 ABD doları alınmaktadır. Personelin en az yarısının KKTC yurttaşı olacak şekilde istihdamı koşuldur. Kıyı bankalarının vergi yükümlülüğü sadece yüzde iki oranındadır. Yurtdışından ithal edilecek bir motorlu araç her türlü vergi, resim, harç ve fondan muafıdır. Tescil harcı diğer ilgili yasalardaki kurallara bakılmaksızın binde iki oranındadır. Kıyı bankalarıyla ilgili kuruluş, izin verme, düzenleme, denetim ve lisans iptal yetkisi Ekonomi Bakanlığı'nda bulunmaktadır. Ancak Merkez Bankası da denetim yetkisine sahip olmakla birlikte denetim sonucu elde edilen bulguların gereğinin yerine getirilmesi Bakanlıkça yapılmaktadır. Bu şekildeki yapı, yani düzenleme ve denetim organının Bakanlık olması, Merkez Bankası'nın yaptırım yetkisini sınırlamaktadır. Yukarıda belirtilen avantajlardan yararlanmak amacıyla Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten 2005 yılı sonuna kadar yaklaşık 60 kıyı bankası kurulmuştur. 2005 sonuna göre bu bankaların sadece 16 tanesi faaliyette bulunmakta, geriye kalanları ya kendiliğinden faaliyetlerine son vermiş ya da çeşitli sebeplerle lisansları iptal edilmek suretiyle faaliyetleri sonlandırılmıştır.

18 bankanın sermaye yapıları incelendiği zaman 7'sinde ana hissedarın bankaların, 6'sında ana hissedarın gerçek kişilerin ve 5'inde ana hissedarın banka dışı tüzel kişilerin olduğu görülmektedir. 2004 yılı sonuna göre offshore bankaların aktif büyüklüğü 1.3 milyar dolar düzeyindedir. Aktif büyüklüğü ilk beş büyük bankanın toplam aktif içindeki payı yüzde 79.78, ilk on bankanın ise yüzde 95.67'ye ulaştığı gözlenmektedir. Ülkeler itibarıyla dağılıma bakıldığında

zaman 12 'sinin Türkiye, 2'sinin Almanya ve geriye kalan 4'ünün ise dört farklı ülkeye ait olduğu görülmektedir.

Offshore bankacılık sektörünün aktif yapısı incelendiği zaman yüzde 57'sinin krediler, yüzde 22'sinin menkul değerler, yüzde 11'inin bankalardan alacaklar ve bakiyenin diğer aktif kalemlerden; pasif yapısına bakıldığında ise yüzde 68'inin mevduatlar, yüzde 10'unun bankalara borçlar, yüzde 8'inin özkaynaklar ve yüzde 14'ünün diğer pasiflerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo-67: OFF-SHORE BANKACILIK SEKTÖRÜ ÖZET BİLANÇOSU (31/12/2005 İtibarıyla)

AKTİF	ARALIK 04	YÜZDE PAY	PASİF	ARALIK 04	YÜZDE PAY
Nakit Değerler	724.242	0,05	Mevduat	908.514.412	68,29
Bankalardan Alacaklar	160.886.474	12,09	Repo İşlem.Sağ. Fonlar	90.753.312	6,82
Menkul Değerler Cüzdanı	289.256.862	21,74	Bankalara Borçlar	130.651.074	9,82
Krediler	756.220.008	56,84	Faiz ve Gider ve Tah ve Reeskontları	23.847.567	1,79
Faiz ve Gelir Tah. ve Reeskontları	41.671.280	3,13	Kullanılan Krediler	59.334.732	4,46
Diğer Aktifler	81.639.082	6,15	Diğer Pasifler	6.383.646	0,48
			Özkaynaklar	110.913.205	8,34
Toplam Aktifler	1.330.397.948	100,00	Toplam Pasifler	1.330.397.948	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-68: KKTC'DE FAALİYET GÖSTEREN OFF-SHORE BANKALAR (31/12/2005 İtibarıyla)

1	Euro-Deniz Off-Shore Bank Ltd.
2	World Vakıf Off-Shore Banking Ltd.
3	Anadolu Bank Off- Shore Ltd.
4	Bank 2000 Off-Shore Ltd.
5	Ekonomi Bank Off- Shore Ltd.
6	The Euro Textile Bank Off- Shore Ltd.
7	Allied Turkish Bank Off-Shore Ltd.
8	First Merchant Bank Off-Shore Ltd.
9	Optima Bank Off- Shore Ltd.
10	Cardinal Bank Of Ottoman Off-Shore Ltd.
11	Cleveland Off-Shore Bank Ltd.
12	Atlas Bank Off- Shore Ltd.
13	Renfrew Security Bank & Trust Off-Shore Ltd.
14	Cyprus Islamic Off-Shore Bank Ltd.
15	Şekerbank Off- Shore Ltd.
16	The European Business Bank Ltd.
17	The European Commerce Bank Off-Shore Ltd.
18	Rahim Off-Shore Bank Ltd.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

İSTATİSTİK TABLOLARI

Tablo-69: EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (Cari Fiyatlarla)

	YTL		ABD\$	
	2004	2005*	2004	2005*
1. Toplam Kaynaklar	2.540.942.363	3.140.993.536	1.779.246.806	2.340.531.696
1.1. GSMH	2.520.806.747	3.029.473.336	1.765.147.222	2.257.431.696
1.2. Dış Açık	20.135.616	111.520.200	14.099.584	83.100.000
2. Toplam Yatırımlar	509.834.737	621.610.129	357.002.127	463.196.817
2.1. Sabit Sermaye Yatırımları	466.600.661	573.769.868	326.728.283	427.548.336
2.1.1. Kamu	146.665.040	184.983.283	102.699.419	137.841.493
2.1.2. Özel	319.935.621	388.786.585	224.028.864	289.706.843
2.2. Stok Değişimleri	43.234.076	47.840.261	30.273.844	35.648.481
2.2.1. Kamu	1.095.183	1.535.261	766.881	1.144.010
2.2.2. Özel	42.138.893	46.305.000	29.506.963	34.504.471
3. Toplam Tüketim	2.031.107.626	2.519.383.407	1.422.244.679	1.877.334.879
4. Kamu Harcanabilir Geliri	491.284.225	579.555.249	344.012.482	431.859.351
4.1. Kamu Tüketimi	597.959.677	747.202.502	418.709.949	556.782.788
4.2. Kamu Tasarrufu	-106.675.452	-167.647.253	-74.697.467	-124.923.437
4.3. Kamu Yatırımı	147.760.223	186.518.544	103.466.300	138.985.503
4.4. Kamu Tasarruf -Yatırım Farkı	-254.435.675	-354.165.797	-178.163.767	-263.908.940
5. Özel Harcanabilir Gelir	2.029.522.523	2.449.918.087	1.421.134.741	1.825.572.345
5.1. Özel Tüketim	1.433.147.949	1.772.180.905	1.003.534.731	1.320.552.090
5.2. Özel Tasarruf	596.374.574	677.737.182	417.600.010	505.020.255
5.3. Özel Yatırım	362.074.514	435.091.585	253.535.827	324.211.315
5.4. Özel Tasarruf -Yatırım Farkı	234.300.060	242.645.597	164.064.183	180.808.940
Özel Tasarruf Oranı (%)	29,38	27,66	29,38	27,66
6. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	489.699.122	510.089.929	342.902.543	380.096.817
Yatırımlar/GSMH (%)	20,23	20,52	20,23	20,52
Tasarruflar/GSMH (%)	19,43	16,84	19,43	16,84

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

Tablo-70: KKTC'DE 1978-2005 DÖNEMİ ABD DOLAR KURU DEĞİŞİM ORANI İLE ENFLASYON ORANI (%)

YILLAR	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
ABD\$ Kuru Değişim Oranı	35,2	49,6	104,1	50,5	44,9	41,6	58,5	43,8	29,2	27,7	63,1	50,5	22,4	60,4
Enflasyon Oranı	32,4	77,7	93,0	42,8	33,2	33,8	70,7	43,0	48,1	43,0	62,6	51,8	69,4	46,3
YILLAR	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ABD\$ Kuru Değişim Oranı	64,2	61,1	169,3	55,6	76,5	88,5	69,4	61,0	48,3	88,0	27,9	-1,4	-3,9	-8,6*
Enflasyon Oranı	63,4	61,2	215,0	72,2	87,5	81,7	66,5	55,3	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) 2004 yılı ABD\$ Kuru Değişim Oranı hesaplanırken DPÖ gerçekleşme tahmini olan 1\$=1.473.000 TL değeri kullanılmıştır.

Tablo-71: KAMU HİZMETLERİNİN GSYİH İÇERİSİNDEKİ REEL PAYI VE KAMU HİZMETLERİNDE ÇALIŞANLARIN TOPLAM ÇALIŞAN NÜFUSA ORANI (%)

YILLAR	1981	1991	1994	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Kamu Hizmetlerinin GSYİH İçerisindeki Reel Payı	22,9	19,7	18,8	16,4	17,1	16,0	15,1	13,9	13,1
Kamu Hizmetlerinde Çalışan Nüfusun Toplam Çalışan Nüfus İçerisindeki Payı	30,7	22,4	21,9	20,2	20,0	19,4	18,8	18,4	n/a

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Tablo-72: KKTC'DE 1977-2005 DÖNEMİ BÜTÇE AÇIĞININ GSMH'YA ORANI (%)

YILLAR	BÜTÇE AÇIĞININ GSMH'YA ORANI (%)	YILLAR	BÜTÇE AÇIĞININ GSMH'YA ORANI (%)
1977	9,6	1992	8,5
1978	6,9	1993	7,5
1979	8,3	1994	5,3
1980	8,9	1995	11,1
1981	8,2	1996	4,1
1982	8,3	1997	5,1
1983	7,9	1998	10,3
1984	9,2	1999	11,8
1985	9,9	2000	13,1
1986	11,6	2001	16,1
1987	7,3	2002	23,9
1988	4,0	2003	13,8
1989	2,7	2004	5,9
1990	9,6	2005*	8,8
1991	11,2		

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Not: Bütçe açığı olarak sadece iç ve dış borçlanmalar dikkate alınmış, TC ve diğer dış yardımlar dahil edilmemiştir.

(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

Tablo-73: KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (Cari Fiyatlarla)

	YTL		ABDS	
	2004	2005*	2004	2005*
1. Kamu Gelirleri	1.085.934.862	1.245.082.982	760.405.337	927.781.656
1.1. Vergiler	525.684.886	690.929.562	368.100.893	514.850.642
1.1.1. Dolaysız Vergiler	240.527.997	345.618.392	168.425.178	257.539.785
1.1.2. Dolaylı Vergiler	285.156.889	345.311.170	199.675.715	257.310.857
1.2. Vergi Dışı Gelirler	172.432.166	158.417.565	120.742.361	118.045.876
1.3. Faktör ve Fon Gelirleri	387.817.810	395.735.855	271.562.082	294.885.138
2. Transferler	594.650.638	665.527.733	416.392.856	495.922.305
3. Kamu Harcanabilir Geliri	491.284.225	579.555.249	344.012.482	431.859.351
4. Kamu Cari Giderleri	597.959.677	747.202.502	418.709.948	556.782.788
5. Kamu Tasarrufu	-106.675.452	-167.647.253	-74.697.467	-124.923.437
6. Kamu Yatırımı	147.760.223	186.518.544	103.466.300	138.985.502
6.1. Sabit Sermaye	146.665.040	184.983.283	102.699.419	137.841.492
6.2. Stok Değişimi	1.095.183	1.535.261	766.881	1.144.010
7. Kamu Finansman Gereği	254.435.675	354.165.797	178.163.767	263.908.940

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

Tablo-74: DIŞ TİCARET DENGESİ

	2004	2005	(%) DEĞİŞİM
İhracat (Milyon \$)	62,0	68,1	9,84
İthalat (Milyon \$)	853,1	1.186,3	39,06
Dış Tic. Açığı (Milyon \$)	-791,1	-1.118,5	41,39
İhracat/İthalat (%)	7,27	5,74	-21,32
İhracat/GSYİH (%)	3,95	3,10	-21,77
İthalat/GSYİH (%)	54,34	54,00	-0,63
Dış Tic. Açığı/GSYİH (%)	50,39	50,91	-1,02

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Tablo-75:KKTC'DE 1982-2005 DÖNEMİ KAMU HARCANABİLİR GELİRLERİ VE KAMU GİDERLERİ İLE FİNANSMAN GEREĞİ (1977 Fiyatlarıyla YTL)

YILLAR	KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	KAMU CARİ GİDERLERİ	KAMU FİNANSMAN GEREĞİ
1982	409,3	988,1	793,8
1983	701,9	892,2	545,8
1984	774,1	1.032,6	646,1
1985	667,0	1.056,0	724,0
1986	645,3	1.122,3	820,4
1987	1.104,6	1.174,0	522,2
1988	1.595,2	1.201,8	-122,2
1989	1.521,7	1.233,4	21,7
1990	1.829,9	1.579,4	210,8
1991	1.604,0	1.719,1	386,9
1992	1.403,1	1.604,6	578,7
1993	1.661,4	1.656,3	486,9
1994	1.729,9	1.729,2	355,9
1995	1.052,8	1.712,7	930,2
1996	1.310,5	1.717,2	908,9
1997	1.489,0	1.976,7	990,9
1998	1.985,2	2.211,3	890,5
1999	2.465,4	2.511,0	746,0
2000	1.820,7	2.483,4	1.277,3
2001	1.040,4	1.864,5	1.206,6
2002	696,8	2.079,1	1.888,3
2003	1.730,9	2.555,1	1.392,1
2004	2.288,0	2.784,7	1.184,9
2005*	2.484,1	3.202,7	1.518,1

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Tablo-76: MALİ MÜESSESELERİN GSYİH İÇERİSİNDEKİ PAYI VE GSYİH'YE KATMA DEĞERİNİN REEL BÜYÜME HIZI (1977 Fiyatlarıyla, %)

YILLAR	1981	1991	1994	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Mali Müesseselerin GSYİH İçerisindeki Payı (%)	3,9	5,0	5,1	5,9	5,1	4,3	4,2	3,6	3,5
Mali Müesseselerin GSYİH'ye Katma Değerinin Reel Büyüme Hızı (%)	0,6	5,2	2,1	-6,8	-18,0	-10,1	6,7	-0,3	7,2

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

Tablo-77 : KKTC'DE 1977-2003 DÖNEMİ KAMU SEKTÖRÜ İÇ BORÇ STOKUNUN GSYİH'YA ORANI (Milyar TL)

YILLAR	KAMU SEKTÖRÜ İÇ BORÇ STOKU	GSYİH'YA ORANI (%)	YILLAR	KAMU SEKTÖRÜ İÇ BORÇ STOKU	GSYİH'YA ORANI (%)
1977	0,5	13.14	1992	262,1	6.53
1978	0,6	12.27	1993	799,9	11.71
1979	0,7	7.74	1994	2.281,3	14.00
1980	0,8	4.47	1995	7.881,0	22.70
1981	1,0	4.16	1996	17.511,5	27.67
1982	1,3	3.99	1997	32.938,1	28.07
1983	2,9	6.22	1998	79.884,8	34.53
1984	3,8	5.24	1999	157.048,4	38.91
1985	10,1	8.07	2000	290.544,3	44.70
1986	15,3	7.98	2001	582.721,8	54.50
1987	15,1	5.31	2002	820.548,9	58.29
1989	21,0	2.34	2003	1.244.139,7	66.27
1990	90,0	5.85	2004	1.806.792,1	73,54
1991	89,4	3.97			

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

Not: Kamu sektörü iç borç stoku Merkez Bankası, yerel bankalar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlara olan toplam borcu ifade etmektedir.

Tablo-78 : KAMU/ÖZEL YATIRIMLARIN VE TASARRUFLARIN GSYİH'YE ORANI (%)

YILLAR	1981	1991	1994	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Toplam Yatırım / GSYİH	19,56	16,54	16,66	17,31	14,71	15,94	17,54	20,75	21,08
Kamu yatırımı /GSYİH	6,61	4,15	5,00	6,82	4,48	5,58	5,67	6,01	6,32
Özel Yatırım /GSYİH	12,95	12,39	9,66	10,49	10,23	10,36	11,87	14,74	14,76
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYİH	9,39	11,58	13,88	14,14	12,83	17,41	19,07	19,93	17,30
Kamu Tasarrufu/GSYİH	----	-1,76	0,00	-7,35	-9,64	-15,25	-8,23	-4,34	-5,69
Özel Tasarruf/GSYİH	----	13,34	13,88	21,49	22,47	32,66	27,30	24,27	22,99

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

Tablo-79 : ULUSLARARASI FİNANSAL GELİŞMELER

	2003 Aralık	2004 Aralık	2005			
			Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Faiz Oranları (%)						
3 Ay Vadeli \$ Libor	1,15	2,56	3,10	3,50	4,07	4,54
3 Ay Vadeli Euro Libor	2,12	2,15	2,15	2,11	2,17	2,49
5 Yıllık ABD Hazine Tahvili	3,22	3,69	4,17	3,77	4,01	4,39
Döviz Kurları						
Euro/ABD Doları	1,26	1,36	1,30	1,21	1,21	1,18
Japon Yeni/ ABD Doları	107,31	102,70	107,22	110,91	113,29	117,88
Sterlin/ ABD Doları	1,78	1,92	1,89	1,79	1,77	1,72
Ruble/ABD Doları	29,24	27,85	27,83	28,67	28,50	28,78
Brezilya/ ABD Doları	2,90	2,66	2,67	2,36	2,21	2,33
Borsa Endeksleri (Puan)						
ABD (DJI)	100,00	103,15	108,59	98,29	101,10	102,52
ABD (NASDAQ)	100,00	108,59	99,79	102,67	107,40	110,08
Euro Alanı (FTSE 100)	100,00	107,54	109,33	114,21	122,35	125,51
Japonya (Nikkei)	100,00	107,61	109,29	108,50	127,14	150,90
Brezilya (Bovespa)	100,00	117,81	119,68	112,66	142,04	150,46
Rusya (RTS)	100,00	106,77	117,95	124,53	177,66	197,83

Kaynak: Economagic, FED, DJI, NASDAQ, FTSE, Nikkei, Bovespa, RTS, BDDK 2005 Yıllık Raporu.

Tablo-80: KKTC MERKEZ BANKASI MEVDUAT FAİZ ORANI, KURLAR VE GSYİH'DEKİ GELİŞMELER

Faiz Oranları (%)	2001	2002	2003	2004	2005
TL/YTL		38,00	25,00	17,00	13,25
ABD\$	2,00	0,75	0,75	1,00	2,25
Euro	2,00	1,25	1,25	1,25	1,50
Sterling	4,00	2,85	2,85	3,25	3,25
Kurlar					
YTL/\$	1,4395	1,6345	1,3958	1,3421	1,3418
YTL/€	1,2681	1,7034	1,7450	1,8268	1,5875
YTL/£	2,0814	2,6188	2,4766	2,5765	2,3121
Reel Büyüme Hızı (GSYİH)	-5,4	6,92	10,6	14,2	10,5*

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

*DPÖ Gerçekleşme Tahmini

Tablo-81: BANKACILIK SEKTÖRÜ BİLANÇOSU

AKTİF	Bin YTL		ABD \$		YÜZDE PAY		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Nakit Değerler	26.516	34.076	19.757.097	25.395.737	0,73	0,81	28,54
Merkez Bankasından Alacaklar	383.116	433.486	285.460.100	323.063.050	10,55	10,28	13,17
Bankalardan Alacaklar	1.271.276	1.383.988	947.228.970	1.031.441.347	35,02	32,81	8,89
Menkul Değerler Cüzdanı	283.307	168.744	211.092.318	125.759.428	7,80	4,00	40,42
Mevduat Munzam Karşılıkları	328.191	369.830	244.535.430	275.622.298	9,04	8,77	12,71
Krediler	1.052.308	1.447.137	784.075.702	1.078.504.248	28,99	34,31	37,55
Takipteki Alacaklar (Net)	55.117	51.104	41.067.730	38.086.153	1,52	1,21	7,26
a.Takipteki Alacaklar	121.008	121.670	90.163.177	90.676.703			0,57
b.Takipteki Alacaklar Karşılığı.(-)	65.892	70.567	49.096.193	52.591.295			7,12
Faiz ve Gelir Tahakkuk Reeskontları	39.609	42.316	29.512.704	31.536.742	1,09	1,00	6,86
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklar	63.808	106.099	47.543.402	79.072.142	1,76	2,52	66,32
Sabit Kıymetler	56.543	61.861	42.130.244	46.102.996	1,56	1,47	9,43
Diğer Aktifler	70.570	119.197	52.581.775	88.833.656	1,94	2,83	68,94
Aktif Toplamı	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00	16,21
PASİF							
Mevduat	3.229.714	3.632.763	2.406.463.006	2.707.380.385	88,96	86,13	12,50
Kullanılan Krediler	61.064	88.187	45.498.845	65.722.910	1,68	2,09	44,45
Ödenecek Vergi-Resim-Harç ve Prim	5.722	6.058	4.263.468	4.514.831	0,16	0,14	5,90
Faiz ve Gider Reeskontları	40.062	45.118	29.850.235	33.624.981	1,10	1,07	12,65
Diğer Pasifler	111.360	174.690	82.974.443	130.190.788	3,07	4,14	56,90
Özkaynaklar	182.439	271.022	135.935.474	201.983.902	5,03	6,43	48,59
Ödenmiş Sermaye	165.539	189.276	123.343.268	141.061.261			14,36
İhtiyatlar	15.135	26.067	11.277.103	19.426.889			72,27
Dönem Kar / Zarar	42.613	57.465	31.750.987	42.826.800			34,88
Geçmiş Yıllar Karı /Zararı	40.848	1.787	30.435.884	1.331.793			95,62
Pasif Toplamı	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00	16,21

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-82 AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE BANKALAR

No	Banka Adı	BİN YTL		ABD \$		YÜZDE PAY	
		Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
1	K.T.Koop Merkez Bankası Ltd.	946.512	1.099.573	705.247.001	819.476.077	26,07	26,07
2	T.İş Bankası A.Ş.	551.863	567.892	411.193.652	423.231.480	15,20	13,46
3	Türk Bankası Ltd.	407.369	432.194	303.531.033	322.100.164	11,22	10,25
4	HSBC Bank	323.062	437.812	240.713.807	326.287.077	8,90	10,38
5	Vakıflar Bankası Ltd.	263.008	456.041	195.967.514	339.872.559	7,24	10,81
6	Limasol T.Koop Bankası Ltd.	194.974	138.241	145.275.315	103.026.532	5,37	3,28
7	TC. Ziraat Bankası A.Ş.	151.838	173.449	113.134.640	129.265.911	4,18	4,11
8	Asbank Ltd.	141.970	164.493	105.781.983	122.591.295	3,91	3,90
9	Akdeniz Garanti Bankası Ltd.	141.564	-	105.479.472	-	3,90	-
10	K.İktisat Bankası Ltd	113.668	156.838	84.694.136	116.886.272	3,13	3,72
11	Altınbaş Bank Ltd.	67.117	126.301	50.008.941	94.128.037	1,85	2,99
12	Şekerbank (Kıbrıs) Ltd.	66.417	68.435	49.487.371	51.002.385	1,83	1,62
13	Universal Bank Ltd.	54.663	72.029	40.729.454	53.680.876	1,51	1,71
14	Yakındoğu Bank Ltd	50.464	71.368	37.600.775	53.188.255	1,39	1,69
15	T.Halk Bankası	41.065	39.946	30.597.571	29.770.458	1,13	0,95
16	Continental Bank Ltd	23.400	30.747	17.435.362	22.914.741	0,64	0,73
17	Faisal İslam Bankası Ltd.	19.671	19.408	14.656.881	14.464.153	0,54	0,46
18	Garanti Bankası AŞ.	18.906	78.018	14.086.879	58.144.284	0,52	1,85
20	Viya Bank Ltd	17.925	36.906	13.355.935	27.504.844	0,49	0,87
19	Akfinans Bank Ltd	12.942	13.431	9.643.097	10.009.688	0,36	0,32
21	Oyak Bank A.Ş.	9.200	14.879	6.854.929	11.088.836	0,25	0,35
22	Yeşilada Bank Ltd	8.750	14.002	6.519.633	10.435.236	0,24	0,33
23	Artam Bank Ltd.	1.949	3.324	1.452.202	2.477.269	0,05	0,08
24	Deniz Bank Ltd.	1.513	2.511	1.127.338	1.871.367	0,04	0,06
25	Rumeli Bank Ltd	551	-	410.551	-	0,02	-
	Toplam	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-83: GRUPLAR İTİBARIYLA AKTİF BÜYÜKLÜĞÜNDEKİ GELİŞMELER

	Toplam Aktifler (BİN YTL)		Toplam Aktifler (ABD\$)		Toplam Aktifler İçindeki Pay (%)		Yüze Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	404.572	456.041	301.446.986	339.872.559	11,14	10,81	12,75
Özel Sermayeli Bankalar	2.129.855	2.449.801	1.586.957.008	1.825.757.192	58,67	58,08	15,05
Şube Bankalar	1.095.934	1.311.996	816.581.477	977.788.046	30,19	31,11	19,74
Genel Toplam	3.630.361	4.217.838	2.704.985.471	3.143.417.797	100,00	100,00	16,21

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-84: TOPLAM KREDİLERİN TOPLAM AKTİFLERE VE ÖZKAYNAKLARA ORANI (%)

	Krediler/T.Aktifler		Krediler Değişim Yüzdesi	Top.Krediler/Özkaynaklar		Özkaynaklar Değişim Yüzdesi
	Aralık 2004	Aralık 2005		Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	4,19	5,76	59,77	83,30	89,58	7,55
Özel Sermayeli Bankalar	26,92	29,47	27,17	535,76	458,65	
Şube Bankalar	1,21	1,97	88,93	24,07	30,62	
Toplam	32,32	37,19	33,74	643,13	578,85	

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Not: Grupların kendi aktif toplamı içindeki payı verilmiştir.

Tablo-85: BANKA GRUPLARI İTİBARIYLA KREDİLERİN GRUP AKTİF TOPLAMI İÇİNDEKİ PAYI (%)

	Toplam Aktifler (\$)		Toplam Krediler (\$)		Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	301.446.986	339.872.559	113.227.777	180.940.528	37,56	53,24
Özel Sermayeli Bankalar	1.586.957.008	1.825.757.192	728.285.523	926.398.867	45,89	50,74
Şube Bankalar	816.581.477	977.788.046	32.725.579	61.841.556	4,01	6,32
Genel Toplam	2.704.985.471	3.143.417.797	874.238.879	1.169.180.951	32,32	37,19

Kaynak :KKTC Merkez Bankası.

Not: Yüzde pay, banka gruplarına göre kredilerin kendi grup aktif toplamı içindeki payını ifade etmektedir

Tablo-86: KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA AİT KREDİ VE AVANSLARIN TOPLAM PLASMANLAR İÇİNDEKİ PAYI VE YÜZDE DEĞİŞİMİ

	BİN YTL		ABD\$		Yüzde Pay		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Toplam Kamu Kredi ve Avansları	480.547	550.228	358.056.032	410.067.074	40,96	35,07	480.547
Toplam Krediler	1.173.316	1.568.807	874.238.879	1.169.180.951			1.173.316

Kaynak :KKTC Merkez Bankası.

Tablo-87: GRUPLAR İTİBARIYLA LİKİT AKTİFLER (ABDS)

	TP		YP		TOPLAM		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	30.005.961	85.281.711	35.686.611	43.321.657	65.692.571	128.603.369	95,77
Özel Sermayeli Bankalar	153.449.817	251.626.919	347.436.853	321.225.220	500.886.670	572.852.139	14,37
Şube Bankalar	241.081.887	354.208.526	444.557.037	449.996.274	685.638.924	804.204.800	17,29
Genel Toplam:	424.537.665	691.117.156	827.680.501	814.543.151	1.252.218.166	1.505.660.307	20,24

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-88: LİKİT AKTİFLERİN TOPLAM AKTİFLER İÇİNDEKİ PAYI (%)

	Toplam Aktifler İçindeki Yüzde Pay	
	2004	2005
Nakit Değerler	0,73	0,81
Merkez Bankasından Alacaklar	10,55	10,28
Bankalardan Alacaklar	35,02	32,81
MDC Hariç Toplam	46,30	43,90
Menkul Değerler Cüzdanı	7,80	4,00
Likit Aktifler + MDC	54,11	47,90

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-89: LİKİT AKTİFLERİN DAĞILIMI (%)

	Likit Aktiflerin Dağılımı Yüzde Pay	
	2004	2005
Nakit Değerler	1,35	1,69
Merkez Bankasından Alacaklar	19,50	21,46
Bankalardan Alacaklar	64,72	68,50
MDC Hariç Toplam	85,57	91,65
Menkul Değerler Cüzdanı	14,43	8,35
Likit Aktifler + MDC	100,00	100,00

Tablo-90: LİKİT AKTİFLERİN GRUPLARA GÖRE GELİŞİMİ (%)

	Toplam Aktifler İçinde Yüzde Pay		Likit Aktiflerin Kendi Grup İçindeki Dağılımı Yüzde Pay	
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005
Kamu Mevduat Bankaları	2,43	4,09	21,79	37,84
Özel Sermayeli Bankalar	18,52	18,22	31,56	31,38
Şube Bankalar	25,35	25,58	83,96	82,25

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-91: LİKİT AKTİFLERİN MEVDUATI KARŞILAMA ORANI (%)

	YÜZDE			
	Aralık 2004		Aralık 2005	
	TL	YP	YTL	YP
Kamu Mevduat Bankaları	63,25	40,19	51,45	38,54
Özel Sermayeli Bankalar	36,40	52,55	31,18	46,58
Şube Bankalar	104,45	89,65	96,57	86,87

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-92: GRUPLAR İTİBARIYLA MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI (ABD\$)

	TP		YP		TOPLAM		Yüzde Değişim
	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	Aralık 2004	Aralık 2005	
Kamu Mevduat Bankaları	18.225.170	16.989.864	11.285.299	12.426.591	29.510.469	29.416.456	-0,32
Özel Sermayeli Bankalar	59.862.901	77.730.660	79.382.311	77.398.271	139.245.213	155.128.931	11,41
Şube Bankalar	23.175.620	33.856.014	52.604.128	57.220.897	75.779.748	91.076.912	20,19
Genel Toplam:	101.263.691	128.576.539	143.271.738	147.045.759	244.535.430	275.622.298	12,71

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-93: TAHSİLİ GECİKMiŞ ALACAKLARIN TOPLAM PLASMANLARA ORANI (ABD\$)

	Aralık 2004	Aralık 2005
Toplam Krediler	784.075.702	1.078.504.248
Tahsili Gecikmiş Alacaklar	90.163.177	90.676.703
TGA/Toplam Krediler (%)	11,50	8,41

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-94: KKTC MERKEZ BANKASI LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMININ TOPLAM AKTİFLER İÇİNDEKİ PAYI

TARİH	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI (BİN YTL)	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI (ABD\$)	AKTİF TOPLAMI (ABD\$)	LİK.AKT.VE MDC/AKTİF DEĞERLER TOPLAMI
1985	16	28.245.645	41.452.962	68,14
1990	279	95.656.303	113.675.436	84,15
1994	4.282	111.543.350	171.036.982	65,22
1995	2.475	41.728.752	217.998.668	19,14
1996	4.995	46.518.944	280.787.918	16,57
1997	17.545	85.776.964	277.583.853	30,90
1998	17.197	55.048.430	352.188.411	15,63
1999	28.744	53.273.546	381.946.766	13,95
2000	33.997	50.660.080	289.815.277	17,48
2001	185.065	128.556.662	291.409.118	44,12
2002	395.663	242.069.974	426.943.853	56,68
2003	515.536	369.339.087	562.256.894	65,67
2004	673.968	502.174.205	671.720.438	74,76
2005	803.883	599.107.915	793.157.699	75,53

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-95: HAZİNE BORÇLARININ MERKEZ BANKASI TOPLAM AKTİFLERİNE ORANI

YILLAR	TOPLAM HAZİNE BORÇLARI (ABD\$)	MB AKTİF TOPLAMI (ABD\$)	ORANLAR (%)
1985	3.484.320	41.452.962	8,41
1990	8.540.789	113.675.436	7,51
1994	50.334.948	171.036.982	29,43
1995	156.150.568	217.998.668	71,63
1996	109.947.205	280.787.918	39,16
1997	97.098.648	277.583.853	34,98
1998	121.965.306	352.188.411	34,63
1999	151.082.617	381.946.766	39,56
2000	187.699.839	289.815.277	64,77
2001	125.744.056	291.409.118	43,15
2002	120.475.989	426.943.853	28,21
2003	124.315.213	562.256.894	22,11
2004	118.287.013	671.720.438	17,61
2005	102.923.685	793.157.699	12,98

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-96: KKTC MERKEZ BANKASI LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ KARŞILAMA ORANI

YILLAR	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI		YÜKÜMLÜLÜKLER TOPLAMI		KKTCMB YÜKÜMLÜLÜKLERİ KARŞILAMA ORANI
	BİN YTL	ABDS	BİN YTL	ABDS	YÜZDE (%)
1985	16	28.245.645	22	39.548.780	71,42
1990	279	95.656.303	285	97.626.580	97,98
1994	4.282	111.543.350	5.555	144.675.313	77,10
1995	2.475	41.728.752	8.569	144.454.907	28,89
1996	4.995	46.518.944	19.352	180.193.441	25,82
1997	17.545	85.776.964	39.617	193.687.013	44,29
1998	17.197	55.048.430	69.216	221.560.263	24,85
1999	28.744	53.273.546	132.760	246.054.645	21,65
2000	33.997	50.660.080	170.684	254.337.667	19,92
2001	185.065	128.556.662	379.539	263.648.286	48,76
2002	395.663	242.069.974	646.651	395.626.141	61,19
2003	515.536	369.339.087	721.473	516.875.730	71,47
2004	673.968	502.174.205	816.926	608.692.348	82,50
2005	803.883	599.107.915	946.544	705.428.529	84,93

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-97: KKTC MERKEZ BANKASI LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI

TARİH	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI (BİN YTL)	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI (ABD\$)	YÜZDE DEĞİŞİM (%)
1985	16	28.245.645	---
1986	28	37.335.099	32,18
1987	60	59.138.507	58,40
1988	137	76.082.736	28,65
1989	201	87.134.141	14,53
1990	279	95.656.303	9,78
1991	510	100.612.140	5,18
1992	984	115.038.223	14,34
1993	1.562	108.105.270	-6,02
1994	4.282	111.543.350	3,18
1995	2.475	41.728.752	-62,59
1996	4.995	46.518.944	11,48
1997	17.545	85.776.964	84,39
1998	17.197	55.048.430	-35,82
1999	28.744	53.273.546	-3,22
2000	33.997	50.660.080	-4,91
2001	185.065	128.556.662	153,76
2002	395.663	242.069.974	88,30
2003	515.536	369.339.087	52,58
2004	673.968	502.174.205	35,96
2005	803.883	599.107.915	19,30

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-98: LİKİT AKTİFLER + MDC, YASAL KARŞILIKLAR VE HAZİNE'NİN MERKEZ BANKASI'NA OLAN TOPLAM BORÇ MİKTARI

YILLAR	LİKİT AKTİFLER VE MDC TOPLAMI (ABD\$)	KKTCMB YASAL KARŞILIK TOPLAMI (ABD\$)	KKTC HAZİNE BORÇLARI TOPLAMI (ABD\$)
1984	19.653.846	4.276.888	---
1985	28.245.645	6.656.794	3.484.320
1986	37.335.099	7.434.805	4.635.761
1987	59.138.507	15.506.855	3.438.114
1988	76.082.736	23.872.129	---
1989	87.134.141	32.642.323	---
1990	95.656.303	39.869.428	8.540.789
1991	100.612.140	42.152.402	4.926.273
1992	115.038.223	53.210.878	8.765.932
1993	108.105.270	60.965.420	17.637.258
1994	111.543.350	62.486.080	50.334.948
1995	41.728.752	73.768.114	156.150.568
1996	46.518.944	92.663.104	109.947.205
1997	85.776.964	156.446.583	97.098.648
1998	55.048.430	117.521.000	121.965.306
1999	53.273.546	129.522.813	151.082.617
2000	50.660.080	125.092.615	187.699.839
2001	128.556.662	119.746.682	125.744.056
2002	242.069.974	156.849.901	120.475.989
2003	369.339.087	222.664.848	124.315.213
2004	502.174.205	243.157.738	118.287.013
2005	599.107.915	274.142.942	102.923.685

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Tablo-99 : HAZİNENİN KULLANABİLECEĞİ BORÇ MİKTARININ YASAL ÜST SINIRI İLE GERÇEKLEŞEN BORÇ ORANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YILLAR	BÜTÇE ÖDENEKLERİ TOPLAMI (BİN YTL)	BÜTÇE ÖDENEKLER TOPLAMI (ABDS) (I)	YASAL ÜST SINIR ORANI (%) (II)	YASAL SINIR TOPLAMI (ABDS) (III)	TOPLAM HAZİNE BORÇLARI (ABDS) (IV)	TOP.HAZİNE BORÇ. TOP. BÜTÇE ÖDENEKLERİ İÇERİSİNDEKİ PAYI (IV)/(I) = (%) (V)	TOP.HAZİNE BORCU İLE YASAL ORAN ARASINDAKİ FARK (V)-(II)
1990	513	175,511,681	%5	8,775,584	8,540,789	%5	%0
1991	1,013	199,651,163	%5	9,982,558	4,926,273	%2	%3
1992	1,502	175,652,484	%15	26,347,873	8,765,932	%5	%10
1993	2,573	177,963,757	%15	26,694,564	17,637,258	%10	%5
1994	4,617	120,245,019	%15	18,036,753	50,334,948	%42	%27
1995	14,338	241,703,348	%15	36,255,502	156,150,568	%65	%50
1996	29,241	272,272,089	%15	40,840,813	109,947,205	%40	%25
1997	44,832	219,182,278	%15	32,877,342	97,098,648	%44	%29
1998	94,895	303,756,151	%15	45,563,423	121,965,306	%40	%25
1999	176,321	326,789,040	%15	49,018,356	151,082,617	%46	%31
2000	320,526	477,619,108	%15	71,642,866	187,699,839	%39	%24
2001	409,047	284,146,438	%5	14,207,322	125,744,056	%44	%39
2002	639,696	391,370,822	%5	19,568,541	120,475,989	%31	%26
2003	1,110,185	795,355,468	%5	39,767,773	124,315,213	%16	%11
2004*	1,438,133	1,071,554,281	%5	53,577,714	118,287,013	%11	%6
2005	1,629,000	1,214,040,841	%5	60,702,042	102.923.685	%8	%3

Kaynak: KKTC Merkez Bankası, KKTC Ekonomi ve Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Örgütü.

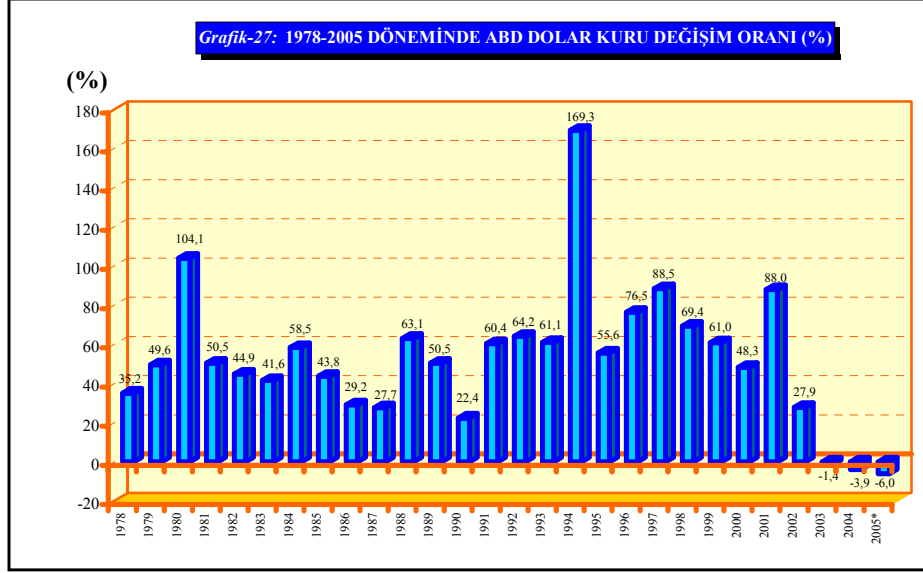
Tablo-100: KKTC BÜTÇE AÇIKLARI VE HAZİNENİN MERKEZ BANKASI'NA OLAN BORÇ TOPLAMI

YILLAR	KKTC BÜTÇE AÇIKLARI ABD\$	HAZİNENİN MERKEZ BANKASI'NA OLAN BORÇ TOPLAMI	
		BİN YTL	ABD\$
1985	23.700.000	2	3.484.320
1990	31.900.000	22	8.540.789
1994	29.400.000	1.932.	50.334.948
1995	83.700.000	9.263	156.150.568
1996	32.000.000	8.920	109.947.205
1997	38.700.000	14.703	97.098.648
1998	91.800.000	31.715	121.965.306
1999	114.100.000	63.089	151.082.617
2000	136.700.000	125.964	187.699.839
2001	146.100.000	181.016	125.744.056
2002	225.111.498	196.918	120.475.989
2003	176.878.617	173.523	124.315.213
2004	104.177.462	158.753	118.287.013
2005	199.647.592	138.103	102.923.685

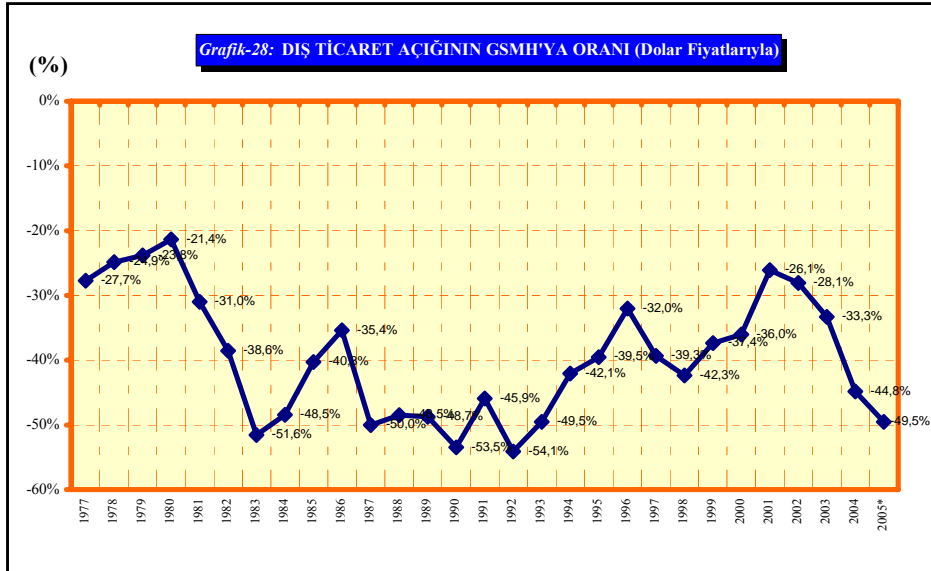
Kaynak: KKTC Merkez Bankası, Devlet Planlama Örgütü.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

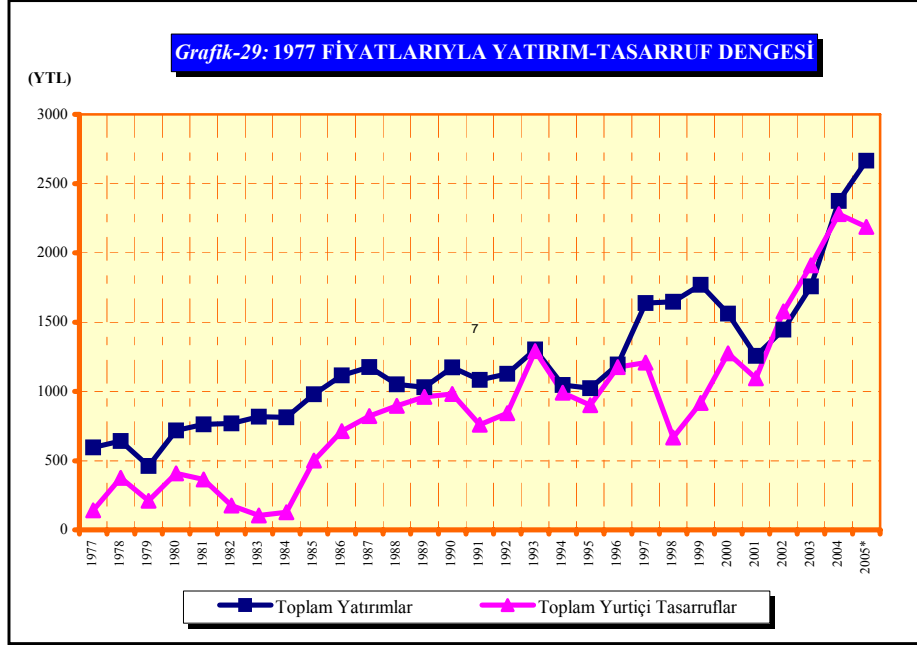
GRAFİKLER

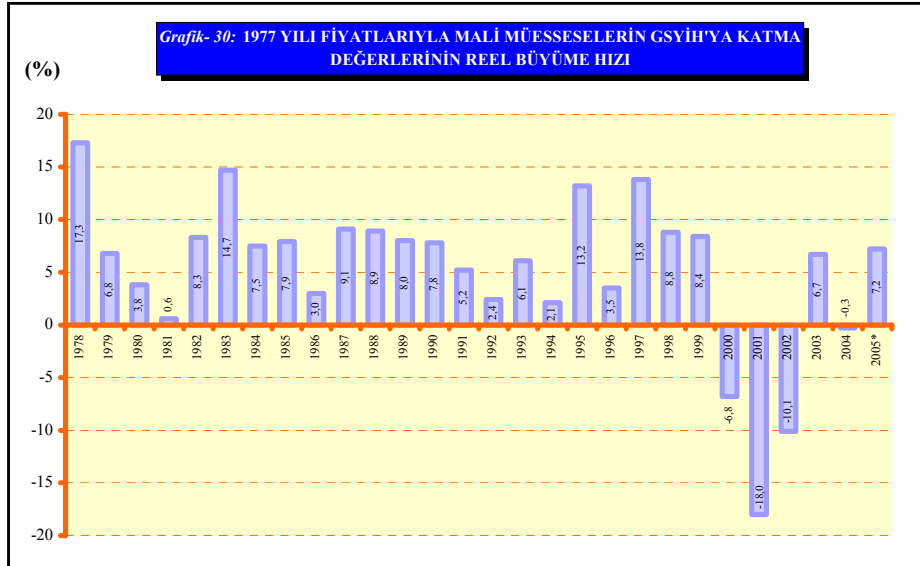
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

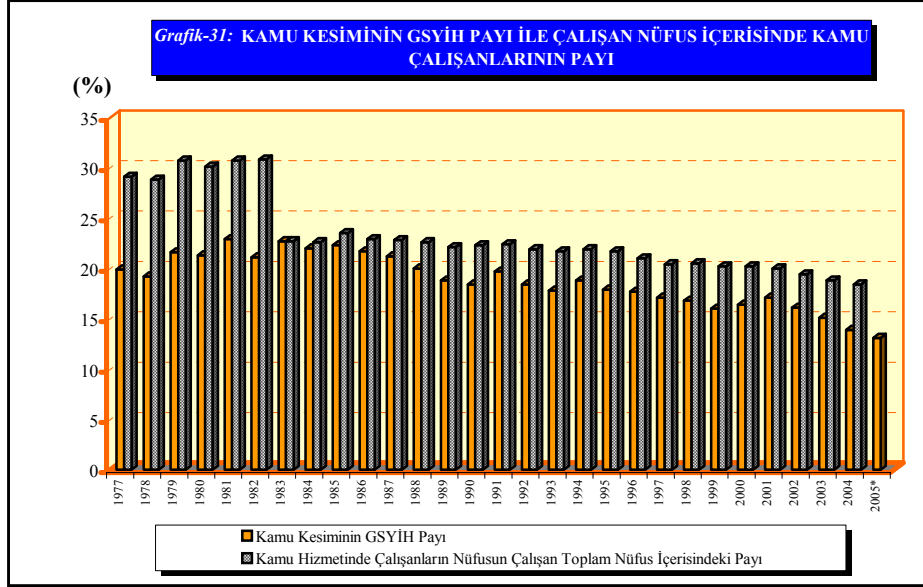
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) GSMH için DPÖ gerçekleşme tahmini kullanılmıştır.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

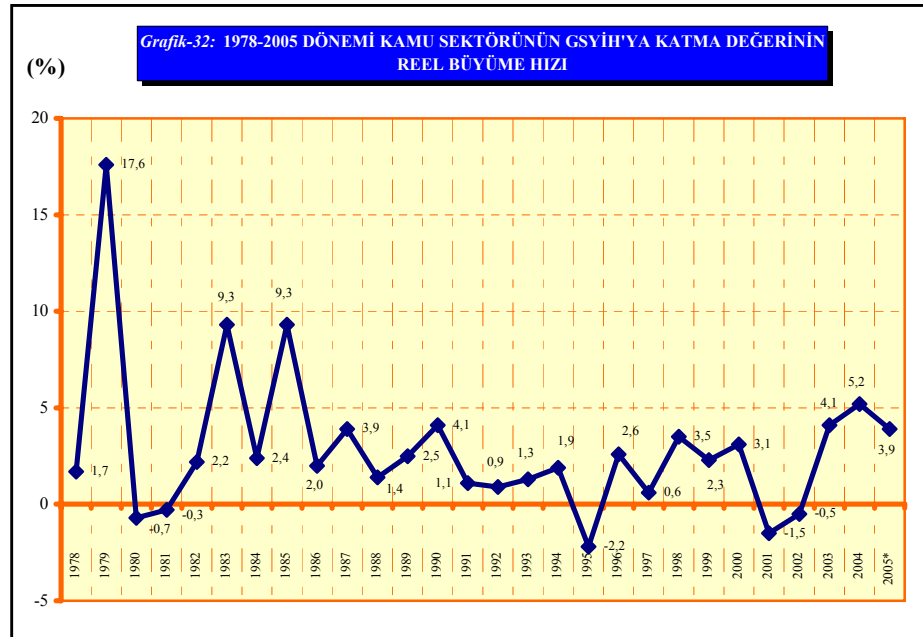

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

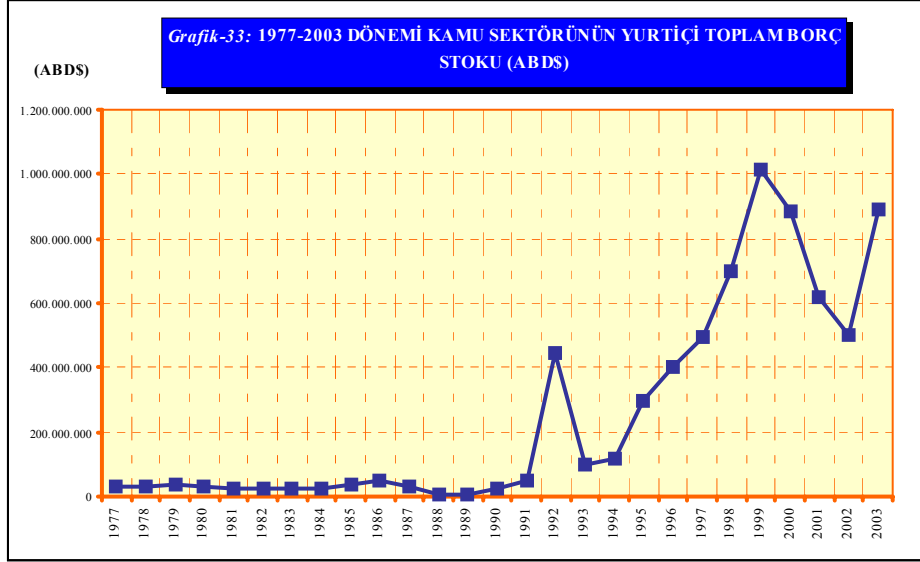
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

Not: 2005 yılı için Kamu Hiz. Çalışan Nüfusun Çalışan Toplam Nüfus İçerisindeki Payı elde edilememiştir.

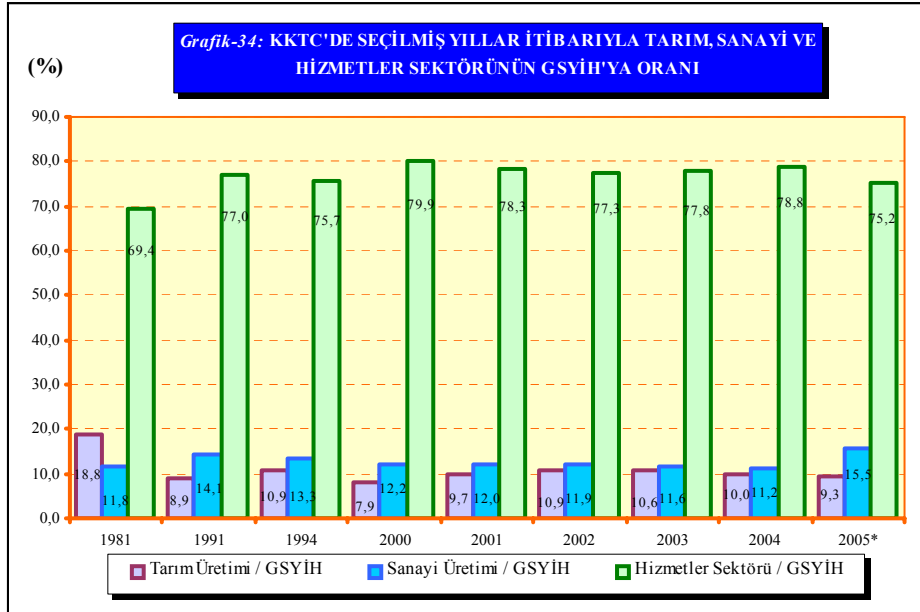

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

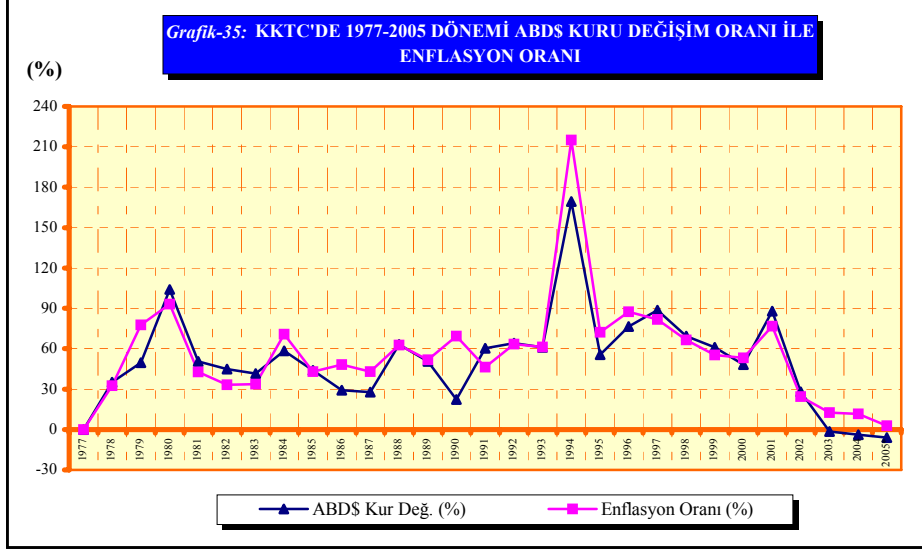
(*) DPÖ gerçekleşme tahmini.

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

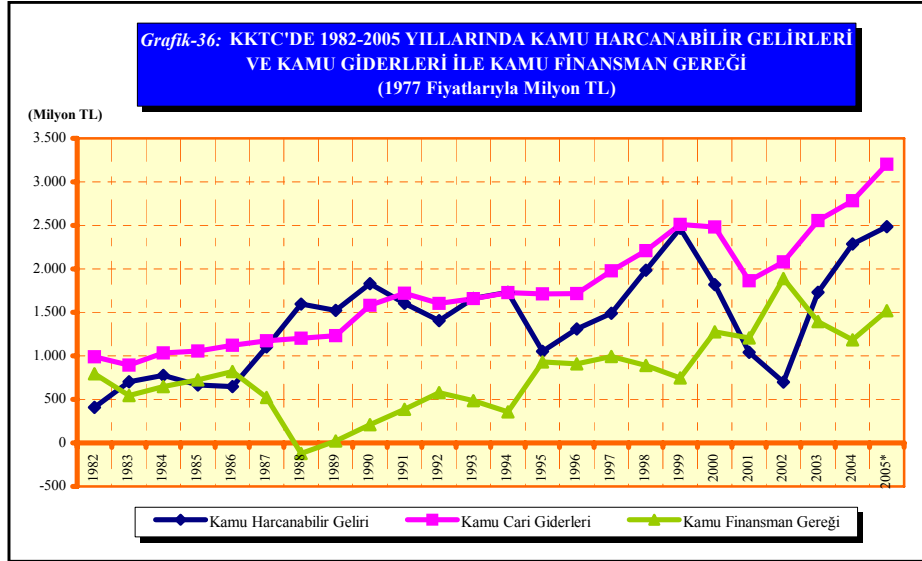

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.
(*) DPÖ gerçekleştirme tahmini.

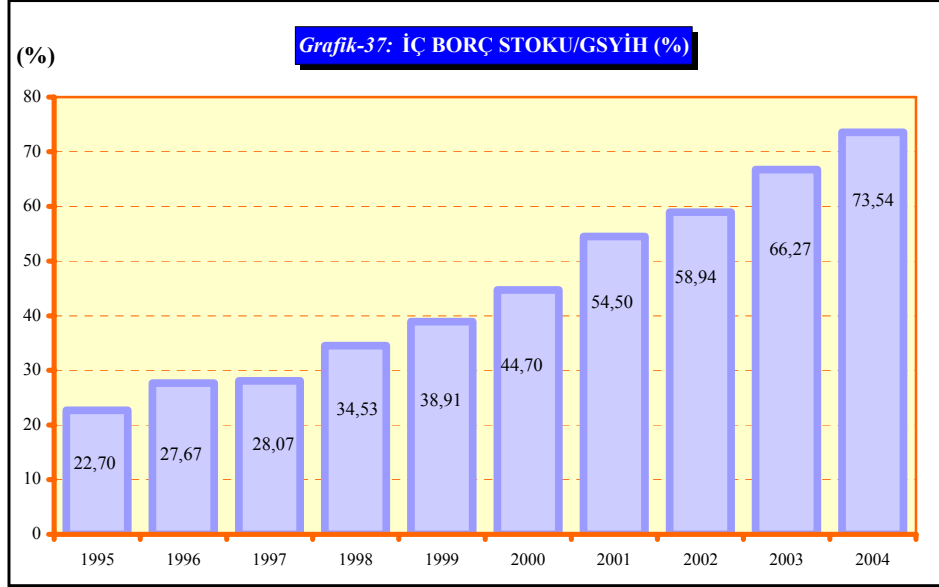
Kaynak: Devlet Planlama Örgütü.

(*) ABDS kuru değışim oranı hesaplanırken, DPÖ 2005 yılı tahmin değeri olan 1\$=1,3420 YTL kullanılmıştır.

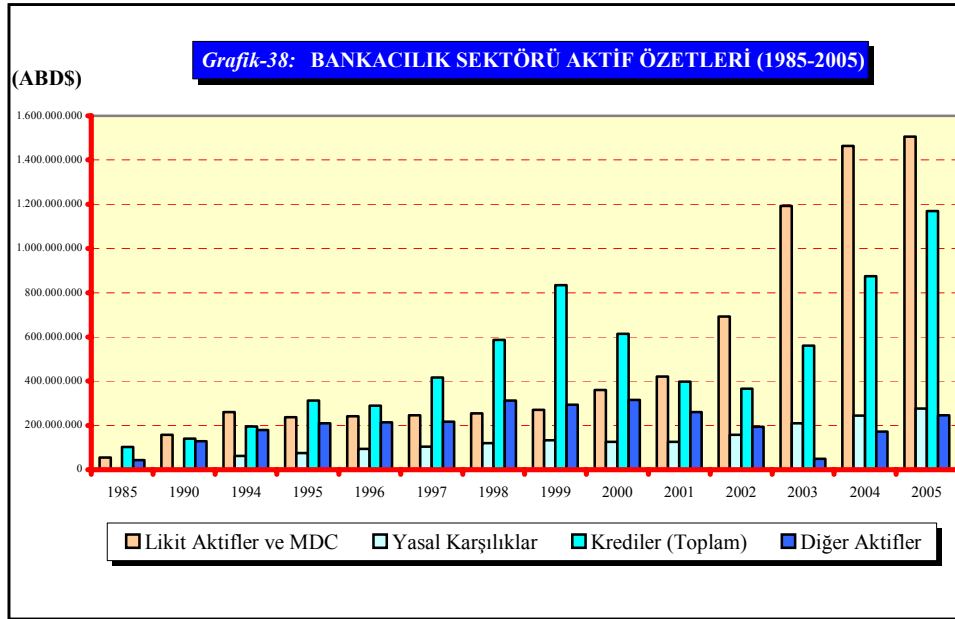

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü

(*) DPÖ gerçekteşme tahmini.

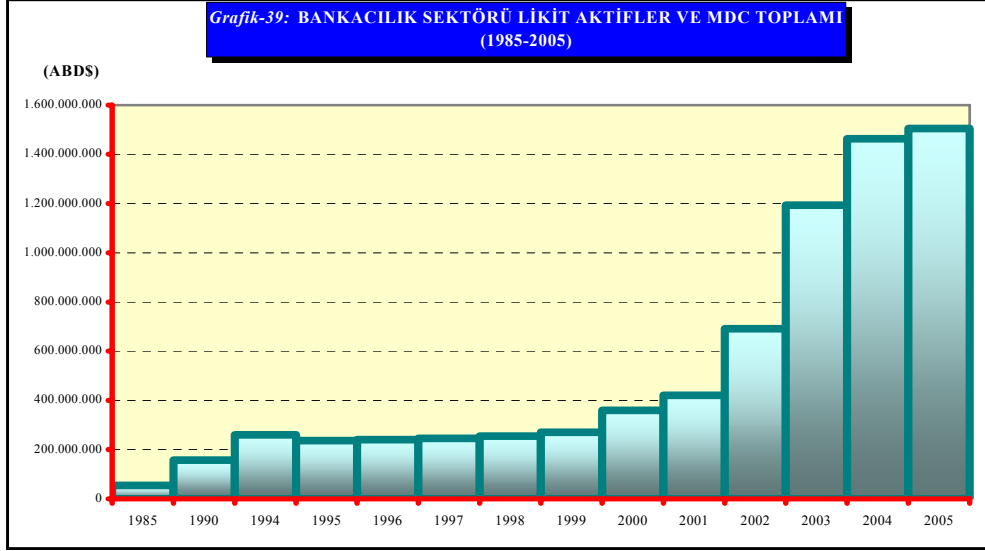

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

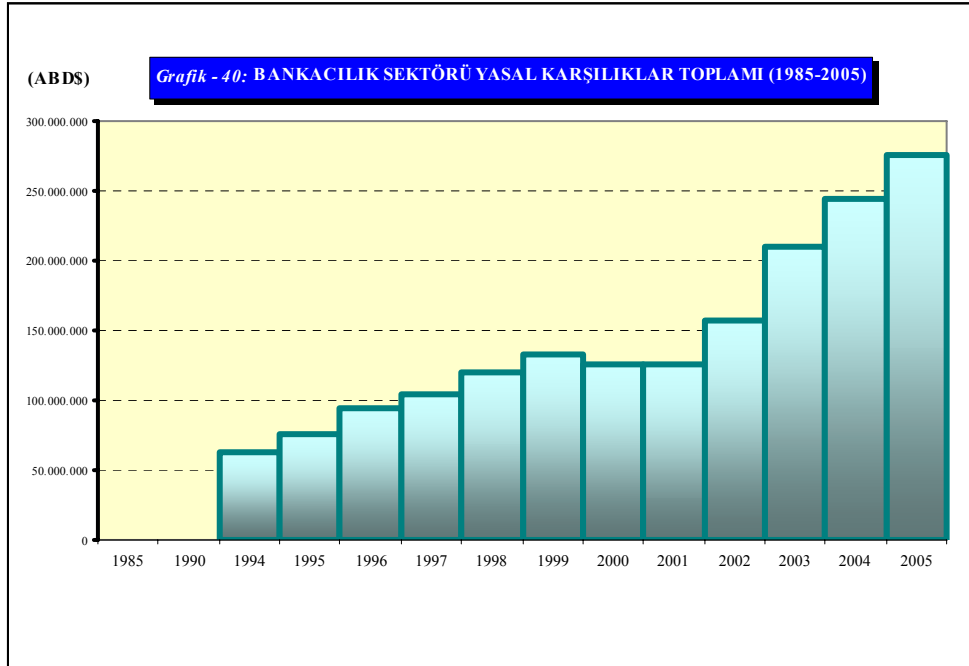

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

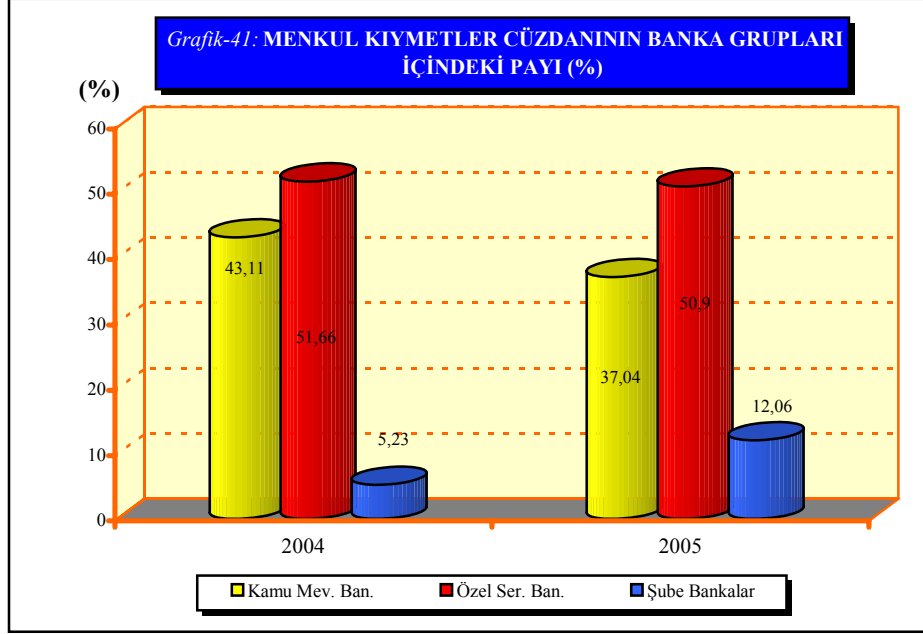

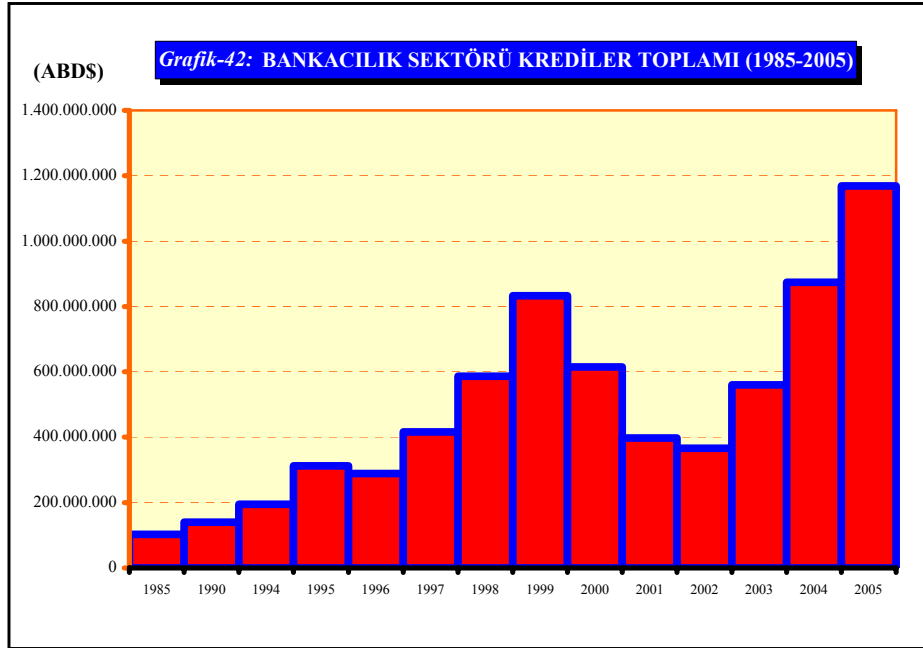
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

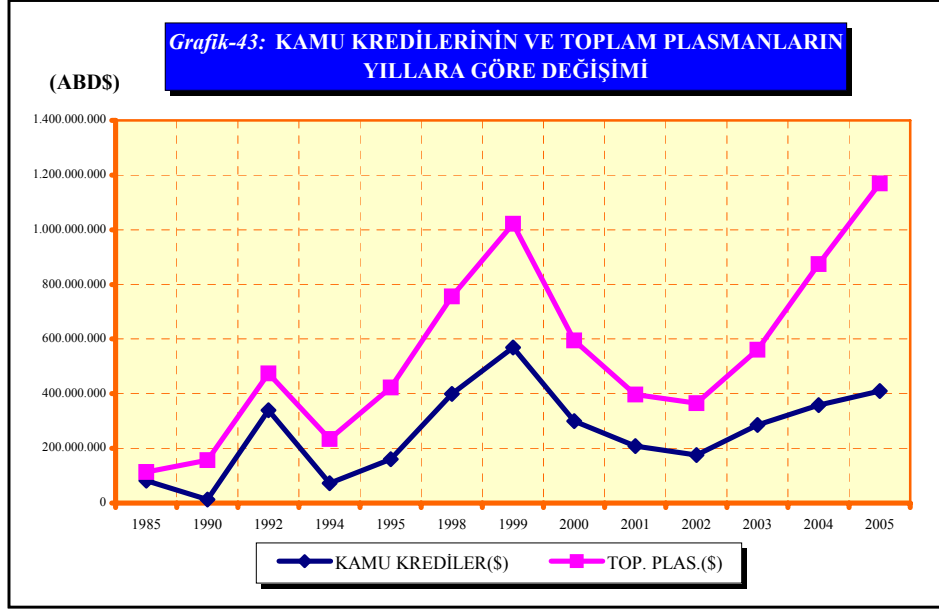
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

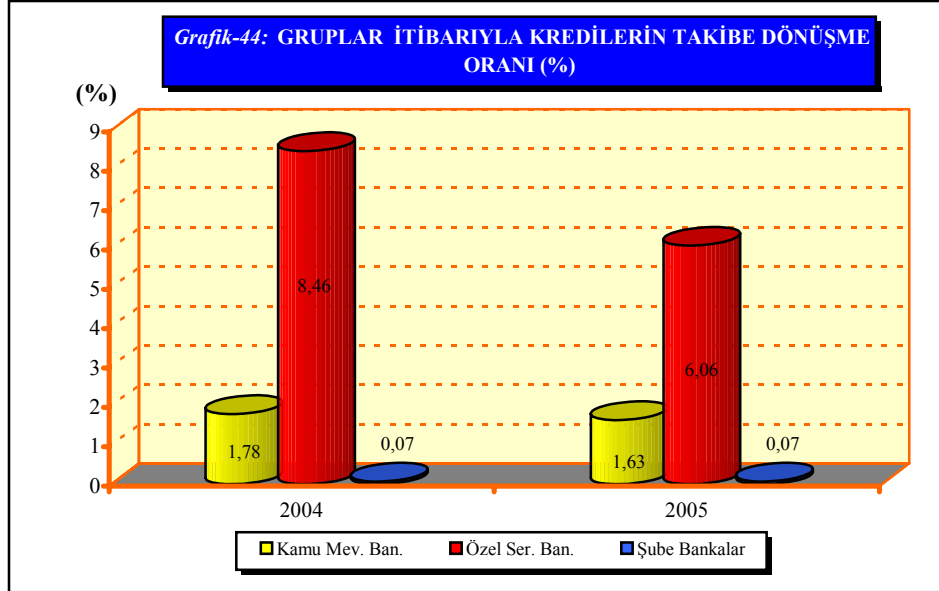
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

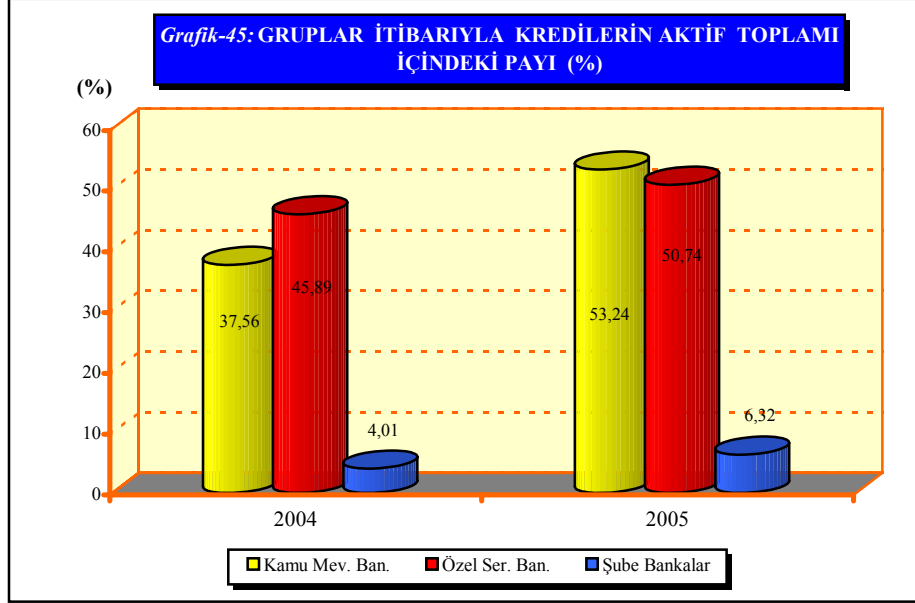
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

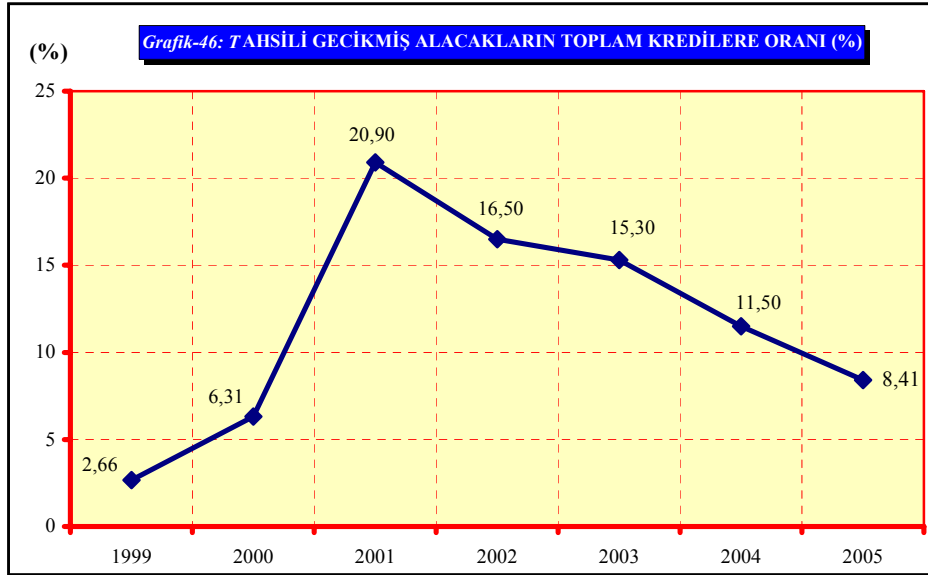
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

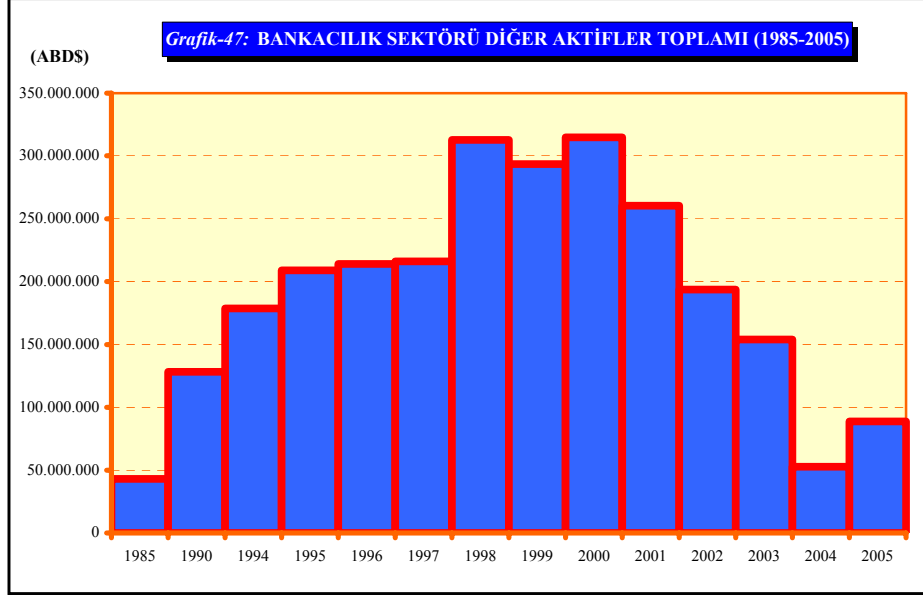
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

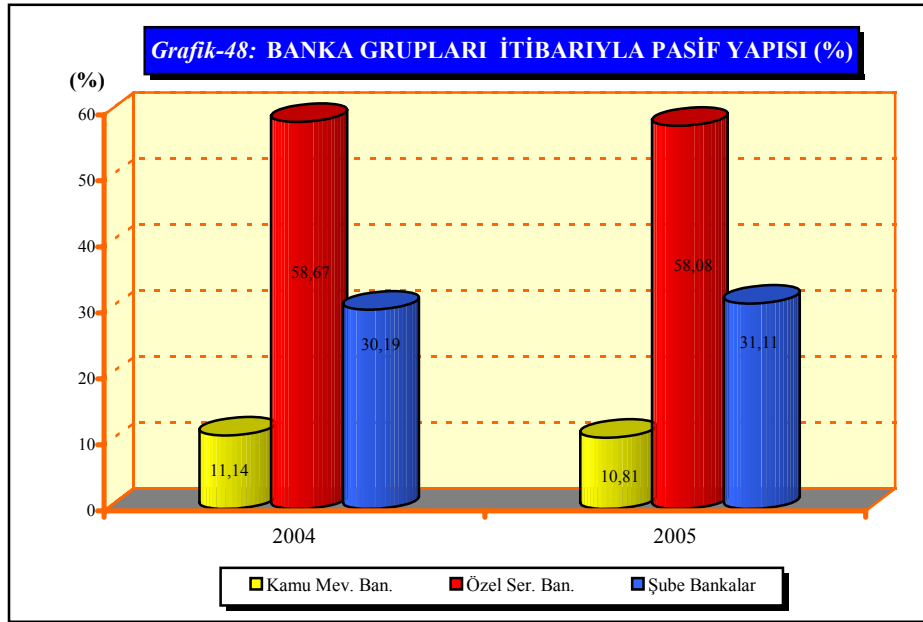
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

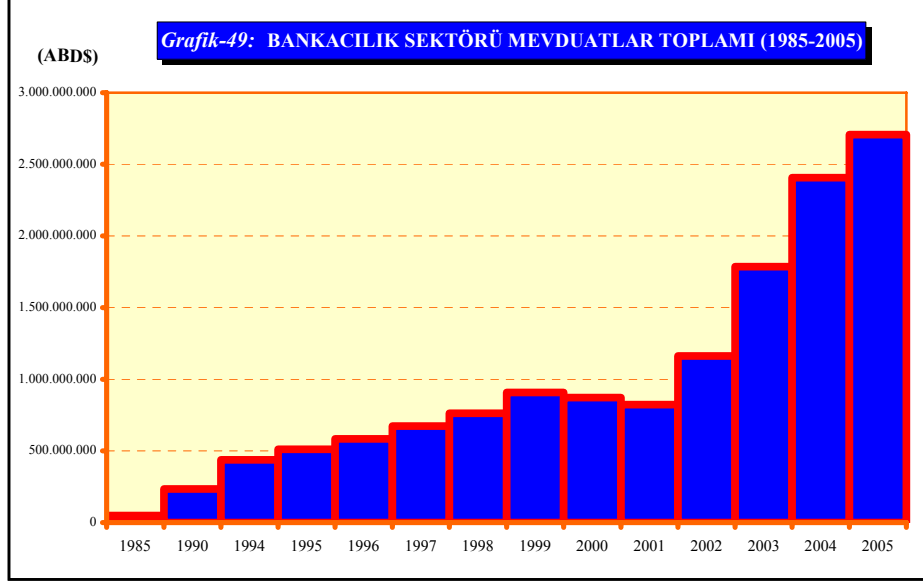
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

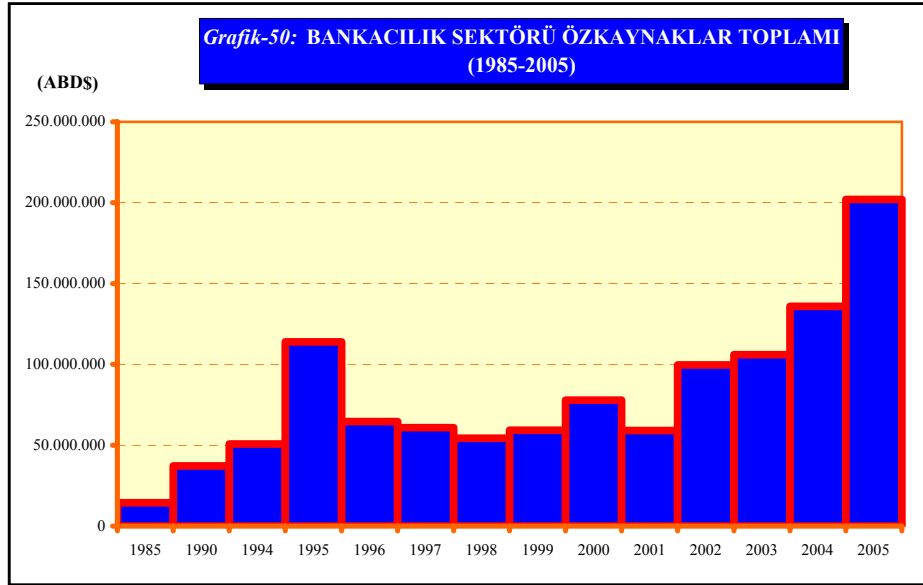
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

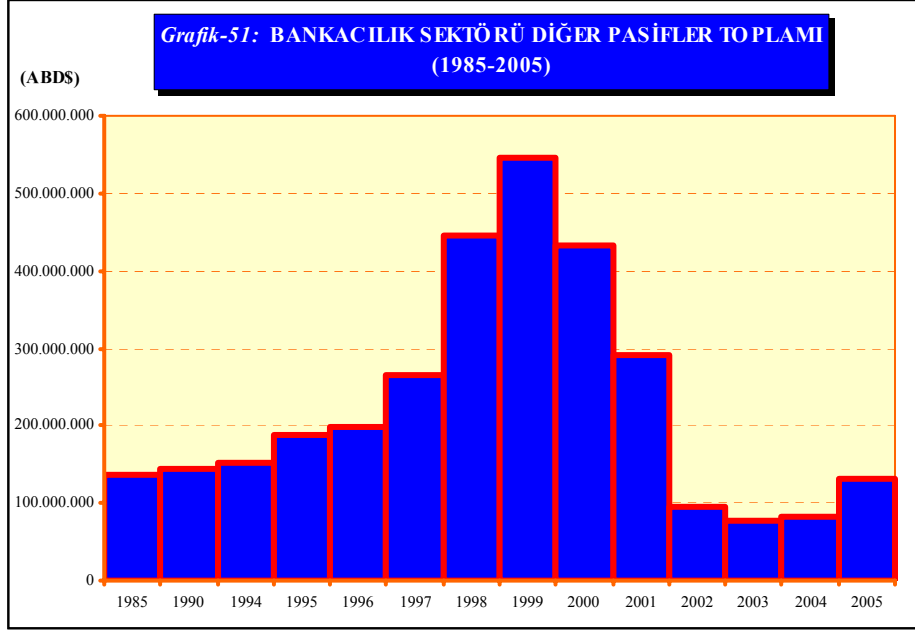
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

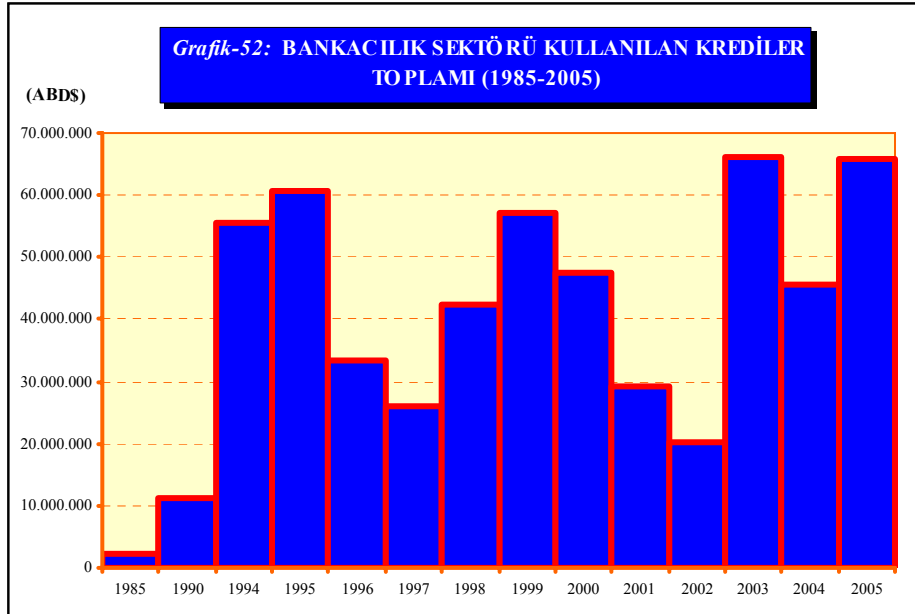
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

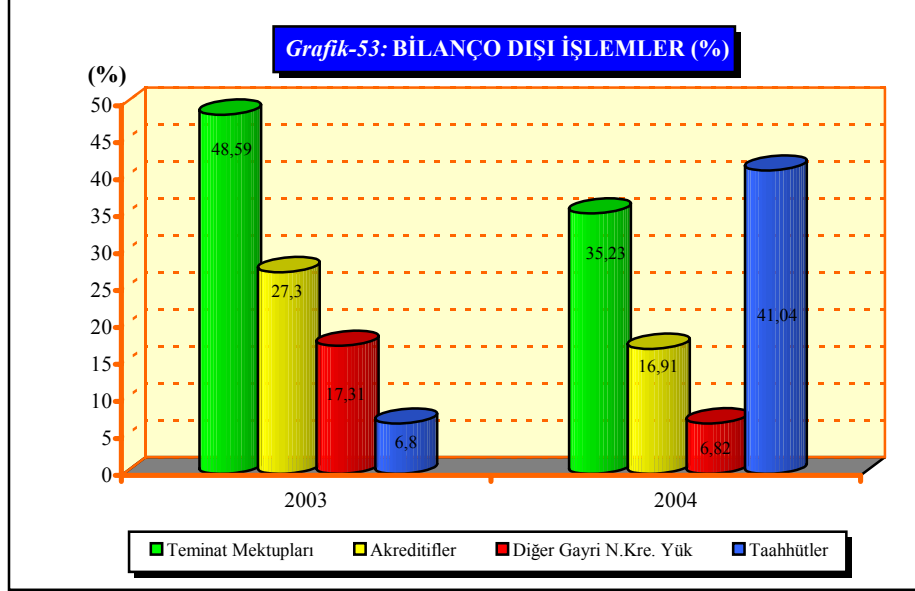
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

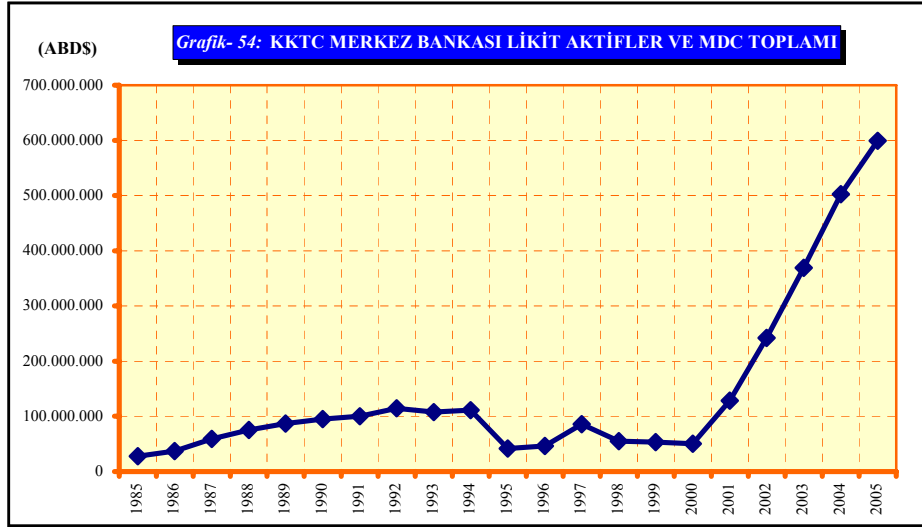
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

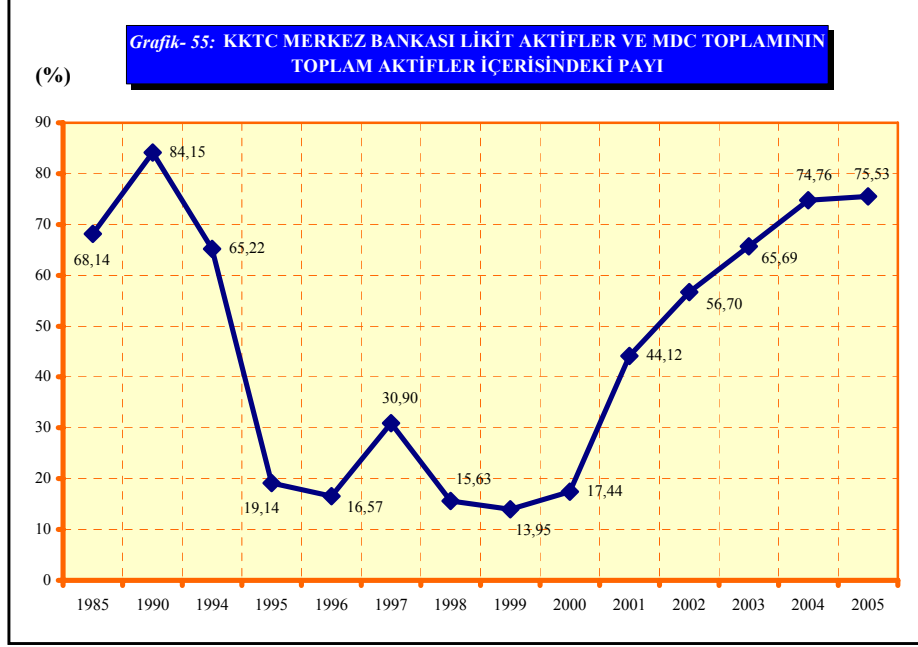

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

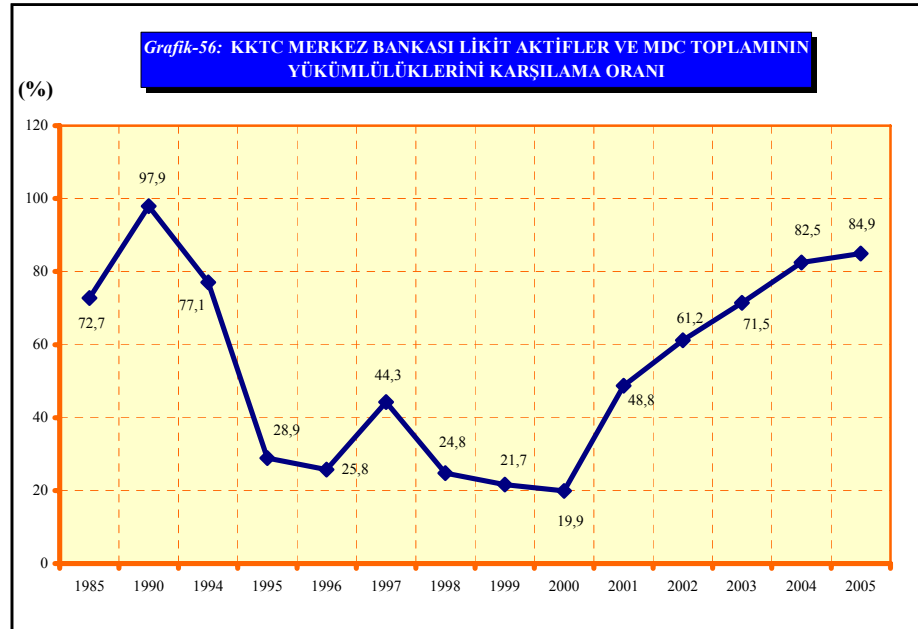

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

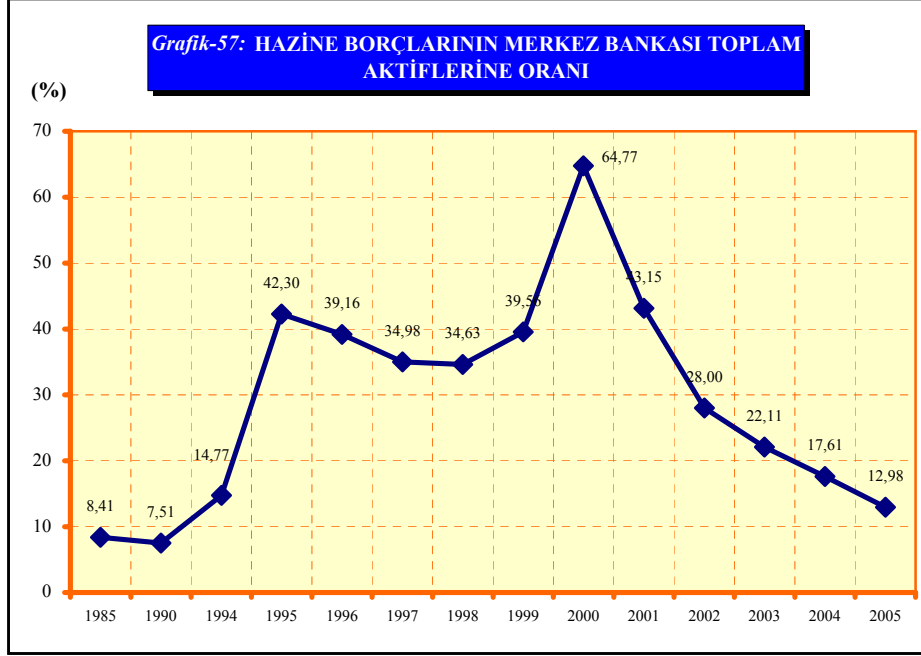

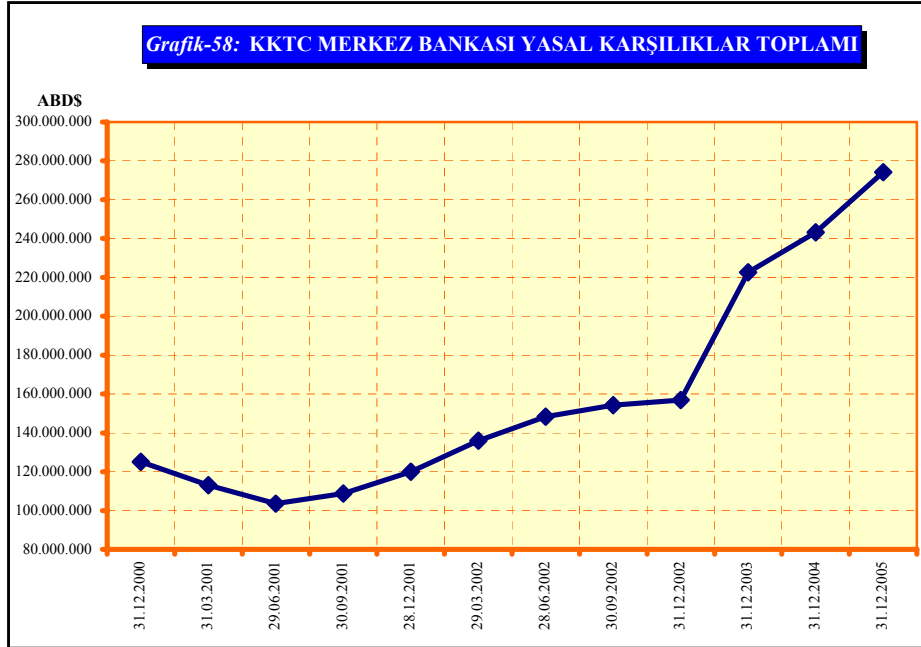
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

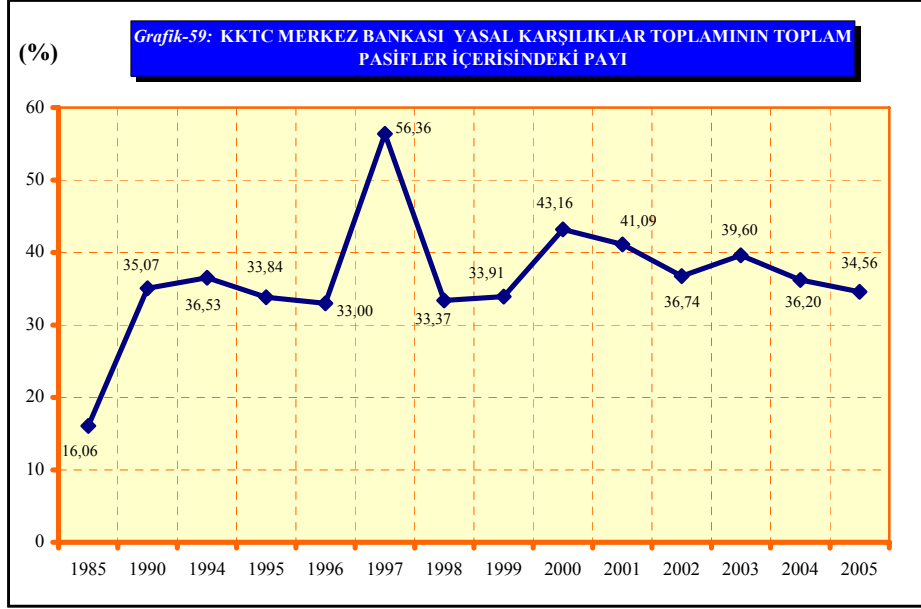
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

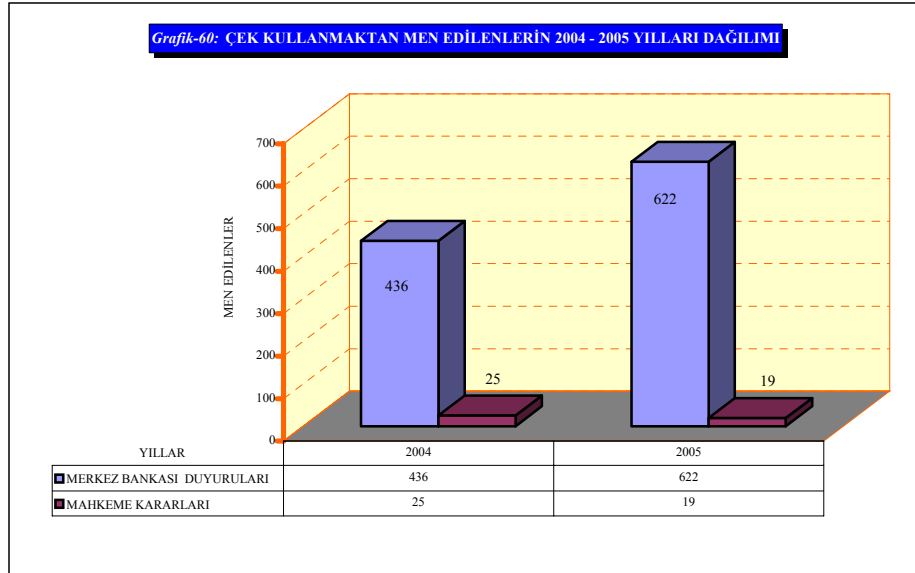
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

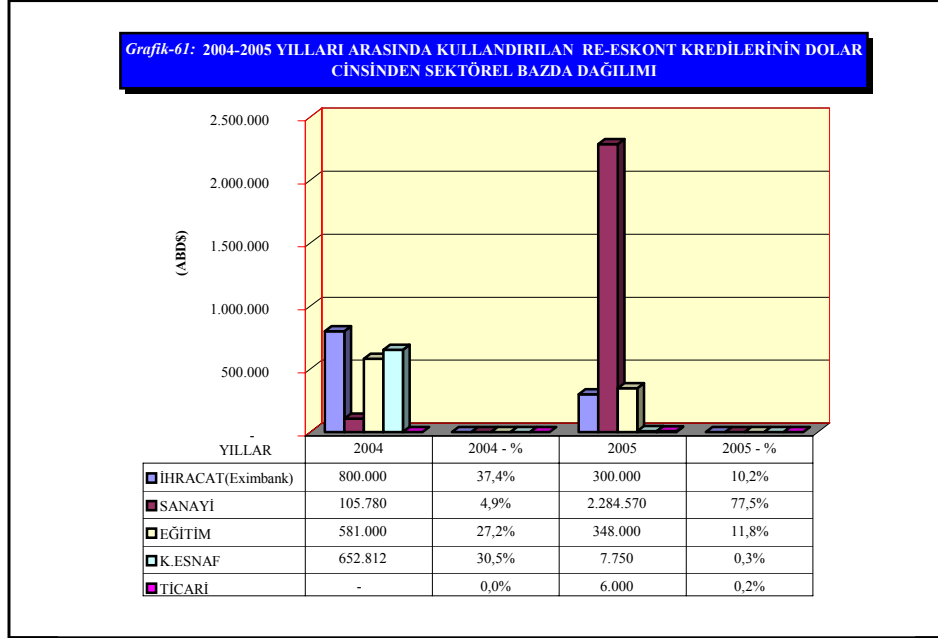
Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.

Kaynak: KKTC Merkez Bankası.